

Hallituksen esitys Eduskunnalle maakaasumarkkinalaiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi maakaasumarkkinalaki. Ehdotetulla lailla pantaisiin täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi maakaasun sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä. Direktiivi sallii Suomelle väliaikaisia poikkeuksia eräistä direktiivin säännöksistä eikä velvoita Suomea avaamaan vielä tässä vaiheessa kaasumarkkinoita. Vasta siirtymäkauden jälkeen eli sitten, kun Suomen kaasuverkko on kytketty jonkin toisen Euroopan unionin jäsenvaltion yhteen liitettyyn kaasuverkkoon tai kun Suomessa on useampia kuin yksi kaasuntoimittaja, kaikki direktiivin velvoitteet tulevat koskemaan myös Suomea. Direktiivi velvoittaa kuitenkin saattamaan voimaan muiden muassa liiketoimintojen avoimuutta ja eriyttämistä koskevat säännöt sekä valitsemaan verkon avaamismallin.

Tarkoitus on kuitenkin, että jo alkuvaiheessa maakaasumarkkinoilla toimivat tahot valmistautuisivat kaasumarkkinoiden toimintaan ja olisivat siten kilpailukykyisiä, kun markkinat todella avautuvat. Pääosa ulkomaisista yrityksistä ja toimijoista toimivat joka tapauksessa kilpailluilla maakaasumarkkinoilla jo ennen kuin vastaavat velvoitteet koskisivat suomalaisia toimijoita. Tästä syystä on tarkoitus ensi vaiheessa avata maakaasun niin sanotut jälkimarkkinat kilpailulle. Siirtymäkauden jälkeen kaasumarkkinat avattaisiin kokonaan kilpailulle.

Uudistuksella vähennettäisiin kilpailun esteitä siitä osasta markkinoita, jossa kilpailu on mahdollinen eli ensivaiheessa kaasun jälkimarkkinoilta ja myöhemmin koko kaasun hankinnasta ja myynnistä. Kilpailun lisääminen tehostaisi voimavarojen käyttöä ja toisi kustannussäästöjä kaasun käyttäjille ja kansantaloudelle.

Toisaalta ehdotuksella asetettaisiin selkeät pelisäännöt kaasuverkoille, jotka ovat luonteeltaan luonnollisia monopoleja. Vastedes verkonhaltijoiden, joiden alueella on siirtymävaiheessa jälkimarkkinoilla toimivia kaasun käyttäjiä tai vähittäismyyjiä, olisi avattava verkkonsa asianmukaista kohtuullista korvausta vastaan edellä mainittujen toimijoiden käyttöön.

Verkkotoiminnalta edellytetään avoimuutta. Verkonhaltijan on julkistettava yrityksen hinnoittelua, taloutta ja tehokkuutta koskevia tietoja.

Verkonhaltijat tarvitsisivat toiminnalleen uuden luvan. Jakeluverkkojen osalta kyseessä olisi lähinnä liiketoimintalupa, jossa ei määriteltäisi sellaista toimilupa-alueita kuin sähkömarkkinoilla sähköverkkoluvassa. Maakaasuverkkoluvan ja sen ehtojen avulla voitaisiin verkkotoiminnan velvoitteet ja vaatimukset kohdistaa tarkoituksenmukaisella tavalla toimijoille.

Kaasun myynti ei olisi luvanvaraista. Kaasun käyttäjien etujen turvaamiseksi kaasun myyjällä olisi toimitusvelvollisuus niille asiakkaille, jotka eivät ole kilpailun piirissä. Siirtymävaiheessa toimitusvelvollisuus koskisi käytännössä kaikkia käyttäjiä mutta markkinoiden avauduttua toimitusvelvollisuuden piiriin jäävien kaasun käyttäjien määrä vähenisi oleellisesti.

Ostajan mahdollisuus valita kaasuntoimittajansa ei alkuvaiheessa oleellisesti muuttuisi nykyisestä. Samoin vapaus ostaa kaasua jälkimarkkinoilta koskisi alkuvaiheessa vain suurimpia kaasunkäyttäjiä ja vähittäismyyjiä, joita arvioidaan olevan noin 50.

Lain tavoitteiden toteutumista valvomaan ehdotetaan perustettavaksi suppea viranomaistoiminto. Tämä viranomaisen toimisi

osana nykyistä sähkömarkkinakeskusta, jonka nimi muuttuisi uudistuksen yhteydessä. Viranomaisen uusista tehtävistä aiheutuisi valtiolle vain vähäisiä kuluja ja ne katet-

taisiin pääosin valvonta- ja lupamaksuilla. Maakaasumarkkinalaki on tarkoitettu tulemaan voimaan viimeistään 1 päivänä elokuuta 2000.

SISÄLLYSLUETTELO

	Sivu		Sivu
ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1	5. Asian valmistelu	21
SISÄLLYSLUETTELO	3	5.1. Valmisteluvaiheet ja -aineisto	21
YLEISPERUSTELUT	4	5.2. Lausunnot	21
1. Johdanto	4	6. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja	22
2. Nykytila	4	YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	23
2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö	4	1. Lakiehdotuksen perustelut	23
2.2. Kansainvälinen kehitys ja ulkomaiden lain- säädäntö	6	2. Tarkemmat säännökset ja määräykset	41
2.3. Muutostarpeet	9	3. Voimaantulo	41
3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset . . .	10	4. Säättämisyjärjestys	41
3.1. Tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseksi .	10	LAKIEHDOTUS	43
3.2. Keskeiset ehdotukset	11		
4. Esityksen vaikutukset	20		

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Suomen maakaasumarkkinat ovat hyvin poikkeukselliset verrattuna useimpien muiden Euroopan unionin jäsenmaiden kaasumarkkinoihin. Kaasujärjestelmä rajoittuu Suomessa vain eteläisimpään osaan maata. Euroopassa kaasujärjestelmät kattavat yleensä koko maan aivan kuten sähköverkotkin. Suomen kaasujärjestelmää voidaan kuvata lähinnä yhdeksi siirtoputkeksi Venäjältä Etelä-Suomeen. Suomen kaasuverkko on kytketty vain yhteen kaasunhankintalähteeseen itärajalla. Useimmissa Euroopan maissa on ainakin muutamia kilpailevia kaasuntoimittajia. Iso-Britanniassa on omaa kaasuntuotantoa ja maa on kaasun suhteen omavarainen. Suomessa kaasun osuus primäärienergian käytöstä on vain noin 10 prosenttia, kun se unionin alueella on keskimäärin kaksinkertainen.

Meillä suuret kaasunkäyttäjät, joille Euroopan parlamentin ja neuvoston maakaasun sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä antama direktiivi 98/30/EY, jäljempänä maakaasumarkkinadirektiivi, takaa alkuvaiheessa oikeuden ostaa kaasua markkinoilta eli kaasua käyttävät voimalaitokset ja muut yli 25 miljoonaa kuutiometriä kaasua vuodessa kuluttavat kaasunkäyttäjät vastaavat 90 prosenttisesti koko kaasunkäytöstä. Unionin jäsenmaissa tällaisten kaasunkäyttäjien osuus on keskimäärin vain noin 34 prosenttia. Muualla Euroopassa kaasua käytetään pääasiassa kotitalouksissa ja lämmityksessä. Meillä kotitalouksien kulutuksen osuus lämmitys mukaan lukien on vain noin kaksi prosenttia.

Suomessa maakaasun jakeluverkot ovat varsin kehittymättömiä eikä niitä ole kytketty toisiinsa siten kuin maissa, joissa kaasumarkkinat ovat kehittyneempiä.

Suomen maakaasumarkkinoilla toimii yksi merkittävä kaasuyhtiö, Gasum Oy. Yhtiö tuo maakaasua maahan ja siirtää sitä omistamansa siirtoverkon kautta kaasun suurkuluttajille ja jakeluyhtiöille. Jakeluyhtiöitä on nykyisin 36.

Maakaasun suurimpia käyttösektoreita ovat yhdistetty sähkön- ja lämmöntuotanto yhdyskuntien kaukolämpövoimaloissa (36 prosenttia) ja teollisuuden vastapainevoimaloissa (34 prosenttia) sekä teollisuuden muu käyttö (18 prosenttia).

Jäljempänä puhuttaessa kaasumarkkinoista tarkoitetaan maakaasumarkkinoita mukaan lukien nesteytetty maakaasu.

2. Nykytila

2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

2.1.1. Laki räjähdysvaarallisista aineista

Räjähdysvaarallisista aineista annettu laki (263/1953) on luonteeltaan puitelaki ja se koskee myös maakaasua. Lailla ja sen nojalla annetuilla säädöksillä säädetään räjähdysaineiden, palavien nesteiden ja kaasujen sekä niihin verrattavien räjähdysvaarallisten aineiden valmistuksesta, maahantuonnista, hallussapidosta, myynnistä tai muusta luovutuksesta, kuljetuksesta ja käytöstä sekä laadusta. Laissa määritellään turvallisuusvalvonnasta vastaavat toimivaltaiset viranomaiset sekä annetaan näille turvallisuusvalvontatehtävien hoitamisen kannalta tarpeelliset oikeudet.

Räjähdysvaarallisista aineista annetun lain ja sen nojalla annettujen säädösten kehittäminen kuuluu kauppaja teollisuusministeriölle. Näiden säädösten noudattamista valvovat Turvatekniikan keskus ja muut valvontaviranomaiset, joille sanottu tehtävä on asetuksella annettu. Kunnassa valvontatehtävää hoitaa palopäällikkö.

Valvontaviranomaisella on oikeus saada säännösten noudattamisen valvontaa varten tarvittavat tiedot sellaiselta toiminnanharjoittajalta, joka valmistaa, tuo maahan, vie maasta, varastoi, luovuttaa, pitää hallussa tai käyttää laissa tarkoitettuja aineita, tuotteita tai laitteita.

Valvontaviranomaisella on oikeus päästä lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten valvontaa varten alueelle, huoneistoon ja muuhun sellaiseen tilaan, jonne

pääsy on laissa tarkoitettujen valvonnan kannalta tarpeen, tehdä siellä tarkastuksia ja ryhtyä muihin valvonnan edellyttämiin toimenpiteisiin. Sanottu oikeus koskee myös asuinhuoneistoja silloin, kun on kysymys välittömän vaaratilanteen ehkäisemisestä.

Valvontaviranomaisella on oikeus saada laissa tarkoitetuista aineista ja tuotteista sekä näiden valmistus-, varastointi- ja käyttölaitteista valvonnan kannalta tarpeellisia näytteitä.

Lisäksi laissa määritellään lähemmin toimivaltaisille viranomaisille turvallisuusvalvontatehtävän hoitamiseksi annetut oikeudet sekä säädetään lain rikkomisesta seuraavista rangaistuksista.

Euroopan unionin neuvoston vaarallisista aineista aiheutuvien suuronnettomuusvaarojen torjunnasta annetun direktiivin 96/82/EY (Seveso II -direktiivi) säännösten sisällyttämiseksi kansalliseen lainsäädäntöön on kemikaalilakia ja räjähdysvaarallisista aineista annettua lakia muutettu 1 päivänä helmikuuta 1999 voimaan tulleilla muutoksilla. Kumpaankin lakiin on lisätty säännös, jonka mukaan viranomaisen on kiellettävä tuotantolaitoksen tai sen osan toiminta, jos toimenpiteissä suuronnettomuuden estämiseksi on vakavia puutteita. Vaikka direktiivi ei varsinaisesti koske maakaasulaitoksia, maakaasuasetukseen on otettu direktiivistä turvallisuuteen liittyviä säännöksiä.

Räjähdysvaarallisista aineista annetun lain nojalla on annettu maakaasuasetus (1058/1993). Asetuksen 2 luvun 6 §:n mukaan maakaasuputkistoja saa rakentaa vain Turvatekniikan keskuksen antamalla rakentamisluvalla. Lupahakemuksen sisältö on määriteltävä saman luvun 7 §:ssä.

Maakaasuasetuksen 3 luvussa on asennus- ja huoltotoiminnalle asetettu pätevyysvaatimukset. Asetuksen muissa luvuissa on tarkastuksia, käyttöä, varastointia, valvontaa, kieltoja ja pakkokeinoja sekä suuronnettomuuksien torjuntaa koskevia säännöksiä.

Kauppa- ja teollisuusministeriön päätös (1059/1993) maakaasuasetuksen soveltamisesta koskee maakaasuasetuksessa tarkoitettuja maakaasuputkistoja ja käyttölaitteita sekä maakaasun hajustamista. Päätöksessä on alueluokkajakoa, mitoitusta, suojaetäisyyksiä, jakelu- ja käyttöputkistojen laitteistoja ja varusteita, rakentamista, asentamista, merkintöjä, käyttölaitteita ja letkuja, käyttöä sekä hajustamista koskevia määräyksiä.

Kaasulaiteasetus (1434/1993) määrittelee markkinoille saatettavien ja käyttöön otettavien kaasulaitteiden ja varusteiden vaatimukset. Kaasulaitteeseen kiinnitetään CE-merkintä merkiksi siitä, että laite täyttää asetuksen vaatimukset.

2.1.2. Muu lainsäädäntö

Kilpailun edistäminen

Kilpailunrajoituksista annetun lain (480/1992) mukaan kiellettyjä kilpailunrajoituksia ovat määrähinnat, tarjouskartellit, hinnoista ja tuotannonrajoituksista sopiminen sekä markkinoiden ja hankintalähteiden jakaminen. Lisäksi kilpailunrajoituslaissa kielletään määräävän markkina-aseman väärinkäyttö. Maakaasuliiketoiminta on Suomessa tällä hetkellä sekä valtakunnallisen siirtoverkkoliiketoiminnan että alueellisen jakeluverkkoliiketoiminnan osalta luonnollinen monopoli, joten sen on toiminnassaan otettava huomioon kilpailunrajoituslaissa määräävässä markkina-asemassa olevien yritysten toiminnalle asetetut vaatimukset.

Kilpailuvirasto on katsonut Neste Oy:tä (nykyisin Gasum Oy) koskevassa 9 päivänä marraskuuta 1992 antamassaan päätöksessä, että polttoaineen valinnan jälkeen maakaasumarkkinat ovat asiakkaan näkökulmasta muista polttoainemarkkinoista erilliset markkinat. Arvio on edelleenkin pätevä. Kilpailuvirasto edellytti edellä mainitussa päätöksessään, että maakaasun hinnoittelujärjestelmän tulee olla julkinen ja rakenteellisesti kustannusvastaava. Jos julkisesta hinnoittelujärjestelmästä poiketaan, tulee poikkeuksille olla erityiset syyt. Tällä hetkellä tilanne kaasumarkkinoilla on se, että osa asiakkaista on julkisen hinnoittelujärjestelmän piirissä, mutta osa kaasusta toimitetaan vielä niin sanotuilla vanhoilla sopimuksilla. Jos vanhojen sopimusten nojalla toimitetun maakaasun hinta heijastuu kilpailua väärinä toimintana sähkö- tai kaukolämpömarkkinoilla, voi Kilpailuvirasto tarvittaessa puuttua asiaan.

Toimintansa aikana Kilpailuvirasto on selvittänyt vain muutamia maakaasuliiketoimintaa koskevia toimenpidepyyntöjä. Maakaasun hinnoittelua koskeva arviointi on kuitenkin ollut yhtenä osatekijänä erityisesti kaukolämpölaitosten ja sähköyhtiöiden hinnoittelua koskevissa päätöksissä.

Edellä olevan perusteella voidaan todeta, että voimassa oleva kilpailulainsäädäntö tar-

joaa mahdollisuuden valvoa maakaasun hinnoittelua. Ehdotettu lainsäädäntöuudistus tulee kuitenkin muuttamaan maakaasumarkkinoiden kilpailuolosuhteita ja lisää tarvetta valvontaan erityisesti maakaasun siirtohinnoittelussa. Tässä yhteydessä onkin syytä kiinnittää huomiota valvontatehtävän tarkoituksenkäsitteeseen hoitamistapaan ja eri viranomaisten työnjakoon.

Heinäkuussa 1998 tuli voimaan laki kilpailunrajoituksista annetun lain muuttamisesta (303/1998), jolla lisättiin kilpailunrajoituksista annettuun lakiin muun muassa yrityskauppavalvontaa, puuttumattomuustodistusta, vähämerkityksellisiä kilpailunrajoituksia ja vahingonkorvausta koskevat säännökset. Säännöksiä yrityskauppavalvonnasta sovelletaan kilpailunrajoituslain 11 a §:n mukaan yrityskauppaan, jossa yrityskaupan osapuolten yhteenlaskettu liikevaihto ylittää 2 miljardia markkaa ja jossa vähintään kahden yrityskaupan osapuolen liikevaihto ylittää 150 miljoonaa markkaa. Lakiin sisältyvät myös sähkömarkkinoilla tapahtuvia yrityskauppoja koskevat erityissäännökset. Kilpailuvirasto voi myös elinkeinonharjoittajan hakemuksesta antaa päätöksen siitä, kuuluuko hakemuksessa ilmoitettu järjestely lain 4—6 §:n kieltojen soveltamisalan piiriin. Puuttumattomuustodistusta ei kuitenkaan voida antaa 7 §:n tarkoittamasta määrävän markkina-aseman väärinkäytöstä tai 9 §:n tarkoittamasta vahingollisesta kilpailunrajoituksesta. Lain muutos antaa Kilpailuvirastolle myös oikeuden olla ryhtymättä toimenpiteisiin, mikäli asiassa on kyse vähämerkityksellisestä kilpailurajoituksesta.

Laki kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta

Lakia kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta (603/1977), jäljempänä lunastuslaki, sovelletaan, kun maakaasuverkon rakentamista varten hankitaan maankäyttöoikeuksia. Laissa määritellään lunastuksen ja korvausten perusteet sekä lunastuksessa noudatettavat menettelyt.

2.2. Kansainvälinen kehitys ja ulkomaiden lainsäädäntö

2.2.1. Euroopan unioni

Euroopan unionin sisämarkkinoiden toteuttaminen käynnistyi energian osalta vuonna

1988. Tällöin Euroopan yhteisöjen komissio julkaisi selvityksen ”The Internal Energy Market”, jossa käsiteltiin niitä esteitä, jotka vaikeuttavat sisämarkkinaperiaatteiden käytönottoa energia-alalla.

Energiasisämarkkinoiden toteuttaminen on tapahtunut vaiheittain. Ensimmäiseen vaiheeseen kuuluivat neuvoston direktiivi 91/296/ETY maakaasun siirrosta verkkojen kautta (jäljempänä transitdirektiivi) sekä neuvoston direktiivi 90/377/ETY yhtenäisen menettelyn toteuttamiseksi kaasusta ja sähköstä teollisilta käyttäjiltä perittävien hintojen avoimuuden takaamiseksi. Teollisuudelle kaasua toimittavien myyjien on ilmoitettava tyyppikuluttajätietoja tariffeistaan unionille ja maan omille viranomaisille. Nämä energiasisämarkkinoiden ensimmäiseen vaiheeseen kuuluneet direktiivit tulivat koskemaan Suomea jo Euroopan talousaluetta koskevan sopimuksen voimaantulon myötä eli vuoden 1994 alusta lukien. Transitdirektiivin tavoitteena on edistää kaasunsiirtoa EU-maiden välillä. Yksi transitdirektiivin soveltamisen ehtoista on, että kaasunsiirrosta ylitetään vähintään yksi Euroopan unionin jäsenvaltioiden välinen raja. Koska tämä ehto ei Suomen kohdalla täyty, ei direktiiviä toistaiseksi sovelleta Suomessa.

Maakaasumarkkinadirektiivissä, joka tuli voimaan 10 päivänä elokuuta 1998, luodaan yhteiset säännöt maakaasun siirrolle, jakelulle, toimitukselle ja varastoinnille. Direktiivin tavoitteena on avata maakaasumarkkinat kilpailulle. Tasapuolisen ja toimivan kilpailun takaamiseksi direktiivi edellyttää, että maissa, joissa on käytössä maakaasuliiketoimintaa tai maakaasuputkien rakentamista koskeva lupajärjestelmä, lupien myöntämisessä tulee noudattaa puolueettomia ja syrjimättömiä perusteita. Siirto- tai varastointiyritysten ja nesteytetyn maakaasun käsittelylaitosten tulee kohdella tasapuolisesti verkon käyttäjiä ja käyttäjäryhmiä. Ristiinsubventoinnin ja kilpailun vääristymisen välttämiseksi integroituneiden maakaasualan yritysten sisäisessä kirjanpidossa on oltava erilliset tilit maakaasun siirto-, jakelu- ja varastointitoiminnoille ja tarvittaessa konsolidoidut tilit muista kuin maakaasualan kuuluvista toiminnoista siten kuin niitä vaadittaisiin tekemään, jos erilliset yritykset harjoittaisivat kyseisiä toimintoja. Sisäiseen kirjanpitoon kuuluu erillisen taseen ja tuloslaskelman laatiminen kustakin toiminnosta.

Kilpailun avaamisen kannalta erityisen

merkityksellisiä ovat direktiivin säännökset, jotka koskevat verkkoon pääsyä. Järjestäkkeeseen verkkoon pääsyn jäsenvaltiot voivat direktiivin mukaan valita joko neuvotteluihin perustuvan tai säännellyn verkkoon pääsyn menettelyn tai molemmat. Jäsenvaltioiden on määriteltävä vaatimukset täyttävät asiakkaat eli sellaiset jäsenvaltion alueella olevat asiakkaat, joilla on oikeus verkkoon pääsyyn. Direktiivissä edellytetään, että vaatimukset täyttäväksi asiakkaiksi määritellään kaasuvoiman tuottajat kulutuksesta riippumatta ja muut loppukäyttäjät, jotka kuluttavat käyttöpaikkakohtaisesti yli 25 miljoonaa kuutiometriä kaasua vuodessa.

Vaatimukset täyttävien asiakkaiden määrittelyssä jäsenvaltioiden on huolehdittava siitä, että vaatimukset täyttävien asiakkaiden määrittelyn soveltaminen johtaa markkinoiden avautumiseen, joka vastaa vähintään 20 prosenttia kansallisista kaasumarkkinoista. Viiden vuoden kuluttua direktiivin voimaantulosta eli elokuussa 2003 markkinoiden avautumisen tulee vastata vähintään 28 prosenttia ja kymmenen vuoden kuluttua direktiivin voimaantulosta eli elokuussa 2008 vähintään 33 prosenttia kansallisista kaasumarkkinoista.

Vaatimukset täyttävälle asiakkaille annettua käyttöpaikkakohtaisen kulutuksen raja-arvon tulee laskea viimeistään vuoden 2003 elokuussa 15 miljoonaa kuutiometriin vuodessa ja viimeistään vuoden 2008 elokuussa 5 miljoonaa kuutiometriin vuodessa.

Jos vaatimukset täyttävien asiakkaiden määrittelyn soveltaminen johtaa ensi vaiheessa suurempaan markkinoiden avautumiseen kuin 30 prosenttia kansallisten maakaasumarkkinoiden kokonaisvuosikulutuksesta, kyseinen jäsenvaltio voi muuttaa vaatimukset täyttävien asiakkaiden määrittelmää niin, että markkinoiden avautumista ei kuitenkaan rajoiteta alle 30 prosenttiin tästä kulutuksesta.

Direktiivin mukaan tapauksissa, joissa maakaasualan yritys kokee tai katsoo joutuvansa kokemaan vakavia taloudellisia tai rahoituksellisia vaikeuksia, koska se on sitoutunut yhdessä tai useammassa kaasun hankintasopimuksessa hyväksytyyn ota tai maksa -sitoumukseen, yrityksellä on mahdollisuus hakea jäsenvaltiolta tai nimetyltä toimivaltaiselta viranomaiselta tilapäistä poikkeusta evätä verkkoon pääsyä. Jäsenvaltion tai nimetyn toimivaltaisen viranomaisen on viipymättä ilmoitettava komissiolle poik-

keuksen myöntämisestä ja liitettävä mukaan kaikki poikkeusta koskevat asiaan kuuluvat tiedot. Komissio voi neljän viikon kuluessa ilmoituksen vastaanottamisesta vaatia kyseistä jäsenvaltiota tai nimettyä toimivaltaista viranomaista muuttamaan päätöstä poikkeuksen myöntämisestä tai peruuttamaan sen.

Direktiivin mukaan ne jäsenvaltiot, jotka eivät ole suoraan liittyneet minkään muun jäsenvaltion yhteen liitettyyn verkkoon tai joilla on vain yksi pääasiallinen ulkopuolinen maakaasun toimittaja, voivat poiketa direktiivin 4 artiklan, 18 artiklan 1,2,3,4 ja 6 kohdan ja/tai 20 artiklan säännöksistä. Mainituissa artikloissa säädetään maakaasuputkien ja käsittelylaitosten rakentamista ja käyttöä koskevista luvista, verkkoon pääsystä ja erillisistä putkilinjoista. Maakaasun toimittajan, jonka markkinaosuus on yli 75 prosenttia, katsotaan olevan pääasiallinen. Direktiivin 26 artiklassa säädetyn poikkeuksen voimassaolo lakkaa ilman eri toimenpiteitä siitä hetkestä, kun vähintään yksi mainituista edellytyksistä ei enää täyty. Poikkeuksen edellytykset ovat voimassa Suomen osalta mutta poikkeuksen voimassaolo lakkaa siinä vaiheessa, kun vähintään yksi poikkeuksen edellytyksistä ei enää täyty.

Direktiivi on luonteeltaan vähimmäisdirektiivi.

2.2.2. Eräiden maiden suunnitelmat ja ratkaisut

Saksa

Huhtikuussa 1998 voimaan tullut energialaki kattaa periaatteessa sekä sähkö- että kaasumarkkinadirektiivin vaatimukset eikä lakiin aiota tehdä merkittäviä muutoksia. Markkinat on avattu kaikille asiakkaille ilman raja-arvoja. Verkkoihin pääsy perustuu neuvottelumenettelyyn. Maakaasuputkien rakentamiseen ei tarvita hankelupaa. Maakaasumarkkinoiden valvonnasta vastaa kilpailuviranomainen. Saksan energialaki sisältää vastavuoroisuuspykälän eli markkinoiden avaaminen Saksan ulkopuolisille toimijoille voidaan tehdä ehdolliseksi ulkopuolisen maan tavasta avata kaasumarkkinoita.

Iso-Britannia

Iso-Britannia on EU-maista suurin kaasun käyttäjä. Maakaasuverkko kattaa käytännössä koko maan ja kaasua käyttää 18 miljoonaa

naa kuluttajaa.

Vuonna 1986 yksityistettiin kaasuyhtiö British Gas, jolla oli yksinoikeus kaasun siirtoon ja myyntiin ja joka lisäksi hallitsi kaikkea maakaasun hankintaa. British Gasin yksityistämisen yhteydessä pääsy maakaasuverkkoon määrättiin avoimeksi myös muille kaasun toimittajille. Käytännössä kilpailu maakaasumarkkinoilla alkoi vasta vuonna 1991, jolloin ensimmäiset riippumattomat kaasun toimittajat aloittivat kaasun myynnin.

British Gas on jaettu erillisiksi yhtiöiksi, joista tärkeimmät ovat maakaasun tuotantoa ja myyntiä sekä kaasulaitteiden myyntiä ja huoltotoimintaa harjoittava Centrica sekä Transco, joka harjoittaa maakaasun siirtoa, varastointia ja jakelua.

Maakaasumarkkinat on vapautettu täysin kilpailulle ja kaikki kuluttajat voivat vapaasti valita kaasun toimittajansa. Maakaasun tukkumarkkinoilla toimii nykyään noin 40 yritystä, jotka käyvät kauppaa kehittyneillä spot-markkinoilla. Lyhyiden sopimusten osuus markkinoista on noin 10 prosenttia. Vähittäismarkkinoilla toimii 21 yritystä, joista suurimmat myyjät hallitsevat koko ketjun tuotannosta kulutukseen.

Myös kaasun siirto on periaatteessa vapautettu kilpailulle. Oman siirtoverkon tai -yhteyden rakentamiseen haetaan lupa kaasumarkkinaviranomaiselta (Ofgas). Yksityiset verkot on useimmiten liitetty Transcon julkiseen verkkoon. Mahdollisuutta oman verkon rakentamiseen on käyttänyt kuusi yksityistä jakeluyhtiötä, jotka jakelevat maakaasua 748 alueella 44 000 asiakkaalle. Myös eräät suuret kuluttajat ovat rakentaneet omia siirtoyhteyksiä suoraan maakaasun tuontiterminaalien tai kaasun tuotantoalueelle.

Ranska

Maakaasumarkkinadirektiivin täytäntöönpanon tekninen valmistelu on aloitettu. Verkkoon pääsyn menettelyksi omaksuttaneen neuvotteluihin perustava verkkoon pääsy. Ranska tulee asettamaan myös julkisen palvelun velvoitteen. Maakaasumarkkinaviranomaiseksi perustettaneen sähkömarkkinoita valvovan komission tyypinen elin.

Espanja

Espanjassa tuli 8 päivänä lokakuuta 1998 voimaan energialaki, joka panee täytäntöön

kaikki maakaasudirektiivin vaatimukset. Markkinat on avattu kaikille asiakkaille säännellyn verkkoonpääsyn menettelyllä. Kaikkeen uuteen putkistorakentamiseen tarvitaan lupa. Markkinoiden avautumisaste on nykyisin 46 prosenttia. Markkinoiden arvioidaan avautuvan kokonaan vuoteen 2013 mennessä.

Portugali

Portugalilla on vain yksi kaasunhankintalähde, Algeria. Maa voidaan luokitella maakaasumarkkinadirektiivin 26 artiklan tarkoitamaksi uudeksi markkina-alueeksi ja sillä on oikeus rakentamis- ja käyttö lupia, verkkoon pääsyä ja erillisiä linjoja koskeviin poikkeuksiin direktiivin täytäntöönpanossa. Kansallista maakaasumarkkinalainsäädäntöä on tarkoitus säätää vuoden 2000 aikana.

Kreikka

Kreikka on 80 prosenttisesti riippuvainen yhdestä kaasuntoimittajasta, Venäjältä eikä maan kaasuverkkoa ole kytketty muun Euroopan verkkoon. Kreikka aikoo käyttää hyväksi kaasudirektiivin 26 artiklan mukaisia uudelle markkina-alueelle sallittuja poikkeuksia direktiivin täytäntöönpanossa.

Ruotsi

Ruotsissa hallitus on asettanut selvitysmiehen, jonka tehtävänä on tehdä ehdotus erityisen maakaasulainsäädännön edellyttämiksi muutoksiksi voimassa olevaan lainsäädäntöön. Ruotsin ns. rörledningslagen velvoittaa toimiluvan haltijaa kuljettamaan myös muiden putkea tarvitsevien osapuolten tavaraa, joten siirto-oikeus on jo olemassa voimassa olevassa lainsäädännössä. Lisäksi Ruotsissa on asetettu komitea pohtimaan maakaasudirektiivin täytäntöönpanoa. Komiteassa ovat edustettuina maakaasuteollisuus, maakaasualan yhteisöt ja viranomaiset. Komitean on määrä antaa hallitukselle ehdotus uudeksi lainsäädännöksi marraskuussa 1999.

Argentiina

Argentiinassa käytetään vuodessa noin 27 miljardia kuutiometriä maakaasua ja maakaasun osuus koko energian käytöstä on noin 46 prosenttia. Kaikki käytettävä maakaasu saadaan omasta maasta. Kaasumark-

kinoita koskeva säännöstely purettiin vuonna 1992, jolloin kaasuteollisuus yksityistettiin. Samalla tuotanto, siirto, jakelu ja myynti eriytettiin erillisiin yhtiöihin. Siirto- ja jakeluverkkojen käyttöoikeus annettiin ulkopuolisille. Kaasumarkkinoiden valvontaa varten perustettiin sääntelyviranomainen. Kaasun tuottajahinnat on asteittain vapautettu kilpailulle.

Maakaasun tuottajia Argentiinassa on 12. Kaasun siirto-oikeudet on annettu kahdelle yhtiölle, Gas del Norte S.A. ja Gas del Sur S.A. Nämä vastaavat kaasun siirrosta tuotantopaikalta kullekin paikkakunnalle toiminta-alueillaan. Siirtokapasiteetista on sovittu jakeluyhtiöiden kanssa kymmeneksi vuodeksi tehdystä sopimuksessa. Siirtoyhtiöt voivat ostaa kaasua vain omaan käyttöönsä. Jakelusiirrosta ja myynnistä vastaavat yksinoikeudella omilla alueillaan kahdeksan jakeluyhtiötä. Oikeudet on myönnetty 35 vuodeksi.

Kilpailuun oikeutettuja asiakkaita ovat teollisuuslaitokset, jotka kuluttavat maakaasua vähintään 10 000 kuutiometriä päivässä tai 3 miljoonaa kuutiometriä vuodessa. Nämä voivat tehdä ostosopimuksia suoraan valitsemansa tuottajan, siirto- tai jakeluyhtiön tai muun myyjän kanssa ja näillä teollisuuskuluttajilla on oikeus verkkojen käyttöön. Kilpailun piirissä on vajaa 60 prosenttia koko markkinavolyymista.

Maakaasun hinta on tuottajahinnan sekä siirto- ja jakeluhintojen summa. Maakaasun jakelun ja siirron hinnoittelussa sovelletaan kattohintajärjestelmää (price-cap rate review system), jonka mukaan hintoja tarkistetaan puolen vuoden välein. Tarkistuksessa otetaan huomioon inflaatio, kaasun tuottajahintojen muutokset sekä viiden vuoden jaksoissa tehtävä tarkastelu, jonka tavoitteena on tehostaa toimintaa ja edistää investointeja. Maakaasumarkkinaviranomainen ENARGAS edellyttää siirtohintoja alennettavan 6,4 prosenttia ja jakeluhintoja 4,7 prosenttia vuoden 1998 alusta alkaneen viiden vuoden jakson aikana.

Markkinoiden avaamisen eli vuoden 1992 jälkeen suurten kuluttajien kaasun hinnat ovat laskeneet noin 30 prosenttia. Pienten kuluttajien hinnat ovat nousseet runsaat 10 prosenttia.

2.3. Muutostarpeet

Suomen voimassa oleva lainsäädäntö ei

sisällä erillisiä säädöksiä, jotka koskisivat maakaasumarkkinoita. Maakaasumarkkinadirektiivin voimaan saattaminen edellyttää maakaasumarkkinoita koskevan lain säätämistä. Suomen nykyisessä maakaasunhankintatilanteessa, jossa kaasun hankinta tapahtuu yhdestä lähteestä, maakaasumarkkinadirektiivi kuitenkin sallii Suomelle poikkeuksia. Esimerkiksi verkkoon pääsyä ei olisi välttämättä avattava kuin vasta siinä vaiheessa, kun Suomen maakaasuverkko olisi yhteydessä Euroopan unionin jonkin jäsenvaltion yhteen liitettyyn maakaasuverkkoon tai kun Suomeen toimittaisi kaasua vähintään kaksi kaasun toimittajaa, joista kummallakaan ei olisi yli 75 prosentin markkinaosuutta.

Maakaasumarkkinoiden kehittämiseen on kuitenkin myös Suomessa todettu tarvetta. Maakaasun tukkumarkkinoiden toimitussopimukset perustuvat nykyään asiakkaan ennalta tekemään tehovaraukseen eli tilaustehoon. Tehovaraus on vakio koko vuoden. Tilaa-mastaan tehosta asiakas maksaa tehomaksun riippumatta siitä, käyttäkö hän varaamansa kaasutehon vai ei. Tehomaksun osuus kaasun kokonaishinnasta on 15–25 prosenttia.

Kaasumarkkinoilla toimivat osapuolet ovat todenneet tarvetta kaasun tilapäiskauppaan eli jälkimarkkinoiden luomiseen ainakin siltä osin kuin kaasun käyttäjä ei voi hyödyntää koko tehovaraustaan. Kaupankäyntitapojen kehittäminen niin, että tehovarauksen hyödyntäminen olisi mahdollisimman joustavaa, tehostaisi kaasumarkkinoiden toimintaa ja alentaisi aktiivisten toimijoiden kustannuksia. Tarpeita on tuotu esiin Energiataloudellisen yhdistyksen maakaasunkäyttövaliokunnan raportissa vuodelta 1992. Maakaasun käyttäjät ovat esittäneet, että kaasumarkkinoille vahvistettaisiin pelisäännöt.

Maakaasun tukkumyyjä Gasum Oy on lähtenyt kehittämään yhteistyössä kaasualan muiden toimijoiden kanssa maakaasumarkkinoita siten, että kaasun jälkimarkkinat olisivat mahdolliset. Gasumin suunnittelemassa järjestelmässä se ylläpitäisi kauppapaikkaa eli niin sanottua tehopörssiä. Kauppapaikalla Gasum ottaisi vastaan vapaista tehovarauksista myynti- ja ostotarjouksia. Järjestelmässä ei kaupattaisi kuitenkaan kaasua, vaan verkossa siirrettävä kaasua säilyisi Gasumin omistamana. Gasum toimisi niin, että ostajat ja myyjät pysyisivät toisilleen anonyymeinä.

Gasumin suunnittelema järjestelmä tehostaa kaasumarkkinoiden toimintaa ja vastaa

pääosin niitä tarpeita, joita Suomen nykyisessä kaasujärjestelmässä esiintyy. Suunnitellulla kauppapaikalla näyttäisi olevan edellytyksiä palvella kaasunkäyttäjiä ehdotettavan lain voimaantulon jälkeenkin. Tehopörssi ei kuitenkaan ole sellainen kauppapaikka, jota siirtymäkauden jälkeen avoimilla kaasumarkkinoilla toimivat yritykset yksinomaan tarvitsisivat. Suunniteltu järjestelmä ei myöskään vastaa direktiivin lopputilanteen tavoitteita ja henkeä. On tarpeen luoda edellytykset jo nyt mahdollisimman monimuotoisille ja käyttäjien tarpeista lähteille kauppataivoille. Vain avoin verkkoon pääsy, joka on käytössä jo sähkömarkkinoilla, varmistaa kaasunkäyttäjistä lähtevän markkinoiden kehityksen. Siirtymävaiheessa avoin verkkoon pääsy on syytä rajoittaa kuitenkin vain niihin kaasunkäyttäjiin tai vähittäismyyjiin, jotka ostavat kaasua Suomen tukkumarkkinoilta omaan käyttöön tai jälleenmyytäväksi.

Maakaasumarkkinoiden kehittämiseksi esitetyllä tavalla ja maakaasumarkkinadirektiivin täytäntöön panemiseksi ehdotetaan säädettäväksi maakaasumarkkinalaki.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1. Tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseksi

Esityksen tavoitteena on panna täytäntöön maakaasumarkkinadirektiivi. Esityksellä valmistellaan alaa yhdyntäviin eurooppalaisiin maakaasumarkkinoihin, vaikka Suomelta vielä puuttuukin yhteys pohjoismaisiin tai unionin jäsenmaiden kaasuverkkoihin. Samalla tavoitteena on parantaa kaasumarkkinoiden toimivuutta siinä määrin, kuin se on mahdollista tilanteessa, jossa maamme kaasunhankinta on yhden kaasuntoimittajan varassa. Esityksellä linjataan kuitenkin myös kaasumarkkinoiden toimintaperiaatteita tilanteessa, jossa Keski-Eurooppaan ulottuva putkiyhteys olisi käytettävissä.

Ehdotetun lain voimaan tullessa alkaisi siirtymäkausi, joka jatkuisi siihen saakka, kunnes Suomen maakaasuverkosta olisi yhteys jonkin Euroopan unionin jäsenvaltion yhteen liitettyyn maakaasuverkkoon tai kun maallamme olisi toinen direktiivin edellytykset täyttävä kaasunhankintalähde. Siirtymäkaudella maakaasualan sopeuttaminen eurooppalaisiin markkinoihin aloitettaisiin mahdollistamalla maakaasukauppa tietyt

edellytykset täyttävien tukkuostajien kesken. Tämä tapahtuisi säätämällä verkonhaltijoille ehdotetussa laissa velvollisuus myydä kaasun siirtopalveluja edellytykset täyttävälle tukkuostajille. Tällaisia ostajia olisivat kaasun käyttäjät ja jälleenmyyjät, jotka kuluttaisivat tai myisivät kaasua vähintään 5 miljoonaa kuutiometriä vuodessa ja jotka lisäksi kuuluisivat kaasun mittauksen kaukoluennan piiriin.

Tarkoituksena on, että kaasuverkoista muodostuisi siirtymävaiheessa markkinapaikka, joka palvelisi kohtuullisin ja tasapuolisin ehdoin jälkimarkkinakaupan osapuolia, niin tukkumyyjiä, vähittäismyyjiä kuin käyttäjiäkin. Vähittäismyyjät ja käyttäjät voisivat käydä keskenään kauppaa erilaisia ja markkinoiden mukana kehittyviä kaupankäyntiperiaatteita noudattaen, vaikka siirtymäkaudella markkinoilla toimisikin vain yksi tukkumyyjä. Markkinapaikalla eli kaasuverkossa käytävä kauppa olisi jatkossakin kahdenvälistä, mutta se voisi omaksua myös kaasupörssille ominaisia piirteitä. Kun Suomen kaasuverkko myöhemmin olisi yhteydessä jonkin unionin jäsenvaltion yhteen liitettyyn kaasuverkkoon, myös eri tukkumyyjät ja kaasun maahantuojat voisivat kilpailla keskenään asiakkaista. Verkkoon pääsy tulisi tehdä mahdollisimman helpoksi verkkopalveluiden tarvisijoille.

Markkinapaikan luominen merkitsee samalla sitä, että jäljelle jäävää monopolitoimintaa eli verkkotoimintaa valvottaisiin aiempaa tarkemmin.

Ehdotetun lain siirtovelvollisuutta koskeva säännös laajenisi pääsääntöisesti kaikkia verkonhaltijoita koskevaksi siirtymäkauden päätyttyä eli siinä vaiheessa, kun Suomesta olisi putkiyhteys johonkin unionin jäsenvaltion yhteen liitettyyn kaasuverkkoon tai kun maallamme olisi toinen kaasunhankintalähde. Tässä tilanteessa mahdollisuus poiketa direktiivin verkkojen avaamista koskevasta säännöksestä lakkaa ja Suomenkin on avattava kaasuverkkonsa direktiivin edellyttämässä laajuudessa. Maakaasuverkon avaamisesta siirtymäkauden päätyttyä säädetään lain muutoksella.

Ehdotetun lain muut kuin siirtovelvollisuutta koskevat säännökset koskisivat direktiivissä edellytetyn mukaisesti kaikkia markkinaosapuolia heti lain voimaan tullessa. Uudet säännökset loisivat alalle, erityisesti verkkotoiminnalle, selkeät pelisäännöt, jotka nyt puuttuvat. Näin lisättäisiin alalle enna-

koitavuutta ja edistettäisiin investointeja.

Lisäksi ehdotuksessa maakaasumarkkinalaiksi esitetään lupajärjestelmää, jonka mukaan verkkotoimintaa varten tarvitaan maakaasumarkkinaviranomaisen antama maakaasuverkkolupa ja maan rajan ylittävän siirtoputken rakentamista varten kauppa- ja teollisuusministeriön myöntämä hankelupa. Lupajärjestelmän tarkoituksena on antaa viranomaisille keinot valvoa ja säännellä monopoliluonteista verkkotoimintaa. Lupajärjestelmä on pyritty tekemään samantyyppiseksi kuin sähkömarkkinoiden lupajärjestelmä.

3.2. Keskeiset ehdotukset

3.2.1. Ehdotuksen rakenne ja säännösten soveltamisala

Esitys sisältää ehdotuksen maakaasumarkkinalaiksi. Maakaasumarkkina-asetus, kauppa- ja teollisuusministeriön asetukset sekä maakaasumarkkinaviranomaisen päätökset valmisteltaisiin ennen ehdotetun lain voimaantuloa. Suomessa ei ole nykyisin maakaasumarkkinoiden toimintaan liittyvää erillistä lainsäädäntöä. Ehdotettu laki sisältäisi säännöksiä muun muassa maakaasuverkkoliiketoimintaa koskevasta lupajärjestelmästä, verkonhaltijoille kilpailun edistämiseksi asetettavista velvoitteista, liiketoimintojen eriyttämisestä ja kirjanpidon avoimuudesta sekä maan rajan ylittävien putkien rakentamista koskevasta lupamenettelystä.

Ehdotetun maakaasumarkkinalain säännökset koskisivat pääosin kaikkia markkinaosapuolia. Siirtovelvollisuus koskisi kuitenkin siirtymävaiheessa vain niitä tapauksia, joissa siirtopalvelua pyytävät laissa erikseen määritellyt vaatimukset täyttävät asiakkaat. Näille asiakkaille annettava oikeus hankkia siirtopalveluja verkonhaltijoilta mahdollistaisi maakaasun hankinnan toiselta tarjoajalta kuin monopoliasemassa olevalta tukkumyyjältä. Siirtymävaiheessa tällaisena toisena tarjoajana olisi maakaasun käyttäjä tai jakeluyhtiö, joka jälleenmyysi Gasumilta hankkimaansa kaasua. Sekä myyjän että ostajan tulisi olla siirtopalvelujen hankintaan oikeutettuja vaatimukset täyttäviä asiakkaita. Siirtopalveluiden hankintaan oikeutettavien maakaasun käyttäjien rajaaminen siirtymävaiheessa suuriin käyttäjiin rajaa maakaasun pienkäyttäjät kilpailuttamisen ulkopuolelle, mikä on ehdotuksen valmisteluvaiheessa todettu tarkoituksenmukaiseksi ratkaisuksi

pienkäyttäjämarkkinoiden rakenteen ja koon vuoksi. Siirtymävaiheessa syntyvät maakaasun niin sanotut jälkimarkkinat olisivat kilpailullisten markkinoiden ensiaskel nykyisessä markkinatilanteessa, jossa maakaasun tukkumyyjien määrä voi lisääntyä vasta, kun maahamme saadaan putkiyhteys Euroopan maakaasumarkkinoille.

Lisäksi ehdotetun lain verkkotoimintaa koskevien säännösten soveltamisalaa on rajattu siten, että lakia ei sovellettaisi kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäiseen maakaasun jakeluun. Tällaisessa maakaasuverkossa tapahtuvaan maakaasun jakeluun soveltuisivat kuitenkin ehdotetun lain myyntiä ja varastointia koskevat säännökset.

Lain säädöksistä voitaisiin poiketa puolustushallinnon maakaasuverkkojen osalta siten kuin asetuksella säädetään.

3.2.2. Verkkotoiminnan yleiset velvoitteet

Lakiehdotuksen mukaan verkonhaltijalla eli luvanvaraisen verkkotoiminnan harjoittajalla ja maakaasun varastointi- ja käsittelylaitteiston haltijalla olisi velvollisuus käyttää, ylläpitää ja kehittää maakaasuverkkooaan ja -laitteistoaan maakaasumarkkinoiden tarpeiden mukaisesti. Verkon- ja laitteistojen haltijan tulisi toisin sanoen turvata osaltaan järjestelmän toimivuus ja varmuus sekä täyttää asiakkaiden tavanomaiset, kohtuulliset ja taloudellisesti perusteltavissa olevat verkkopalvelutarpeet siinä maakaasuverkossa, jossa verkonhaltija harjoittaa maakaasuverkkotoimintaa. Verkon- ja laitteistojen haltijan tulisi vahvistaa verkkoaan ja laitteistojaan ottaen huomioon nähtävissä olevat siirtoon ja laitteistoihin liittyvät tarpeet. Verkonhaltijan velvollisuus kehittää verkkoaan asiakkaiden tarpeiden mukaisesti merkitsisi, että kapasiteettivajaus on kohtuullisen ajan kuluessa poistettava verkko vahvistamalla.

Verkonhaltijalla olisi velvollisuus liittää kohtuullista korvausta vastaan verkkonsa alueella kaikki halukkaat verkkopalveluiden tarvitsijat. Velvollisuus olisi voimassa edellyttäen, että verkossa on kapasiteettia ja että liittäminen ei vaaranna verkon toimintavarmuutta. Liitettävän tulisi täyttää verkonhaltijan asettamat, verkon toimivuuden edellyttämät tekniset vaatimukset.

Ehdotetun lain tärkeimpiä tavoitteita on maakaasuverkkojen avaaminen tietyin edellytyksin maakaasun siirtoa haluavien käyttöön eli siirtovelvoitteen säätäminen. Verk-

kotoimintoja harjoitetaan luonnollisena monopolina, minkä vuoksi on markkinoiden toimivuuden kannalta tärkeää varmistaa, että verkko palvelisi siirtopalveluiden tarvitsijoita.

Tavoitteena on, että maakaasun käyttäjät voisivat vapaammin valita, keneltä maakaasunsa hankkivat. Toisaalta myös maakaasun myyjille avautuisi paremmat mahdollisuudet saada siirtopalveluja ja päästä verkon kautta kilpailemaan asiakkaista.

Verkonhaltijan olisi tarjottava siirtopalveluja korvausta vastaan. Palvelun hinnoittelussa olisi noudatettava tässä laissa säädettäviä periaatteita.

Siirtovelvollisuus koskisi siirtymäkauden jälkeen pääsääntöisesti kaikkia maakaasuverkkoluvan haltijoita ja kattaisi siten maakaasuverkot siirtoverkosta jakeluverkkoihin eräitä tässä laissa säädettyjä poikkeustapauksia lukuun ottamatta. Yhtäläinen kohtelu on otettu lähtökohdaksi, koska muutoin osa maakaasukaupan osapuolista saattaisi jäädä eriarvoiseen asemaan. Ei ole myöskään nähty syytä sulkea jotain maakaasun käyttäjäryhmää pysyvästi vapautuvan maakaasukaupan ulkopuolelle.

Maamme maakaasun hankinta on nykyisin yhden maakaasuputkiyhteyden ja yhden maakaasun toimittajan varassa. Maakaasuverkostamme ei myöskään ole suoraa putkiyhteyttä minkään unionin jäsenvaltion yhteen liitettyyn maakaasuverkkoon. Maakaasumarkkinadirektiivin 26 artiklan 1 kohdassa oikeutetaan yllä mainitut ehdot täyttävät jäsenvaltiot lykkäämään tilapäisesti direktiivin täytäntöönpanoa muun muassa 18 artiklan 1—4 ja 6 kohdan osalta. Tämä tarkoittaa sitä, että Suomen ei tarvitsisi lainkaan määritellä vaatimukset täyttäviä asiakkaita eli sellaisia maakaasun käyttäjiä, jotka voivat ostaa siirtopalveluja verkonhaltijoilta (18 artikla 1 kohta). Suomi voi myös muuttaa vaatimukset täyttävien asiakkaiden määritelmää eikä Suomen tarvitse ottaa huomioon direktiivin 18 artiklan 2 kohdassa määritelmälle säädettyjä vaatimuksia. Suomen maakaasumarkkinoiden avautumisen ei myöskään tarvitse edetä 18 artiklan 3, 4 ja 6 kohdissa mainitulla tavalla.

Edellä esitetyillä perusteilla ehdotetaan, että maamme maakaasumarkkinoiden avaaminen aloitettaisiin edellä mainitun siirtymäajan aikana vaiheittain. Ensi vaiheessa oikeus siirtopalvelujen hankintaan annettaisiin maakaasun vähittäismyyjille sekä sellaisille

maakaasun loppukäyttäjille, jotka haluavat käydä kauppaa Suomesta tukkumyyjältä hankkimallaan maakaasulla. Nykyisin Suomessa toimii vain yksi kaasun tukkumyyjä (Gasum Oy), joka hankkii kaasun Venäjältä. Tämä tilanne ei lakiehdotuksen seurauksena muuttuisi.

Ollakseen oikeutettuja siirtopalvelujen hankintaan edellä mainittujen vähittäismyyjien ja loppukäyttäjien olisi myytävä jakeluverkkojensa kautta tai kulutettava käyttöpaikoissaan maakaasua vähintään 5 miljoonaa kuutiometriä vuodessa sekä kuuluttava maakaasun mittauksen kaukoluentajärjestelmän piiriin. Tällaisia vaatimukset täyttäviä kaasun vähittäismyyjiä tai loppukäyttäjiä oli vuoden 1999 alussa suoraan Gasumin asiakkaana 49 kappaletta. Jakelu-yhtiöiden verkoissa oli kolme markkinakelpoista asiakasta sekä noin 20 markkinakelpoiseen konserniin kuuluvaa kulutuspaikkaa. Kaukoluentamahdollisuuden hankkimisesta aiheutuvat kustannukset maksaisi maakaasun käyttäjä. Edellä kuvatulla järjestelyllä mahdollistettaisiin maakaasun jälleenmyynti ja luotaisiin edellytykset maakaasun jälkimarkkinoiden toimimiselle mahdollisimman joustavalla tavalla.

Ehdotus mahdollistaa useiden erilaisten kaupankäyntitapojen soveltamisen ja synty-misen. Näitä ovat kahdenvälinen kauppa, organisoituun kauppapaikkaan perustuva pörssityyppinen kauppa sekä niin sanottu tehopörssikauppa. Kahdessa ensin mainitussa vaihtoehdossa voitaisiin käydä kauppaa myös kaasunenergialla. Viimeksi mainitussa vaihtoehdossa kauppaa käydään vain tehovauruksilla. Maakaasualan toimijat ovat itse luomassa viimeksi mainittua järjestelmää. Tehopörssikauppa ei edellytä nyt ehdotettua taseselvitysjärjestelmää, sillä kaasu säilyy siinä aina yhden myyjän eli tukkumyyjän omistuksessa. Toisaalta tehopörssiä varten muuten luotavat tietojärjestelmät voisivat palvella myös monipuolisempia kaupankäyntitapoja.

Jälkimarkkinakauppaan oikeutettavilta maakaasun käyttäjiltä ja vähittäismyyjiltä edellytettävä vuosittainen hankintaraja (5 miljoonaa kuutiometriä) ehdotetaan määriteltäväksi siksi, että taseselvityksen kustannukset jakeluverkoissa voitaisiin pitää mahdollisimman pieninä ja kustannukset saavutettaviin hyötyihin nähden kohtuullisina. Ehdotuksen mukaan kaikki maakaasun käyttäjät, joiden maakaasun vuosittainen hankinta ylittää edellä mainitun hankintarajan ja joiden

käyttöpaiikkojen kaasunkulutus mitataan kaukoluennalla, voisivat osallistua jälkimarkkinoille. Sama koskisi vähittäismyyjiä, jonka vuosittainen hankintavolyymi ylittäisi edellä mainitun hankintarajan ja joka olisi kaukoluennan piirissä.

Voimassa olevien hankintasopimusten otto- ja myyntijärjestelyihin ei ehdotetulla lailla ole tarkoitus puuttua. Tämän vuoksi ehdotetaan, että siirtovelvoite ja pääsy jälkimarkkinoille koskisi vain sitä kaasua, jonka hankintaa koskeva sopimus on tehty tämän lain voimaantulon jälkeen. Tällöin välttyttäisiin ongelmilta, joita voisi syntyä tulkittaessa kaasunhankintasopimuksia, joita solmittaessa ei ole voitu ottaa huomioon tämän lain säännöksiä.

Siirtovollisuus rajattaisiin edellä kuvulla tavalla siirtymäajaksi, jonka kesto sirottaisiin maamme maakaasumarkkinoiden kehityksen etenemiseen. Siirtymäaika päättyisi sitten, kun maamme maakaasun hankinta ei olisi enää yhden maakaasuputkiyhteyden ja yhden maakaasun toimittajan varassa tai kun maastamme olisi putkiyhteys jonkun toisen jäsenvaltion yhteen liitettyyn maakaasuverkkoon. Lakia muuttamalla voitaisiin siirtymäajan jälkeen tehdä muutoksia vaatimukset täyttävien asiakkaiden määrittelmään maakaasumarkkinadirektiivin asettamissa rajoissa ottaen huomioon maamme maakaasumarkkinoiden kehitys. Tavoitteena tulisi tällöin olla kaasumarkkinoiden avautumisen mahdollisimman laajasti.

Verkonhaltija voisi kieltäytyä tarjoamasta maakaasun siirtämiseen liittyvää palvelua vain ehdotuksessa esitetyillä perusteilla. Jos verkkonhaltija kieltäytyy siirtopalvelun tarjoamisesta kapasiteetin puutteen vuoksi, verkkonhaltijan on annettava siitä luotettava selvitys. Kapasiteettirajoite ei voisi kuitenkaan olla pysyvä este, koska verkkonhaltijalla olisi velvollisuus kehittää verkkoaan asiakkaiden kohtuullisten tarpeiden mukaisesti ja kohtuullisessa ajassa pyrkiä ne täyttämään.

Maakaasun siirrosta vastaava verkkonhaltija on voinut joutua tai saattaa joutua sitoutumaan maakaasun pitkäaikaisessa hankintasopimuksessa kiinteään ota tai maksa -sitoumukseen. Jos ota tai maksa -sitoumuksista seuraisi verkkonhaltijalle vakavia taloudellisia tai rahoituksellisia vaikeuksia, voitaisiin direktiivin mukaan verkkonhaltijalle myöntää tilapäinen lupa kieltäytyä siirtopalvelujen tarjoamisesta erikseen yksityiskohtaisesti määritellyissä tapauksissa. Ehdotettu laki

sisältäisi säännökset tällaista poikkeuslupan hakemista koskevasta menettelystä. Poikkeuslupaa harkittaessa otetaan huomioon muiden muassa verkkonhaltijan mahdollisuudet ennakoita markkinatilanne, sitoumusten merkitys markkinatilanteen muutoksissa sekä verkkonhaltijan tosiasialliset mahdollisuudet ja yritykset välttää haitallisilta vaikutuksilta. Poikkeuslupan hakumenettelystä säädettäisiin tarkemmin asetuksessa.

3.2.3. Järjestelmävelvoitteet ja maakaasukauppojen selvitys

Järjestelmävelvoitteet

Järjestelmävastuuseen asetettu verkkonhaltija huolehtii maakaasuverkoston asianmukaisesta toiminnasta sekä tarvittavista yhteyksistä ulkomaille. Maakaasumarkkinoiden osapuolien tulee voida luottaa siihen, että järjestelmävastuuseen määrättävä taho toimii maakaasumarkkinoilla tasapuolisesti ja avoimesti sopimusosapuoliinsa nähden. Järjestelmävastaava verkkonhaltija ei saa toiminnassaan suosia omistajatahojaan tai näiden omistamia yrityksiä. Järjestelmävastuuseen määrättävän tahon tulee nauttia yleistä luottamusta alan toimijoiden ja viranomaisien keskuudessa. Lisäksi järjestelmävastuu tulee järjestää siten, että markkinaosapuolet voivat luottaa maakaasujärjestelmän toimintaan myös poikkeavissa tilanteissa. Järjestelmävastuuseen asetetun verkkonhaltijan tulee huolehtia valtakunnan tasolla maakaasukauppojen selvityksestä.

Maakaasua tuodaan Suomeen vain yhdestä hankintalähteestä. Jos kaasun saanti tästä yhdestä lähteestä eli Venäjältä häiriintyy, kaasun maahantuojalla eikä millään muullaakaan maakaasualan toimijalla ei ole mahdollisuuksia hankkia korvaavaa kaasua. Koska häiriöreservejä ei ole käytettävissä siten kuin sähköalalla, järjestelmävastaava ei voi samaan tapaan taata kaasun saatavuutta kuin sähköalalla.

Tuontipolttoaineiden saatavuushäiriötilanteisiin on varauduttu polttoaineiden varmuusvarastoinnilla. Varmuusvarastoja ovat valtion varmuusvarastot ja polttoaineiden maahantuojien ja käyttäjien velvoitevarastot (laki tuontipolttoaineiden velvoitevarastoinnista 1070/1994). Valtion varmuusvarastot on tarkoitettu poikkeusolojen varalle ja niiden käyttökynnyks on korkea. Valmiuslaissa on määritelty poikkeusolojen kriteerit. Näi-

den kriteerien täyttyessä eli poikkeusoloissa voidaan valtioneuvosto asetuksella oikeuttaa valvomaan ja säännöstelemään tavaroiden tuontia ja vientiä sekä niiden tuotantoa ja jakelua siis myös maakaasun jakelua.

Velvoite maakaasun velvoitevarastointiin on maakaasun maahantuojilla ja maakaasulaitoksilla, joilla tulee olla kolmen kuukauden kaasunkäyttöä vastaavat velvoitevarastot. Koska kaasuvaratvoja ei Suomessa ole, nämä varastot ovat korvaavan polttoaineen varastoja, joissa on raskasta tai kevyttä polttoöljyä. Teollisuudella ja maakaasun pienkäyttäjillä ei ole laissa määriteltyä varastointivelvoitetta. Alle 15 miljoonaa kuutiometriä kaasua vuodessa kuluttavien kaasunkäyttäjien kaasuntarpeen osalta varastointivelvoite on maakaasun maahantuojalla.

Niitä kaasun käyttäjiä varten, jotka eivät teknisistä syistä voi korvata kaasua muilla polttoaineilla ja jotka ovat tehneet Gasumin kanssa sopimuksen korvaavan kaasun toimituksista, Gasum on varautunut toimittamaan maakaasun saatavuushäiriötilanteessa ilma-putaanilaitteistolla tuotettua seoskaasua. Tätä toimitettaisiin maakaasuverkon kautta käyttäjille.

Gasumilla on joitakin niin sanottuja keskeytyviä toimitussopimuksia, joiden mukaiset kaasutoimitukset Gasum voi kaasun saatavuushäiriötilanteessa keskeyttää. Näiden sopimusten avulla ei kuitenkaan voida oleellisesti parantaa kaasun riittävyttä saatavuushäiriötilanteessa.

Huoltovarmuuskeskus voi hakemuksesta antaa luvan velvoitevaraston käyttöön, jos velvoitevaraston haltijan tuotanto tai kaupallinen toiminta on maakaasun saantihäiriön vuoksi vaarassa keskeytyä tai olennaisesti vähentyä.

Poikkeusoloissa kaasun jakelua voidaan säännöstellä viranomaisten toimesta. Maakaasun tuonnin keskeytyessä kokonaan joudutaan käyttämään korvaavia polttoaineita. Tilanteessa, jossa kaasua ei saada ollenkaan, järjestelmävastaava ei voi tehdä mitään tilanteen korjaamiseksi.

Järjestelmävastaavan toimilla voi olla merkitystä tilanteessa, jossa kaasua tulee maahan vähemmän kuin normaalitilanteessa. Saatavuushäiriötilanteessa järjestelmävastaavan tulisi yhdessä maakaasumarkkinoiden muiden osapuolien kanssa ohjata kaasutoimituksia niin, että toimitushäiriöstä aiheutuvat haitat jäisivät mahdollisimman pieniksi. Laikin ei ole otettu järjestelmävastaavan toi-

mintaa koskevia säännöksiä, koska tarvittavat toimenpiteet riippuvat kulloinkin saatavuushäiriön luonteesta. Sellaisten valtuuksien antaminen järjestelmävastaavalle, jotka ohittaisivat kaasuntoimitussopimusten velvoitteet, saattaisi edellyttää perustuslain säätämisyjärjestystä. Järjestelmävastaavalla voidaan katsoa olevan oikeus ohjata kaasuverkkoa kaasun saatavuushäiriötilanteessa siten kuin kaasujärjestelmän tekninen toimivuus edellyttää.

Kaasunhankintaa koskevissa sopimuksissa tulisi ottaa huomioon tilanne, jossa kaasuntoimittaja (Gasum) ei voi toimittaa sopimuksen edellyttämiä kaasumääriä. Samoin kaasunkäyttäjien tulee varautua tällaiseen tilanteeseen esimerkiksi varapoltoainetta varastomalla, kuten laki useiden kaasunkäyttäjien osalta edellyttää. Lainlaatijalla ei ole mahdollisuuksia määrittellä, miten eri kaasunkäyttäjät tulisi mahdollisessa toimitushäiriötilanteessa asettaa kaasuntoimitusten suhteen prioriteettijärjestykseen ja miten kaasutoimituksia tulisi ohjata. Tarve varautua toimitushäiriötilanteeseen sopimusteknisesti ja varapoltoaineita varastomalla tai muulla vastaavalla järjestelyllä on ollut olemassa tähänkin asti eikä ehdotettava maakaasumarkkinalaki tuo asiaan muutoksia.

Maakaasukauppojen selvityksen periaatteet

Toteutuneet maakaasukaupat tulee selvittää jälkikäteen siten, että tiedetään, minkä myyjän ja minkä asiakkaan maakaasua on syötetty maakaasuverkkoon ja otettu maakaasuverkosta kunkin taseselvitysjakson aikana. Toimiva kauppojen selvitys on edellytyksenä hyvin toimiville maakaasumarkkinoille.

Maakaasukaupan terve ja toimiva kilpailu edellyttää, että maakaasukauppojen selvitys on organisoitu maakaasumarkkinoiden osapuolien kannalta tasapuolisesti ja selkeästi. Oikeudenmukaisuus ja tasapuolisuus eri markkinaosapuolia kohtaan on turvattava siten, että yhteiset palvelut organisoidaan mahdollisimman avoimesti, että kaupan esteet ovat mahdollisimman vähäiset ja että osapuolia kohdellaan tasapuolisesti. Samalla tulisi huolehtia tiedon saannin avoimuudesta ja oikea-aikaisuudesta. Palveluista vastaava osapuoli ei saa harjoittaa syrjintää eri osapuolien välillä ja sen tulee toimia yhtäläisin periaattein toisaalta omia osakkeenomistajia ja tytäryhtiöitään sekä toisaalta muita markkinaosapuolia kohtaan. Lisäksi maakaasu-

kauppojen selvityksessä on pidettävä huolta siitä, että selvityksessä saatavat luottamukselliset tiedot eivät joudu ulkopuolisten käyttöön. Lisäksi kaikkien osapuolien palvelujen hinnoittelun tulisi olla avointa ja tasapuolista sekä perustua tarjouskilpailuihin tai muihin avoimiin menettelytapoihin. Tarvittaessa viranomaisilla tulisi olla keinot puuttua maakaasumarkkinoiden toimintaan, jos markkinat toimivat puutteellisesti.

Gasum on luomassa tietojärjestelmää, jossa käsitellään maakaasukauppojen selvityksessä tarvittavia tietoja. Lisäksi kaikilla niillä kaasunkäyttäjillä, jotka olisivat tulossa kilpailun piiriin, on jo nykyään kulutuksen kaukoluentaan perustuvat tiedonkeruujärjestelmät. Näin ollen taseselvityksen hoitamiseen ei tarvitsisi luoda uutta järjestelmää, vaan kyse on olemassa olevien järjestelmien muokkaamisesta uusia tehtäviä vastaaviksi. Jakeluyhtiöiden on kehitettävä omia järjestelmiään ja valmiuksiaan taseselvitystehtävien hoitamiseksi.

Maakaasukauppojen selvitys on verkkotoimintaan rinnastettavaa ja maakaasukaupan mahdollistavaa palvelutoimintaa. Verkkotoiminnasta säädetty tasapuolisuutta ja syrjimättömyyttä koskevat säännökset koskevat myös kauppojen selvitystä.

3.2.4. Maakaasun myynti ja maakaasun käyttäjän asema

Ehdotetussa laissa markkinaolosuhteisiin vaikuttava sääntely kohdistuisi erityisesti verkkotoimintaan. Kuitenkin sellaiselle myyjälle, joka on asiakkaisiinsa nähden määrävissä markkina-asemassa, ehdotetaan säädetäväksi velvoite toimittaa maakaasua kohtuulliseen hintaan maakaasun käyttäjille. Toimitusvelvollisuutta voidaan perustella asiakkaan maakaasun käyttämiseksi tekemillä investoinneilla sekä mittavilla lisäkustannuksilla, jotka asiakkaalle aiheutuisivat siirtymisestä, mikäli se ylipäänsä olisi mahdollista, käyttämään korvaavia energialähteitä.

Toimitusvelvollisuutta ei olisi niiden asiakkaiden osalta, jotka voivat tosiasiallisesti kilpailuttaa maakaasun myyjiä. Näin ollen pelkkä mahdollisuus pyytää tarjous toiselta myyjältä ei poista toimitusvelvollisuutta. Maakaasun toimitusvelvollisuus edellyttää myös sitä, että siirtokapasiteettia on riittävästi käytettävissä.

Niin kauan kuin Suomen kaasumarkkinoita kokonaisuudessaan ei ole avattu kilpailulle,

toimitusvelvollisuuden piirissä ovat käytännössä kaikki kaasun käyttäjät. Siinä vaiheessa, kun kilpailu avautuu myös tukkumarkkinoilla, toimitusvelvollisuuden piirissä olevien asiakkaiden määrä riippuu markkinoiden kehitystilanteesta ja voi vähentyä huomattavasti.

Hinnoittelun läpinäkyvyys helpottaa hinnoittelun kohtuullisuuden arviointia. Siksi maakaasun myyjällä tulisi olla toimitusvelvollisuuden piirissä oleville asiakkaille julkiset myyntiehtot ja -hinnat sekä niiden määrätymisperusteet, joissa ei saa olla kohtuutomia tai maakaasukaupan kilpailua rajoittavia ehtoja tai rajoituksia. Näistä hinnoista ja ehdoista ei saisi poiketa muusta kuin perustellusta syystä, joka voisi olla esimerkiksi asiakkaan vaatima poikkeava palvelutaso.

Maakaasun siirtopalvelun hinta ja itse maakaasun hinta tulisi laskutuksessa esityksen mukaan erottaa, mikä maakaasulaskussa parantaisi hinnoittelun läpinäkyvyyttä ja helpottaisi siirtopalveluehtojen tasapuolisuuden valvontaa. Asiakas voisi suoraan verrata omaa siirtopalveluhintaansa verkonhaltijan julkiseen tarffiin ja todeta niiden vastaavuuden. Lisäksi siirtopalveluiden vertailtavuus eri kaasuyritysten välillä olisi mahdollisimman tehokasta. Vertaamalla omaa maakaasun hintaansa esimerkiksi oman kuluttajaryhmänsä koko maata koskevaan maakaasun keskihintaan, asiakas saa käsityksen oman maakaasun hintansa tasosta verrattuna muihin maakaasuasiakkaisiin. Toimitusvelvollisuuden piirissä oleva maakaasuasiakas voisi lisäksi varmistua, että hänen maakaasumaksunsa vastaa myyjän julkaisema myyntitariffia.

Maakaasun myyjien edellytettäisiin ilmoittavan kuluttajaryhmien keskimääräistä hintatasoa ja hintarakennetta kuvaavia lukuja tilastointia varten. Näiden lukujen perusteella tuotetaan koko maata koskevia kuluttajaryhmien keskihintoja, joiden avulla maakaasuasiakkaiden on mahdollista arvioida oman maakaasun myyjänsä kilpailukykyisyyttä muihin maakaasun myyjiin verrattuna.

Maakaasun pienkäyttäjämärkinat edustavat nykyisin noin kahta prosenttia maakaasun kokonaiskulutuksesta. Pienkäyttöön luetaan sekä asuin- että liikerakennusten lämmittäminen, pieni liikekäyttö (esimerkiksi kauppapuutarhat) ja liesikäyttö. Pienkäyttäjistä kuluttajansuojalain (38/1978) mukaisesti kuluttajiin luetaan asuinrakennuksen lämmittäjät ja liesikäyttäjät. Koska maa-

kaasun kuluttajamarkkinat ovat vielä hyvin vähäiset ja kehittymättömät, ei ehdotettuun lakiin ole katsottu tarpeelliseksi sisällyttää sähkömarkkinalain kuluttajansuojauudistuksen sisältämiä säännöksiä, jotka tulivat voimaan 1.9.1999. Ehdotetussa laissa säädettäisiin kuitenkin kuluttajalle oikeus tehdä myyjän kanssa niin sanottu kokonaistoimitussopimus sekä määriteltäisiin ne tilanteet, joissa maakaasun toimitus kuluttajalle voidaan keskeyttää. Lisäksi säädettäisiin kuluttajien osalta maakaasun niin sanottu talvikeskeytyskielto. Sen jälkeen kun kuluttajansuojalakia on täydennetty suunnitteilla olevilla välttämättömyyspalveluja koskevilla säännöksillä, voitaisiin maakaasumarkkinalakia täydentää viittauksella kuluttajansuojalakiin.

Maakaasun myyjä ja maakaasun siirtopalvelun tarjoaja eli verkonhaltija voivat tulevaisuudessa olla maakaasun käyttäjän kannalta eri tahoja. Asiakas ostaa maakaasun myyjältä. Toimitusvelvollisuuden piirissä olevalla kuluttaja-asiakkaalla olisi mahdollisuus tehdä myyjän kanssa niin sanottu kokonaistoimitussopimus, jolloin maakaasun myyjä vastaa asiakkaaseen nähden myös siirtopalvelusta. Tällaisessa tapauksessa maakaasun myyntisopimus sisältäisi maakaasun siirron edellyttämät siirtopalvelut ja myyjällä olisi sopimus verkonhaltijan kanssa maakaasun siirrosta. Myös kuluttajat voisivat halutessaan ostaa siirtopalvelut suoraan verkonhaltijalta.

Maakaasun toimittaminen maakaasun kuluttaja-asiakkaalle voitaisiin ehdotuksen mukaan keskeyttää maksun laiminlyönnin vuoksi. Keskeyttämisen seuraukset voivat olla kuitenkin kohtuuttomia, jos maakaasun toimitus katkaistaan kylmänä vuodenaikana asunnosta, jonka lämmitys on riippuvainen maakaasusta. Tämän vuoksi ehdotetaan, ettei tällaisesta asunnosta saa katkaista maakaasun toimitusta lokakuun alun ja huhtikuun lopun välisenä aikana ennen kuin on kulunut neljä kuukautta laiminlyödyn maksun eräpäivästä.

3.2.5. Toimintojen eriyttäminen

Maakaasuliiketoimintaa harjoittavissa yrityksissä on usein integroituneena eri liiketoimintoja kuten esimerkiksi maakaasun tuontia, verkkotoimintaa sekä maakaasun tukku- ja vähittäismyyntiä. Yritykset voivat harjoittaa lisäksi esimerkiksi sähkön myyntiä ja jakelua, kaukolämpötoimintaa, teknistä suunnittelua, laitemyyntiä ja asennusta. Osa näis-

tä toiminnoista on monopoli- tai määräävässä markkina-asemassa ja osa toimii kilpailuilla markkinoilla.

Verkkotoiminta on luonteeltaan luonnollinen monopoli. Maakaasun siirto- ja jakelutoiminta ovat yleensä määräävässä markkina-asemassa palvelun piiriin liittyneiden asiakkaiden kannalta. Ehdotetun lain myötä pieni osa maakaasun myynnistä olisi mahdollista avata kilpailulle. Yritysten useat muut liiketoiminnot, kuten sähkön myynti, tekninen suunnittelu, laitemyynti ja asennus, toimivat yleensä jo nykyään kilpailuilla markkinoilla.

Maakaasumarkkinalain tavoitteena on käynnistää kehitys kohti kilpailtuja maakaasumarkkinoita. Tämä edellyttää, että monopolitoiminnoilla ei tuettaisi kilpailtuja toimintoja (ristiinsubventointi) ja että monopolitoiminnoista perittävät korvaukset ovat kohtuullisia. Tätä myös maakaasumarkkina-direktiivi edellyttää. Markkinoiden kehittyminen edellyttäisi nykyistä suurempaa läpinäkyvyyttä yritysten toimintaan. Sen vuoksi ehdotetaan, että verkkoliiketoiminnat ja varastointitoiminta säädettäisiin eriytettäväksi kirjanpidollisesti kilpailuilla markkinoilla toimivasta maakaasun myynnistä ja muista liiketoiminnoista. Tavoitteena on estää myynnin subventointia muiden toimintojen tuotoilla.

Eriytettävistä toiminnoista muodostettaisiin omia liiketoimintojaan, joille laadittaisiin tilikausittain tuloslaskelma ja tase. Tässä noudatettaisiin soveltuvin osin kirjanpitolain (1336/1997) säännöksiä. Tuloslaskelma kohdistaa toiminnoille tuotot ja kulut, tase taas varat ja velat.

Eriyttäminen koskisi aina verkkotoimintaa, jolle tulisi siis laatia tuloslaskelma ja tase. Näin saadaan esiin verkkopalveluiden hinnoittelun ja kustannusten vastaavuus. Eriyttäminen on edellytys myös hinnoittelun uskottavalle tasapuolisuudelle.

On tärkeää, että toimintojen eriyttäminen näkyy hinnoittelussa asiakkaalle saakka. Maakaasun siirron maksut ehdotetaan esitettävän laskutuksessa erillään energian hankinnan ja myynnin maksuista.

Verkkoliiketoimintojen organisoiminen erilliseen yhtiöön niin, että sama yhtiö ei saisi harjoittaa energiamyyntiä, voisi olla tarkoituksenmukaista. Sähkömarkkinoiden osalta yhtiöittämistä on esittänyt muiden muassa vertikaalisen integraation haittavaihtokuituksia pohtinut työryhmä.

Kaasumarkkinoilla verkonhaltijoiden liiketoiminta on suhteellisen vähäistä verrattuna vastaavaan liiketoimintaan sähkömarkkinoilla ehkä kaasun siirtoverkkosiirtoa lukuun ottamatta. Jakeluverkkosiirtoa hoitavat usein energiayhtiöt, joiden päätoimiala on sähkö- ja kaukolämpöliiketoiminta. Siksi yhtiöittämissen tuomat hyödyt voivat jäädä haittoihin nähden vähäisiksi. Laissa ei olekaan tarkoitus ottaa kantaa siihen, miten jakeluverkkotoimintaa harjoittavat yritykset ja yhteisöt organisoivat eriytettävät liiketoimintonsa. Niistä voidaan siten muodostaa esimerkiksi sisäisiä liiketoimintoja tai erillisiä osakeyhtiöitä.

Järjestelmävastuutehtävät tulee eriyttää omaksi yksikökseen siirtoverkkotoimintoja harjoittavan yhtiön toiminnassa. Järjestelyn tavoitteena on, että järjestelmävastuun hoitamisessa saatavat muita maakaasumarkkinoiden osapuolia koskevat tiedot pysyvät luottamuksellisina eikä niitä voitaisi käyttää järjestelmävastuussa olevan siirtoverkonhaltijan harjoittamassa myyntitoiminnassa.

Varmin tapa taata siirtoverkon toiminta neutraalina markkinapaikkana ja järjestelmävastuun hoitajana olisi muodostaa siirtoverkosta erillinen yhtiö, joka ei harjoittaisi siirron ohella muita maakaasuliiketoimintoja.

3.2.6. Luvat ja ilmoitukset

Verkkolupa

Maakaasuverkkotoiminnan monopoliluonne sekä maakaasuverkon keskeinen asema maakaasujärjestelmässä aiheuttavat yhteiskunnalle tarpeen valvoa ja säännellä maakaasuverkkotoimintaa. Tämän vuoksi ehdotetaan, että verkkotoiminnalle tulisi hakea lupa maakaasumarkkinalaissa säädettävän lupamenettelyn mukaisesti.

Maakaasuverkkotoimintaa harjoittavien yritysten olisi haettava toiminnalleen lupa ehdotetun lain tullessa voimaan. Verkkotoiminnan luvanvaraisuuden kautta voitaisiin valvoa asianomaisen toiminnanharjoittajan teknisiä, taloudellisia ja organisatorisia edellytyksiä harjoittaa verkkotoimintaa. Turvallisuuden kannalta on tarpeen, että maakaasuverkkoluvan myöntämisehdot kattavat myös edellytykset ylläpitää riittävää turvallisuustasoa. Luvanvaraisuuden avulla voitaisiin myös tehokkaasti valvoa ehdotetun lain verkonhaltijoille eli luvanvaraisen verkkotoiminnan harjoittajille asettamia velvoitteita,

joita ovat muun muassa kehittämis-, liittämis- ja siirtovelvollisuus.

Nykyisin ei maakaasuverkkotoiminnan harjoittamiseen tarvita lupaa. Maakaasumarkkinadirektiivin lupajärjestelmää koskevat säännökset kuitenkin edellyttävät, että lupien myöntämisperusteiden ja lupamenettelyn on oltava puolueettomia ja syrjimättömiä, jos jäsenvaltiossa on käytössä maakaasuputkien rakentamista tai käyttöä koskeva lupajärjestelmä. Näin ollen lähtökohtaisesti kaikkien kyseistä toimintaa harjoittavien verkonhaltijoiden on oltava ehdotetun lupajärjestelmän piirissä. Markkinoiden toimivuuden näkökulmasta lupajärjestelmä myötävaikuttaa kilpailun kehittämiseen siten, että se edistää yhteisiin sääntöihin perustuvan kilpailun syntyä. Tällaiset markkinaolosuhteet saadaan aikaan, kun varmistetaan ehdotetussa laissa verkonhaltijoille asetettavien velvoitteiden täyttämisen tehokas valvonta ja täytäntöönpano. Näin monopoli- luonteisen verkkotoiminnan harjoittajat veloitetaan osaltaan edistämään kilpailullisten markkinoiden syntymistä.

Maakaasumarkkinadirektiivin lupajärjestelmälle asettamien puolueettomuus- ja syrjimättömyyседellytysten vuoksi ei ole mahdollista rajata lupajärjestelmän soveltamisalaa vain joihinkin verkkotoiminnan harjoittajiin. Lupajärjestelmän soveltamisalan rajaaminen esimerkiksi sellaisiin verkonhaltijoihin, joiden maakaasun siirrot ylittävät tietyn määrän vuositasona, aiheuttaisi tätä pienempien toimijoiden jäämisen valvonnan ulkopuolelle. Verkonhaltijoiden rajaaminen tietyn kokorajan perusteella lupajärjestelmän ulkopuolelle saattaisi myös vaikuttaa toimijoiden rakenteeseen siten, että toimijat jakaisivat toimintansa pienempiin yksiköihin alitaakseen lupajärjestelmän soveltamisalan alarajan ja välttyäkseen lupamenettelyn mahdollistamalta valvonnalta. Tällaiset toimijat voisivat sitten käyttää verkkonsa alueella monopoliasemaansa väärin ilman, että valvontaviranomainen voisi estää väärinkäytökset.

Lupajärjestelmällä pyritään ensisijaisesti markkinoiden toimivuuden edistämiseen. Lisäksi verkkolupamenettelyllä turvattaisiin tarkoituksenmukaiset investoinnit verkko- rakentamisessa ja järjestelmän toimintavarmuus.

Maakaasuverkkoluvalla oikeutettaisiin nykyinen verkonhaltija tai uusi verkon rakentaja harjoittamaan kaasun verkkoliiketoimintaa

sekä velvoitettaisiin toimijat siirtämään kaasua verkossa ehdotetun lain mukaisia periaatteita noudattaen.

Verkkotoiminnanharjoittajan veloitteet ja oikeudet kohdistuvat sen maakaasuverkon alueelle, jossa toiminnanharjoittaja tosiasiallisesti harjoittaa verkkotoimintaansa. Toisin kuin sähkön jakeluverkkojen osalta sähköverkkoluvassa, maakaasun jakeluverkkojen osalta maakaasuverkkoluvassa ei määriteltäisi toiminnanharjoittajan maantieteellistä vastuualuetta. Maantieteellisen vastuualueen määrittely ei ole tarkoituksenmukaista, koska kaasun jakelu on toistaiseksi kehittymätöntä ja hyvin suppeaa. Nykyisin maakaasun jakeluverkkoja on vain muutamalla paikkakunnalla ja verkko peittää yleensä kunnan alueesta vain pienen osan.

Luvanvaraista olisi kaikki maakaasuverkkotoiminta kiinteistön tai kiinteistöryhmän sisäistä verkkotoimintaa lukuun ottamatta. Maakaasumarkkinaviranomainen voisi yksittäistapauksessa vapauttaa verkonhaltijan luvanvaraisuudesta joko määrääjäksi tai toistaiseksi, jos verkonhaltijan maakaasuverkolla on vain vähäinen merkitys maakaasun siirron kannalta. Sen sijaan maakaasun myynti ei olisi luvanvaraista toimintaa.

Lupamenettelyä koskevissa maksuihin liittyvissä säännöksissä otettaisiin myös huomioon erityisesti pienimpien verkkotoiminnanharjoittajien kyky kantaa menettelystä aiheutuvat kustannukset. Tässä suhteessa otettaisiin huomioon myös se, ettei maakaasun kilpailukyky suhteessa muihin energiamuotoihin heikkenisi.

Verkkoluvan valvonta

Maakaasuverkkotoimintaa ja sitä koskevien määräysten käytännön toteutumista valvoisi maakaasumarkkinaviranomainen. Viranomaisen työ olisi monessa suhteessa ratkaisevaa sille, missä määrin ehdotetulla lailla tavoiteltuja vaikutuksia maakaasumarkkinoille saavutetaan. Sen toiminnan kulut katettaisiin pääosin valvontatoimintaan liittyvien lupaja valvontamaksujen tuotolla. Viranomaisen työ olisi ratkaisevaa sille, missä määrin uudistuksella tavoiteltavia vaikutuksia kaasumarkkinoille saavutetaan.

Maakaasuverkkoluvan haltija voi jostain syystä lopettaa toimintansa tai lupa voidaan joutua peruuttamaan. Kun on tärkeää, että maakaasun siirtotarpeet tyydytetään jatkuvasti maan niissä osissa, joissa maakaasua

käytetään, valtion on huolehdittava tarvittavista toimenpiteistä maakaasuverkon ja laitteiden siirtämiseksi toiselle yritykselle. Tämä ehdotetaan maakaasumarkkinaviranomaisen tehtäväksi.

Hankelupa

Lakiehdotuksessa esitetään lisäksi säädettäväksi hankelupajärjestelmä, joka koskisi maan rajan ylittävien siirtoputkien rakentamishankkeita. Ehdotetun lain mukaista hankelupaa ei tarvittaisi maakaasun siirtoputkien, jakeluun tarkoitettujen matalapaineisten jakeluputkien, käyttöputkien eikä liityntäputkien rakentamiseen. Lupaa ei myöskään tarvittaisi sellaisen maan rajan ylittävien putkien osalta, joiden kautta maakaasua toimitetaan yksittäisten kiinteistöjen tai kiinteistöryhmien lämmitys- tai asumiskäyttöön.

Ehdotetun lain hankelupajärjestelmän ulkopuolelle jäävien putkien rakentamiseen, samoin kuin myös ehdotetun lain lupajärjestelmän piiriin kuuluvien putkien osalta, olisi haettava maakaasuasetuksen (1058/1993) mukaista rakentamislupaa Turvatekniikan keskukselta. Lakiehdotuksella ei ole tarkoitus muuttaa maakaasuasetuslaia tai muihin säännöstöihin sisältyviä soveltuvia lupakäytäntöjä. Maakaasuasetuksen mukaisessa rakentamisluvassa otetaan huomioon putkiston turvallisuuteen sekä ympäristöön liittyvät näkökohdat, jotka eivät kuulu ehdotetun lain mukaisessa lupamenettelyssä tutkittaviin asioihin.

Jos hankelupahakemus koskee ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetussa laissa (468/1994) tarkoitettua hanketta, lupahakemukseen olisi liitettävä mainitun lain mukainen arviointiselostus. Muiden kaasuputkien kuin maan rajat ylittävien siirtoputkien osalta kytkentä mainittuun lakiin säilyisi ennallaan ja arviointiselostus liitettäisiin lunastuslain tarkoittamaan lunastuslupahakemukseen.

Ehdotetun lain mukaisen ulkomaanyhteyksiä koskevan hankeluvan myöntäisi kauppa- ja teollisuusministeriö.

Hankeluvan myöntämisen edellytyksenä on, että maan rajan ylittävän putken rakentamisen on oltava maakaasumarkkinoiden kehityksen kannalta tarkoituksenmukaista. Lupaa harkittaessa otettaisiin huomioon energiahuollon varmuusnäkökulma ja tarve varmistaa tarkoituksenmukaisen kaasujärjestelmän ylläpito ja kaasunhankinnan kehittämi-

nen. Lupa pääsääntöisesti myönnettäisiin, jos edellä mainittuja periaatteita ei vaaranneta. Mahdollisessa luvan epäämistapauksessa tulisi erityistä huomiota kiinnittää epäämisen perusteluihin.

Ulkomaanyhteyksiä koskevan hankeluvan avulla viranomaisen voi vaikuttaa siihen, miten Suomen kaasunhankinta kehittyy uudesta tuontiyhteydestä päätettäessä. Kun maakaasumarkkinat kehittyvät ja monipuolistuvat Suomesta muuhun Eurooppaan rakennettavan putkiyhteyden myötä, tarve maahantuontiyhteyksien luvanvaraisuuteen vähenee. Siirtymäkauden jälkeen maan rajan ylittävän siirtoputken hankeluvasta voidaan harkita luovuttavan.

Ilmoitukset

Maakaasumarkkinalaisia varattaisiin kauppa- ja teollisuusministeriölle myös mahdollisuus velvoittaa maakaasun tuontia ja vientiä harjoittavia yrityksiä informoimaan ministeriötä tuontia tai vientiä koskevista sopimuksista. Kyseinen tieto näistä sopimuksista saattaa olla tarpeen, jotta viranomaiset voivat arvioida maakaasujärjestelmän kehitystä muun muassa huoltovarmuuskäytökulmasta. Menettely olisi tarpeen vain poikkeustapauksissa tai jos kansainväliset velvoitteet edellyttäisivät tätä menettelyä.

3.2.7. Ohjaus ja valvonta

Maakaasumarkkinalain tavoitteiden toteutuminen vaatisi viranomaisten ohjausta ja valvontaa. Laki asettaisi monia sääntöjä ja määräyksiä kilpailun ulkopuolella oleville maakaasuliiketoiminnoille ja niiden toteutumista tulisi voida valvoa. Lain säätäminen merkitsee alalla muutosta, joka tulisi viedä lävitse hallitusti ja tarvittaessa sen kulkua korjaten.

Yleisvalvonta lain tavoitteiden toteutumisesta ja maakaasumarkkinoiden kehityksestä kuuluisi kauppa- ja teollisuusministeriölle. Käytännön valvontatehtävät ehdotetaan annettavaksi sähkömarkkinoita valvovalle viranomaiselle eli Sähkömarkkinakeskukselle. Sen edellytykset selviytyä uusista tehtävistä on kuitenkin varmistettava. Sähkömarkkinakeskukselle kuuluvia tehtäviä maakaasumarkkinoiden ohjauksessa ja valvonnassa olisivat muun muassa verkkolupien myöntäminen, lakia soveltavien määräysten valmistelu ja ylläpito ministeriön apuna,

verkkotoiminnan hinnoittelun ja tehokkuuden valvonta sekä neuvonta- ja muut asian- tuntijapalvelut alalle ja muille viranomaisille. Sähkömarkkinakeskukselle aiheutuvat menot maakaasumarkkinoiden valvonnasta ja ohjauksesta katettaisiin sen suorittaman valvonta- ja palvelutoiminnan maksuilla. Kauppa- ja teollisuusministeriön ja Sähkömarkkinakeskuksen maakaasumarkkinoihin liittyvistä ratkaisuista valitettaisiin korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Uudistuksen yhteydessä on tarkoituksenmukaista muuttaa Sähkömarkkinakeskuksen nimi vastaamaan paremmin laajentuvaa toimenkuvaa.

Hallitus on erikseen antanut Eduskunnalle esityksen laiksi Energiamarkkinavirastosta, jossa ehdotetaan, että maakaasumarkkinoiden valvontatehtävät annettaisiin Sähkömarkkinakeskukselle, jonka nimi samalla muutettaisiin Energiamarkkinavirastoksi.

Myös muut viranomaiset kuten Kuluttajavirasto ja Kilpailuvirasto valvovat maakaasumarkkinoilla toimivia elinkeinonharjoittajia asioissa, joilla on yhtymäkohtia ehdotettuun maakaasumarkkinalakiin. Kilpailuvirasto valvoo kilpailunrajoituslain perusteella muun muassa määräävän markkina-aseman väärinkäyttöä maakaasualalla. Ehdotetun lain säännöksillä asetettaisiin erityisiä määräyksiä tässä asemassa olevien maakaasuliiketoimintojen toimintatavoille paljolti kilpailupoliittisin perustein. Kilpailunrajoituslaki on luonteeltaan yleislaki ja ehdotettu maakaasumarkkinalaki erityislaki. Maakaasumarkkinaviranomainen käsitelisi nimenomaan näihin erityissäännöksiin kuten toimintojen eriyttämiseen, hinnoitteluperusteisiin tai siirtovelvoitteen määräytymiseen liittyviä kysymyksiä.

Koska rajanveto näiden kahden viranomaisen välillä voi olla joissain tapauksissa epäselvää, on lakiehdotuksessa varmistettu, että asia tulee asianmukaisesti käsiteltyksi.

Yritysten välisiä sopimusriitoja käsitelisivät alioikeudet.

3.2.8. Siirtymäsäännökset

Verkonhaltijan siirtovelvoite rajattaisiin siirtymäajaksi laissa sellaisiin vähittäismyyjiin ja loppukäyttäjiin, jotka tarvitsevat siirtopalveluja Suomesta hankkimansa maakaasun ostoa tai myyntiä varten. Lisäksi näille maakaasun jälkimarkkinoille pääsyn edellytyksinä olisi, että jälkimarkkinakaupan osapuolet hankkisivat maakaasua vähintään

5 miljoonaa kuutiometriä vuodessa ja että osapuolet ovat kaasun mittauksen osalta kaukoluentajärjestelmän piirissä. Edellä mainitun hankintarajan täytyminen voitaisiin tarvittaessa osoittaa hankintasopimuksesta ilmenevällä tilausmäärällä. Verkonhaltijoiden siirtovelvoite koskisi maakaasun hankintaeriä, joita koskevat hankintasopimukset on tehty tämän lain voimaantulon jälkeen. Edellä mainitut edellytykset täyttävät markkinaosapuolet voisivat siis käydä kauppaa kaasun jälkimarkkinoilla eli myydä edelleen tukku- ja jälkimarkkinoilta hankimaansa maakaasua. Tällä tavoin aloitettaisiin maakaasumarkkinoiden avaaminen kilpailulle. Siinä vaiheessa, kun maamme maakaasuverkko yhdistetään eurooppalaiseen kaasuverkkoon tai kun maallamme on toinen ulkopuolinen maakaasun toimittaja, laajenisi siirtovelvoite koskemaan pääosin kaikkea kaasukauppaa.

Verkkotoiminnan hinnoitteluperiaatteet, jotka edellyttäisivät muutoksia verkon hinnoitteluun, tulisivat voimaan viimeistään 1 päivänä tammikuuta 2001. Siirtoverkkoyhtiön olisi julkaistava siirtotariffinsa viimeistään 1 päivänä syyskuuta 2000 ja jakeluverkkoyhtiöiden vastaavat tariffinsa viimeistään 1 päivänä tammikuuta 2001.

Toimintojen kirjanpidollinen eriyttäminen tulisi toteuttaa maakaasualan yrityksissä ja laitoksissa lain voimaantuloa seuraavan vuoden alusta tai jos yrityksen tilikausi on tuoloin kesken, välittömästi seuraavan tilikauden alusta.

4. Esityksen vaikutukset

Taloudelliset vaikutukset

Kaasusisämarkkinoiden luomisella tähdätään alan toiminnan tehostumiseen, kustannusten pienemiseen ja siten kilpailukykyyn ja työllisyyden parantamiseen EU:n alueella. Suomessa saavutettavissa olevat hyödyt ovat teetettyjen konsulttiselvityksen mukaan vähäiset. Tämä johtuu siitä, että meillä on toistaiseksi vain yksi kaasuntoimittaja ja kilpailuttaminen tukku- ja jälkimarkkinoilla ei ole mahdollista. Kaasumarkkinoiden avaamisesta koituvat hyödyt lisääntyvät Suomen kaasumarkkinoiden kehittyessä ja etenkin siinä vaiheessa kun kaasun hankinta monipuolistuu toisen tuontiyhteyden myötä. Hyötyjen suuruutta ja markkamääräistä arvoa ei tässä vaiheessa kyetä arvioimaan. Siirtymävaiheessa välitöntä hyötyä alhaisempien hintojen muodossa

arvioidaan koituvan kilpailuun oikeutetuille kaasun käyttäjille eli lähinnä sähkön- ja lämmöntuotantoa harjoittaville yrityksille ja suu- ralle teollisuudelle.

Jälkimarkkinakaupan volyyymiä ja eri osapuolille aiheutuvia kustannuksia koskevat arviot perustuvat Energia-Ekonon tekemään selvitykseen. Seuraavassa esitetty arvio on suuntaa antava ja arviot on tehty lain valmistelun vaiheessa, jossa ei vielä ollut tietoa siitä, että siirtovelvoite rajattaisiin tämän lain voimaantulon jälkeen tehtyihin kaasunhankintasopimuksiin. Esitettävä markkinoiden avaamismalli jättää paljon vapausasteita kaasualan toimijoille ja jälkimarkkinoiden kehittyminen ja volyyymi riippuvat ratkaisevasti siitä, missä määrin kaasua hankkivat yritykset käyttävät hyväksi tällä lailla avattavia mahdollisuuksia hankkia kaasunsiirtopalveluja.

Siirtymävaiheessa avautuvien kaasumarkkinoiden eli jälkimarkkinoiden osuus koko kaasukaupasta olisi pari prosenttia. Markkamääräisesti avautuvien kaasumarkkinoiden volyyymi olisi enimmillään 30—70 miljoonaa markkaa, kun koko kaasukaupan volyyymi on 2 000 miljoonaa markkaa.

Siirtymävaiheessa kaasumarkkinaviranomaiselle ja maakaasukaupan osapuolille aiheutuisi henkilökustannuksia sekä tietojärjestelmäkustannuksia seuraavasti.

Kaasumarkkinoiden valvonta edellyttää alkuvaiheessa arviolta enintään kolmen ihmisen työpanoksen lisäämistä Sähkösäätökeskukseen. Tämä noin yhden miljoonan markan lisäkustannus olisi tarkoitus kerätä kaasualan toimijoilta valvontamaksuina. Kaasumarkkinaviranomaiselle aiheutuvat perushankintakustannukset arvioidaan 150 000 markaksi.

Gasumin arvioidaan tarvitsevan tasehallintatehtäviä varten yhden lisähenkilön, josta aiheutuisi henkilökustannuksia 300 000 markkaa vuodessa. Lisäksi laskutusjärjestelmän muutoksesta aiheutuisi Gasumille 30 000 markan kustannus. Nämä kustannukset aiheutuvat siirtymisestä nykytilanteesta lain mukaisella tavalla toteutettujen jälkimarkkinoiden edellyttämään tilanteeseen. Myös niin sanotun tehöpörssimallin mukaan toteutetut jälkimarkkinat aiheuttaisivat henkilö- ja järjestelmäkustannuksia.

Maakaasun jälkimarkkinakauppaa varten voi olla tarpeen perustaa markkinapaikka, joka voisi toimia esimerkiksi Gasumin keskusvalvomon yhteydessä. Markkinapaikan

järjestelmäkustannuksiksi arvioidaan 150 000 markkaa.

Ehdotettu markkinoiden avaamismalli aiheuttaisi kustannuksia maakaasun jakeluyhtiöille, joiden alueella on jälkimarkkinoille pääseviä asiakkaita. Kolmella jakeluyhtiöllä on nykytilanteessa kilpailuun oikeutettuja asiakkaita. Lisäksi jakeluyhtiöiden verkoissa on noin 20 markkinakelpoiseen konserniin kuuluvaa kulutuspaikkaa. Energia-Ekonon selvityksen mukaan seitsemän jakeluyhtiötä joutuisi hankkimaan taseselvitystä palvelevan tietojärjestelmän. Jälkimarkkinat tulisivat työllistämään jakeluyhtiöitä kahdella henkilötyövuodella. Jakeluyhtiöille aiheutuisi arviolta yhteensä noin 500 000 markkaa tietojärjestelmäkustannuksia ja noin 600 000 markkaa vuosittaisia henkilökustannuksia.

Jälkimarkkinat tulisivat työllistämään kaasunkäyttäjiä sen mukaan, missä määrin nämä osallistuvat jälkimarkkinoille.

Ehdotetuilla jälkimarkkinoilla kilpailuun oikeutetut kaasun käyttäjät voisivat ostaa kaasua muilta kilpailuun oikeutetuilta maakaasun käyttäjiltä. Kaasun käyttäjille jälkimarkkinoiden avaaminen toisi hyötyjä sen mukaan, kuinka paljon edullisemmin ne onnistuisivat hankkimaan kaasua jälkimarkkinoilta kuin Gasumilta. Kaasulla käytävän kaupan kauppatapojen monipuolistuminen saattaa edistää kaasun käytön lisäämistä.

Maakaasualan arvion mukaan jakeluyhtiöille ei olisi jälkimarkkinoista juurikaan hyötyä. Enemmän hyötyä jälkimarkkinoista arvioidaan olevan teollisuuskäyttäjille, jotka ostaisivat jälkimarkkinakaasua lähinnä lämpölaitoksilta.

Jälkimarkkinoiden avautuminen voi vaikuttaa maakaasun myyntitarifeihin, jotka puolestaan voivat vaikuttaa jälkimarkkinoiden toimintaedellytyksiin. Näitä vaikutuksia ei ole onnistuttu tarkemmin selvittämään.

Maakaasumarkkinalain aiheuttamat kustannukset ovat vähäiset suhteessa kaasukaupan arvoon. Jälkimarkkinoiden avaamisen arvioidaan tehostavan kaasumarkkinoiden toimintaa ja lievästi laskevan kaasun hintaa. Siirtymäkaudella maakaasumarkkinalailla ei olisi merkittävää vaikutusta maakaasun kilpailuasemaan suhteessa muihin polttoaineisiin.

Siirtymäkauden jälkeen maakaasumarkkinoiden laajempi avaaminen tekee kaasun toimittajien kilpailuttamisen mahdolliseksi myös pienemmille kaasunkäyttäjille. Markkinoiden kehittyminen ja kilpailun lisääntyminen tehostanevat markkinoiden toimintaa.

Esimerkiksi sähkömarkkinoiden avaamisesta saatujen kokemusten perusteella voitaisiin olettaa, että kaikkien käyttäjäryhmien hinnat laskevat ainakin jossain määrin.

Ympäristövaikutukset

Esityksellä pyritään tehostamaan maakaasumarkkinoita. Siten se myös saattaisi parantaa kaasun kilpailuasemaa suhteessa muihin energialähteisiin. Koska maakaasu on ympäristöominaisuuksiltaan useita vaihtoehtoisia energialähteitä edullisempi, voidaan arvioida, että ympäristövaikutukset ovat myönteisiä.

5. Asian valmistelu

5.1. Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Kauppa- ja teollisuusministeriö asetti 31 päivänä maaliskuuta 1998 työryhmän, jonka tehtäväksi annettiin tehdä ehdotus laiksi, jolla pantaisiin täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 98/30/EY maakaasun sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä. Vaikka direktiivi ei velvoita Suomea avaamaan maakaasumarkkinoitaan ennen kuin Suomen maakaasuverkosta on yhteys jonkin unionin jäsenvaltion yhteen liitettyyn maakaasuverkkoon tai kun Suomeen toimittaa maakaasua vähintään kaksi ulkopuolista kaasuntoimittajaa, joista kummankaan markkinaosuus ei ole yli 75 prosenttia, työryhmälle annettiin tehtäväksi myös tehdä ehdotus maakaasun niin sanottujen jälkimarkkinoiden avaamiseksi. Työryhmä luovutti mietintönsä kauppa- ja teollisuusministeriölle 12 päivänä helmikuuta 1999.

5.2. Lausunnot

Lausunnonantajat

Kauppa- ja teollisuusministeriö on pyytänyt lakiehdotuksesta lausunnot kahdessa vaiheessa. Ministeriö pyysi ensin lausunnon maakaasumarkkinalakityöryhmän ehdotuksesta. Lausuntoja saatiin valtiovarainministeriöltä, oikeusministeriöltä, kauppa- ja teollisuusministeriön markkinaosastolta, ympäristöministeriöltä, Huoltovarmuuskeskukselta, Kilpailuvirastolta, Kuluttajavirastolta, Sähkömarkkinakeskukselta, Energia-alan Keskusliitto ry:ltä, Gasum Oy:ltä, Keskuskauppaka-

marilta, Kuluttajat-Konsumenterna ry:ltä, Maakaasuyhdistys ry:ltä, Suomen Kaukolämpö ry:ltä, Suomen Kuluttajaliitolta, Suomen Kuntaliitolta, Sähköenergialiitto ry:ltä, Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliitto ry:ltä ja Oljy- ja Kaasualan Keskusliitto ry:ltä. Lausunnoissa suhtauduttiin yleensä myönteisesti maakaasumarkkinoiden kehittämiseen ja kilpailun lisäämiseen. Lausunnoissa esitettiin useita muutosehdotuksia lakiehdotuksen eri kohtiin. Oikeusministeriön ja kauppa- ja teollisuusministeriön markkinaosaston lausunnoissa todettiin, että lupamenettelyjen osalta tulisi kiinnittää huomiota elinkeinovapauden periaatteeseen. Oikeusministeriö katsoi launnossa, että markkinoiden avaamismallista ja verkkoonpääsystä tulisi säätää lain tasolla. Gasum Oy:n ja Oljy- ja Kaasu-alan Keskusliiton launnossa pidettiin vanhoilla sopimuksilla hankitun ja hinnaltaan tariffikaasua edullisemmän kaasun päästämistä jälkimarkkinoille ongelmallisena. Maakaasuyhdistys ry:n launnossa katsottiin lain aiheuttavan alan toimijoille huomattavasti kustannuksia ja ehdotettiin, että maakaasumarkkinadirektiivi saatettaisiin Suomessa voimaan huomattavasti yksinkertaisemmassa muodossa.

Toisessa vaiheessa ministeriö pyysi lausunnot virkamiestyönä valmistuneesta lakiehdotuksesta samoilta tahoilta kuin ensimmäisellä lausuntokerralla sekä lisäksi puolustusministeriöltä. Tässä vaiheessa lausunnoissa pyydettiin ottamaan kantaa siihen, tulisiko jälkimarkkinat avata vain julkisella tariffilla hankitulle maakaasulle.

Useat lausunnonantajat esittivät lakiehdotukseen yksityiskohtaisia muutoksia. Ehdotukset muutoksiksi olivat osittain vastakkaisia. Ympäristöministeriön launnossa esitettiin, että laissa edellytettäisiin hankelupaa ja YVA-menettelyä myös maan sisäisiltä siirto-

putkilta. Molempien lausuntokertojen lausunnoista on kauppa- ja teollisuusministeriössä tehty yhteenvedot.

6. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Riippuvuus kansainvälisistä sopimuksista ja velvoitteista

Esityksellä saatetaan voimaan maakaasun sisämarkkinoiden yhteisiä sääntöjä koskeva direktiivi 98/30/EY Suomelta edellytettävässä laajuudessa. Esityksessä tehdään myös ehdotus maakaasun jälkimarkkinoiden avaamisen toteuttamisesta, mikä toisi maakaasumarkkinoillemme kilpailua siirtymävaiheessa, jonka aikana Suomelta ei edellytetä kaasumarkkinoiden avaamista direktiivissä esitetyllä tavalla.

Esityksessä on myös maakaasun siirrosta verkkojen kautta annetun neuvoston direktiivin 91/296/ETY sisältämät säännökset maakaasun siirtoa maan rajan yli koskevasta velvoitteesta, ilmoitusmenettelystä ja erimielisyyksien ratkaisemisesta. Direktiivin mukainen siirtovelvoite syntyy kuitenkin vasta, kun Suomen kaasuverkko on liitetty jonkin unionin jäsenvaltion yhteen liitettyyn maakaasuverkkoon tai ETA-sopimusvaltion verkkoon.

Riippuvuus muista esityksistä

Hallitus on erikseen antanut Eduskunnalle esityksen laiksi Energiamarkkinavirastosta (HE 431/1999 vp). Siinä ehdotetaan, että Sähkömarkkinakeskus hoitaisi maakaasumarkkinaviranomaisen tehtävät. Samalla keskuksen nimi muutettaisiin Energiamarkkinavirastoksi.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

1 luku. Yleiset säännökset

1 §. Maakaasumarkkinalain tavoitteena on lisätä kilpailua maakaasualalla. Kilpailun lisäämisellä pyritään toiminnan tehokkuuden parantamiseen, mikä puolestaan saa aikaan kustannussäästöjä.

Toimitettavan maakaasun laatuun vaikuttavat kaasun koostumuksen ohella esimerkiksi kaasun puhtaus, kaasun paine ja toimitusten keskeytymättömyys.

Maakaasun siirto- ja jakeluverkkotoiminta vaativat suhteellisen suuret investoinnit ja siirtotoiminnan taloudellinen kannattavuus edellyttää riittävän suurta käyttöastetta. Tästä syystä rinnakkaisten ja kilpailevien putkistojen rakentaminen ei ole yleensä taloudellisesti kannattavaa. Tämän vuoksi kaasunsiirto- ja jakeluverkkotoiminta pysyvät luonnollisina monopolina. Tämän monopolitoiminnan vuoksi maakaasumarkkinoilla tarvitaan sääntelyä, jolla eri osapuolten oikeudet ja velvollisuudet määritellään ja kaasumarkkinoiden toimivuus turvataan.

Lakiehdotuksen mukaan kaikkien maakaasumarkkinoilla toimivien yritysten tehtäviin kuuluu myös maakaasun tehokkaan käytön ja energian säästön edistäminen. Maakaasun säästön edistämisestä ei kuitenkaan tehdä toimintoa, johon tämä laki oikeudellisesti velvoittaisi. Tarkempia määräyksiä siitä, miten säästön edistäminen käytännössä tapahtuu, ei annettaisi tässä laissa, vaan toiminnan kehittäminen jäisi alan yritysten ja niitä edustavien järjestöjen tehtäväksi.

2 §. Pykälässä määritellään lain soveltamisala. Lakia sovelletaan maakaasumarkkinoihin, joilla tarkoitetaan maakaasun, nesteytetty maakaasu mukaan lukien, tuontia, vientiä, siirtoa, jakelua, myyntiä ja varastointia.

Ehdotetun lain verkkotoimintaa koskevien säännösten soveltamisalaa on rajattu siten, että lakia ei sovellettaisi kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäiseen maakaasun jakeluun. Kiinteistöä vastaavalla

kiinteistöryhmällä tarkoitetaan tässä pääsääntöisesti yhden omistajan omistamia, toisiinsa rajoittuvia kiinteistöjä. Kiinteistön tai kiinteistöryhmän maakaasuverkossa tapahtuvaan maakaasun myyntiin sekä maakaasun varastointiin sovellettaisiin kuitenkin ehdotetun lain säännöksiä.

Pykälän 2 momentin mukaan puolustushallinnon maakaasuverkkojen osalta voitaisiin poiketa tämän lain säännöksistä asetuksella säädettävällä tavalla. Vastaava säännös on myös sähkömarkkinalaissa. Menettely on tarpeen muun muassa maanpuolustuksen kannalta oleellisten asioiden salassapittoa varten.

3 §. Pykälässä on määritelty laissa esiintyviä, maakaasuverkkoon sekä maakaasun siirtoon mukaan lukien siirto jakeluverkossa ja myyntiin liittyviä termejä. Termiluetteloon on otettu vain sellaiset käsitteet, joita ei erikseen määritellä lakitekstissä. Termiluettelon laadinnassa on otettu huomioon sekä direktiivin määritelmät että maakaasuasetuksessa käytetyt ja jo vakiintuneiksi katsotut termit. Lisäksi on pyritty yhdenmukaisuuteen sähkömarkkinalaissa käytettyjen määritelmien kanssa.

2 luku. Verkkotoiminnan yleiset velvoitteet ja hinnoitteluperiaatteet

1 §. Verkonhaltijalla ja maakaasun varastointi- tai käsittelylaitteiston haltijalla olisi yleinen velvollisuus ylläpitää, käyttää ja kehittää maakaasuverkkoaan maakaasumarkkinoiden tarpeiden mukaisesti. Tämä tarkoittaa muun muassa sitä, että verkkonhaltijan tulisi pitää verkon käyttövarmuus yleisesti hyväksyttävällä tasolla. Lisäksi verkkonhaltija rakentaisi ja vahvistaisi verkkoaan niin, että asiakkaiden tavanomaiset, ennakoitavissa olevat palvelutarpeet tulevat tyydytetyiksi.

Verkon kehittämisvelvollisuus olisi tarpeen, koska verkkonhaltija on käytännössä monopoliasemassa verkkonsa alueella. Muillakin on tosin mahdollisuus rakentaa verkkoa ainakin toisen jakeluverkonhaltijan ver-

kon alueella, koska jakeluverkkojen rakentamiseen vaaditaan vain turvallisuus- ja ympäristönäkökohdat huomioon ottava, maakaasusetuksen mukainen rakentamislupa, jonka myöntämiseen ei liity tarkoituksenmukaisuusharkintaa.

Verkonhaltijan velvollisuus kehittää verkkoa rajoittuu kuitenkin siihen, mitä voidaan pitää kohtuullisena. Asiakkaan haluaman palvelun poikkeuksellinen laatu, tarvittavan verkon vahvistamisen vaatima aika, verkon rakentamisen lupamenettelyt ynnä muut seikat voivat estää tai rajoittaa verkkonhaltijaa toimimasta asiakkaan haluamalla tavalla.

Verkonhaltijan kehittämisvelvollisuuden piiriin voidaan katsoa kuuluvan erityiset verkkotoiminnan huoltovarmuuteen liittyvät investoinnit. Tällaisia kohteita maakaasuverkossa voisivat olla esimerkiksi kompressoriasemien mitoitukset, varmistukset ja suojaukset, turvaavat putkiyhteydet ja tiedonsiirron varmistaminen poikkeusoloja varten.

Maakaasuputkien ja maakaasun varastointi- ja käsittelylaitteistojen rakentamisella saattaa olla huomattavia alueiden käytön järjestämiseen ja ympäristöön kohdistuvia vaikutuksia. Tämän vuoksi näiden suunnittelusta ja rakentamisesta olisi tiedotettava asianomaisille kunnille ja toiminnanharjoittajan yhteistoiminta kuntien kanssa tulisi järjestää siten, että kuntien maankäyttöä koskevat näkökohdat putkien ja laitteistojen sijoittamisessa tulevat huomioon otetuiksi.

2 §. Verkonhaltijalla olisi pyynnöstä velvollisuus liittää kaikki toiminta-alueensa halukkaat verkkokäyttäjät verkkoonsa. Tämä koskisi siis uuden putken tai maakaasun vastaanottopisteen liittämistä verkkoon. Verkonhaltijan liittämiselvelvollisuus koskee aluetta, jolla sijaitsevien asiakkaiden on teknisesti, taloudellisesti ja maankäytöllisesti edullisempaa liittyä tämän kuin jonkun toisen verkkoon. Useimmiten rajanveto verkkonhaltijoiden toiminta-alueiden välillä on selvä. Koska verkkonhaltijalla on mahdollisuus periä kaikki liittämisestä aiheutuvat, kohtuulliset kustannukset asiakkaalta, edellisellä ei ole syytä torjua halukasta asiakasta liittymästä, mutta asiakkaalla on syytä etsiä verkko, johon on edullisinta liittyä.

Liittämiselvoitteen tarkoituksena on turvata kaikille maakaasun käyttäjille mahdollisuus ostaa maakaasua.

Verkonhaltijalla on oikeus periä liittämisestä kohtuulliset maksut. Liittämisen edelly-

tyksenä olisi myös, että liitettävä maakaasuputkisto tai -laitteisto täyttää tarvittavat tekniset vaatimukset. Vaatimusten tulee olla tasapuolisia ja syrjimättömiä.

3 §. Pykälässä asetetaan verkonhaltijalle koko ehdotetun maakaasumarkkinalain tavoitteiden kannalta keskeinen vaatimus, niin sanottu siirtovelvollisuus. Se tarkoittaa, että monopoliasemassa olevat verkot on avattava tietyin edellytyksin kaikkien halukkaiden käyttöön. Verkkoa omistava myyjä ei voisi enää estää verkkoonsa liittyneitä asiakkaita valitsemasta toimittajaansa vapaasti kilpailun perusteella.

Maakaasun siirtovelvollisuus koskisi eräin poikkeuksin sekä siirto- että jakeluverkkoja. Verkkotoiminta on liiketoimintaa, jossa toiminnan harjoittajalla on oikeus asianmukaiseen korvaukseen myymistään palveluista. Sen perusteena olevista hinnoitteluperiaatteista säädetään jäljempänä tässä luvussa.

Siirtovelvoite koskee myös maakaasun siirtoa maan rajojen yli siten kuin maakaasun siirrosta verkkojen kautta annettu neuvoston direktiivi 91/296/ETY (jäljempänä transit -direktiivi) edellyttää. Se velvoittaa nimetyt verkkonhaltijat tietyin edellytyksin siirtämään maakaasua siirtoverkoissaan, kun siirron alku- ja loppupiste on ETA -valtion alueella ja siirto ylittää vähintään yhden jäsenvaltioiden välisen rajan. Transit -direktiivin mukainen siirtovelvoite syntyy kuitenkin vasta, kun Suomen maakaasuverkko on liitetty jonkin EU -jäsenvaltion yhteen liitettyyn tai ETA-sopimusvaltion maakaasuverkkoon. Velvoite ei vaadi tähän lakiin omaa säännöstä, mutta siihen liittyvästä ilmoitusmenettelystä ja erimielisyyksien ratkaisemisesta koskien sopimukseen pääsyä säädettäisiin 2 luvun 5 §:ssä ja 9 luvun 6 §:ssä.

Verkonhaltijan tulee tarjota siirtopalveluja pykälässä määritellyille asiakkaalle, jos kapasiteetti ja muut perusedellytykset ovat olemassa, tai päinvastaisessa tapauksessa esittää perusteltu este. Kapasiteetin puute on perusteltu este, mutta toisaalta verkkonhaltijalla on tämän luvun 1 §:n perusteella kohtuullisessa ajassa velvollisuus vahvistaa siirtokapasiteettiaan asiakkaiden tarpeiden mukaan.

Maamme maakaasun hankinta on nykyisin yhden maakaasuputkiyhteyden ja yhden pääasiallisen maakaasun ulkopuolisen toimittajan varassa. Maakaasuverkostamme ei myöskään ole suoraa putkiyhteyttä minkään unionin jäsenvaltion yhteen liitettyyn maa-

kaasuverkkoon. Näillä perusteilla Suomi on oikeutettu lykkäämään maakaasumarkkinadirektiivin verkkojen avaamista koskevien säännösten täytäntöönpanoa siihen saakka, kunnes maamme maakaasuverkko on liitetty jonkin unionin jäsenvaltion yhteen liitettyyn maakaasuverkkoon tai kun maahamme toimittaa maakaasua vähintään kaksi ulkopuolista maakaasun toimittajaa, joista kummankaan markkinaosuus ei ole yli 75 prosenttia.

Maamme maakaasumarkkinoiden kehitystilan ollessa edellä kuvatun mukainen rajatettiin siirtopalvelujen hankkimismahdollisuus siirtymävaiheessa vain osalle maakaasun käyttäjistä ja vähittäismyyjistä. Maakaasun haltijalla olisi siirtovelvollisuus vain vaatimukset täyttävien asiakkaiden osalta. Näiden asiakkaiden tulisi hankkia maakaasua vähintään viisi miljoonaa kuutiometriä vuodessa sekä kuuluu maakaasun mittauksen kaukoluentajärjestelmän piiriin. Mainitun hankintarajan täytyminen voitaisiin tarvittaessa osoittaa hankintasopimuksesta ilmenevällä tilausmäärällä. Oikeus siirtopalvelujen saantiin ja pääsy jälkimarkkinoille koskisi kaikkia käyttöpaikkoja, jotka kuuluvat mainitun hankintarajan täyttävän hankintasopimuksen tai -sopimusten piiriin. Vain edellä mainitut edellytykset täyttävillä maakaasun käyttäjillä ja vähittäismyyjillä olisi siirtymäkautena oikeus vaatia siirtopalveluja verkonhaltijalta siten kuin tässä pykälässä säädetään. Siirtymäkausi kestäisi siihen saakka, kunnes Suomella olisi putkiyhteys jonkin unionin jäsenvaltion yhteen liitettyyn maakaasuverkkoon tai kun maahamme toimittaisi kaasua vähintään kaksi ulkopuolista kaasuntoimittajaa, joista kummankaan markkinaosuus ei ylitä 75 prosenttia.

Edellä selostetun siirtymäkauden päätyttyä oikeutta siirtopalvelujen saantiin laajennettaisiin muuttamalla lain 2 luvun 3 §:ssä olevaa vaatimukset täyttävien asiakkaiden määritelmää.

4 §. Verkonhaltija voisi kieltäytyä tarjoamasta maakaasun siirtämiseen liittyvää palvelua vain kahdessa tapauksessa, joista säädettäisiin pykälän 1 momentissa. Ensinnäkin, jos verkonhaltija kieltäytyy siirtopalvelun tarjoamisesta kapasiteetin puutteen vuoksi, verkonhaltijan on annettava siitä luotettava selvitys. Kapasiteettirajoite ei voisi kuitenkaan olla pysyvä este, koska verkonhaltijalla olisi velvollisuus kehittää verkkoaan tämän luvun 1 §:n mukaan asiakkaiden kohtuullisten tarpeiden mukaisesti ja kohtuullisessa

ajassa pyrkiä ne täyttämään.

Toisaalta maakaasun siirrosta vastaava verkonhaltija on voinut joutua tai saattaa joutua sitoutumaan maakaasun hankintasopimuksessa kiinteään ota tai maksa -sitoumukseen. Jos ota tai maksa -sitoumuksista seuraisi verkonhaltijalle vakavia taloudellisia tai rahoituksellisia vaikeuksia, voitaisiin verkonhaltijalle myöntää hakemuksesta yksittäistapauksessa lupa kieltäytyä siirtopalvelujen tarjoamisesta. Asetuksessa säädettäisiin tarkemmin niistä perusteista, jotka maakaasumarkkinaviranomainen erityisesti ottaa huomioon harkitessaan vaikeuksien vakavuutta kussakin tapauksessa. Poikkeuslupan harkinnassa otettaisiin huomioon muiden muassa verkonhaltijan mahdollisuudet ennakoita markkinatilanne, sitoumusten merkitys markkinatilanteen muutoksissa sekä verkonhaltijan tosiasialliset mahdollisuudet ja yritykset välttää haitallisilta vaikutuksilta.

Poikkeuslupaa haettaisiin määräaikaan mennessä kirjallisesti maakaasumarkkinaviranomaiselta. Hakijan edellytettäisiin antavan muiden muassa hakijaa koskevien tietojen lisäksi selvityksen poikkeuslupahakemuksen perusteena olevien ongelmien laadusta ja laajuudesta sekä selvityksen toimita, jotka hakija on toteuttanut ongelmien ratkaisemiseksi. Poikkeuslupan hakemiseen liittyvästä menettelystä säädettäisiin tarkemmin asetuksessa.

Pykälän 2 momentin mukaan maakaasumarkkinaviranomainen harkitsisi lupapäätöstä tehdessään, miten poikkeuksen myöntäminen vaikuttaisi maakaasumarkkinoiden toimintaan ja kilpailutilanteeseen. Huomioon tulisi ottaa maakaasualan yritysten ja vaatimukset täyttävien asiakkaiden taloudellisten ja rahoituksellisten vaikeuksien vakavuus. Samoin tulisi kiinnittää huomiota ota tai maksa -sopimusten allekirjoitusajan kohtiin ja ehtoihin, mukaan lukien missä määrin niissä on otettu huomioon markkinoilla tapahtuvat muutokset sekä missä määrin ota tai maksa -hankintasopimuksen hyväksyeneen yrityksen voidaan kohtuudella olettaa voineen arvioida, että seurauksena saattaisi olla vakavia vaikeuksia. Edelleen harkinnassa otetaan huomioon toimenpiteet, joihin ongelman ratkaisemiseksi on ryhdytty. Myös verkon yhteen liittäminen muiden verkkojen kanssa ja näiden verkkojen yhteen toimivuus sekä tarpeet varmistaa kaasun toimitusvarmuus sekä täyttää julkisen palvelun velvoitteet ovat päätöksenteossa huomioon

otettavia kriteereitä.

Tarkoitus on, että verkonhaltijalla ei katsota olevan vakavia vaikeuksia silloin, kun maakaasun myynti ei laske alle ota tai maksa -hankintasopimuksen mukaisen vähimmäiskäyttömäärän tai kun kyseistä ota tai maksa -sopimusta voidaan mukauttaa tai kun verkonhaltija pystyy löytämään vaihtoehtoisia myyntikanavia.

5 §. Pykälässä tarkoitetut ilmoitukset ovat tarpeen muun muassa verkkojen kautta tapahtuvasta maakaasun siirrosta annetun neuvoston direktiivin 91/296/ETY toteuttamiseksi.

6 §. Siirto- ja jakeluverkonhaltijan verkkopalveluilleen asettamat myyntihinnat ja -ehdot mukaan lukien liittymishinnat ja -ehdot ilmaisevat edellytykset, joilla asiakkaat pääsevät verkkoon ja käyttämään sen tarjoamia siirtopalveluja. Hintojen ja ehtojen määräytymisperusteet tarkoittavat sääntöjä, joita käyttäen verkonhaltija kohdistaa toimintansa kiinteät ja muuttuvat kustannukset asiakkailleen. Ne sisältävät tyypillisesti verkkopalvelun teknisiin ominaisuuksiin liittyviä yksikköhintoja ja muita vastaavia tekijöitä, kuten mittaus, joilla määräytyvä palvelun hinta vastaa mahdollisimman tarkasti siitä aiheutunutta kustannusta. Asiakkaan tulee palveluja saadakseen täyttää lisäksi verkosta aiheutuvat tekniset ehdot.

Hinnoittelun olisi oltava julkista ja verkonhaltijan olisi saatettava palvelujensa hinnat, ehdot ja niiden määräytymisperusteet kirjallisessa muodossa yleisesti saataville. Niiden tulisi sisältää riittävät tiedot, jotta asiakas voisi periaatteessa itse niiden perusteella laskea palvelun hinnan.

Hinnoittelun julkisuusvaatimus on tärkeä lakiehdotuksen tavoitteiden kannalta. Vain siten asiakkailla ja viranomaisilla on mahdollisuus valvoa monopoli asemassa olevan verkonhaltijan hinnoittelun oikeellisuutta. Tätä edesauttavat myös seuraavan pykälän säännökset.

7 §. Verkkotoiminnan valvomiseksi tulisi maakaasumarkkinaviranomaisella olla ajantasaiset tiedot eri verkonhaltijoiden soveltamista hinnoitteluperusteista. Lisäksi viranomaiset ja asiakkaat tarvitsisivat palvelujensa hintatasoa sekä verkkotoiminnan teknistä suoritus tasoa ja kannattavuutta koskevaa koottua vertailutietoa.

Maakaasumarkkinaviranomainen voisi päätöksellään säätää tarkemmin verkkopalveluiden myyntiehtojen ja -hintojen sekä niiden

määräytymisperusteiden ilmoittamisesta maakaasumarkkinaviranomaiselle.

Pykälän tarkoituksena on saada koottua tämä tieto vertailujen ja muiden arviointien tekemistä ja julkaisemista varten. Se on tarpeen, jotta viranomaiset ja asiakkaat voisivat valvoa ja arvioida verkkomonopolin toimintaa. Tietojen julkisuus ja vertailtavuus muihin verkonhaltijoihin nähden luovat verkonhaltijalle kannustimen kohtuulliseen hinnoitteluun ja tehokkaaseen toimintaan.

Verkonhaltijan tulee julkaista palvelujensa keskimääristä hintatasoa kuvaavia tietoja. Niitä olisivat esimerkiksi tyyppikuluttajahinnat ja eri kuluttajaryhmien keskimääräiset hinnat. Tietojen perusteella verkkopalvelujen tarvitsijat ja viranomaiset voisivat vertailla eri verkonhaltijoiden hintatasoa ja sen yritys-kohtaista kehitystä sekä tehdä päätelmiä hinnoittelun kohtuullisuudesta.

Verkonhaltijan edellytettäisiin julkaisevan lisäksi verkkotoiminnan tehokkuutta ja laatua kuvaavia tunnuslukuja. Tehokkuutta koskevia tietoja voisivat olla esimerkiksi käyttö- ja kunnossapitokustannusten tasoa sekä henkilöstön määrää kuvaavat tunnusluvut. Laatua voisivat koskea verkon vikautuvuutta ja paineen vaihtelua kuvaavat tiedot. Näiden tietojen avulla viranomaisten ja asiakkaiden on mahdollista arvioida verkkotoiminnan tehokkuutta ja investointitason kohtuullisuutta.

Verkkotoiminnan kannattavuutta kuvaavat tunnusluvut laskettaisiin verkkotoiminnan tuloslaskelman ja taseen perusteella. Luvut kuvaisivat verkkotoiminnan hinnoittelun ja kustannusten vastaavuutta ja taloudellista asemaa. Toiminnan volyyymiä ja toimintaympäristöä koskevat tiedot, kuten asiakasmäärä ja putkimäärä antaisivat taustatietoa tunnuslukujen vertailua ja arviointia varten. Asiaa on selvitetty tarkemmin jäljempänä 5 luvun 2 §:n perusteluissa.

Osa tunnusluvuista julkaistaisiin verkkotoiminnan tuloslaskelman ja taseen lisätietoina. Osan tiedoista verkonhaltija olisi velvollinen toimittamaan maakaasumarkkinaviranomaiselle tilastointia ja alaa koskevia selvityksiä varten.

Kunakin vuonna samalla tavalla lasketut tunnusluvut kuvaisivat parhaiten kunkin yrityksen omaa yritys-kohtaista kehitystä. Asiakkaiden ja viranomaisten kannalta olisi lisäksi tärkeää saada toimialan vertailutietoa, johon yritys-kohtaisia tunnuslukuja voidaan verrata. Tilastoissa voitaisiin esittää yritys-

ja yritysryhmäkohtaisia sekä koko maata koskevia vertailutietoja.

8 §. Hinnoitteluperiaatteiden tulisi olla asiakkaille tasapuolisia. Se merkitsee, että tietty palvelu on tarjottava samoilla, yhtenäisillä ehdoilla kaikille asiakkaille. Siirtohinta ei esimerkiksi riippuisi siitä, kenen maakaasua siirretään. Maakaasun ostajan maksama siirtomaksu ei saisi liioin muuttua perusteetta, kun maakaasun myyjä vaihtuu.

Verkkopalvelujen käytön suhteen eri koikosten tai tyyppisten asiakkaiden välillä voisivat siirtomaksut vaihdella. Hinnoitteluperiaatteiden tulee kuitenkin olla tasapuoliset.

Yleisistä myyntihinnoista ja -ehdoista voisi poiketa vain erityisissä tapauksissa. Esimerkiksi asiakas voi edellyttää tavanomaisesta poikkeavaa palvelua, jonka hintaa ei voi määritellä yleisen tariffin perusteella. Sitä vastoin verkonhaltijan kilpailutilanne viereisen verkonhaltijan kanssa, mikä on joissain tapauksissa mahdollinen, ei oikeuttaisi soveltamaan kilpailun kohteena olevaan asiakkaaseen muista poikkeavaa hinnoittelua.

Monopoli-asemassa olevan verkkotoiminnan hinnoittelulta tulisi edellyttää kohtuullisuutta. Kohtuullisuus ei ole täsmällinen käsite ja sitä joudutaan arvioimaan kussakin tapauksessa erikseen. Perusperiaatteena on, että hinnoittelun tulisi vastata toiminnan kustannuksia. Lisäksi otetaan huomioon toiminnan tehokkuus eli yrityksen kustannustaso verrattuna kustannuksiin, joihin yrityksellä olisi tosiasiallinen mahdollisuus. Korkeat kustannukset eivät siis välttämättä oikeuta korkeisiin hintoihin.

Toisaalta hinnoittelun tulisi turvata riittävä tulo- ja vakavaraisuus. Tulot saisivat kattaa verkon ylläpidon, käytön, kehittämisen ja rakentamisen kohtuulliset kustannukset sekä antaa sijoitetulle pääomalle kohtuulliseksi katsottavan tuoton.

Asiakkailta ja viranomaisilta olisi aihetta puuttua asiaan silloin, kun hinta vaikuttaa korkealta ja sen epäillään johtuvan esimerkiksi tehostomuksesta, yli-investoinneista tai tarpeettoman korkeasta varmuus- tai laatu- tasosta.

Pykälän 3 momentin tarkoituksena on turvata, että verkkopalvelujen ehdot ovat asiallisia eivätkä perusteettomasti rajoita asiakkaan mahdollisuuksia käyttää verkkoa. Esimerkiksi siirtoehdoissa on otettava huomioon maakaasujärjestelmän toimintavarmuus ja tehokas käyttö. Sen vuoksi verkonhaltijal-

la on oikeus asettaa verkon toiminnan turvaamisen kannalta perusteltuja ehtoja, jotka voivat rajoittaa tai muuten vaikuttaa asiakkaan edellytyksiin käyttää verkkoa. Sitä vastoin rajoitukset, jotka olisivat näennäisesti yleisiä ja tasapuolisia, mutta tosiasiallisesti räättälöity koskemaan vain muita kuin asianomaista verkkoa omistavaa myyjää, olisivat kiellettyjä.

Tämän lain valmistelussa on lähdetty siitä, että verkkopalveluja myydään kaasun käyttäjille ja jakeluverkkonsa kautta kaasua myyville asiakkaille. Niissä tapauksissa, joissa muu kuin jakaluverkonhaltija vakiintuneen liikesuhteen pohjalta ostaa kaasua Gasumilta ja myy kaasun edelleen asiakkailleen, liiketoiminnan tulisi voida jatkua entiseen tapaan ilman, että sitä ehdotetulla lailla estetään.

9 §. Kilpailun lisääminen maakaasukaupassa edellyttää, että kaupan osapuolet pääsevät mahdollisimman helposti markkina- paikalle, jonka maakaasuverkot kokonaisuutena muodostavat. Kun maan verkkojärjestelmä muodostuu useista, eri omistajien hallitsemista verkoista, verkkopalveluista sopiminen ja niiden erilaiset hinnoitteluperiaatteet voivat vaikeuttaa huomattavasti kaupan käyntiä. Sen vuoksi olisi tarpeen velvoittaa verkonhaltijat noudattamaan tiettyjä, tässä pykälässä ehdotettuja yhteisiä periaatteita, jotka helpottavat järjestelmän palvelujen saantia asiakkaiden kannalta.

Pykälän 1 momentin periaatteen mukaan asiakas eli verkkoon liittyjä sopisi kaikista verkkopalveluistaan sen verkonhaltijan kanssa, jonka verkkoon asiakas on liittynyt. Käytännössä säännös tarkoittaisi sitä, että verkonhaltijoiden olisi luotava keskinäisin sopimuksin edellytykset tällaiselle palvelulle. Tämä niin sanottu yhden luukun periaate helpottaisi sellaisten palvelujen saantia, jotka vaatisivat muutoin sopimuksia muiden verkonhaltijoiden kanssa.

Pykälän 2 momentissa asetetaan lain tavoitteiden kannalta keskeinen hinnoitteluperiaate siirtopalveluille, niin sanottu pistehinnoittelu. Sen mukaan asiakas, joka on liittynyt yhdessä pisteessä verkkoon ja maksanut tarpeelliset maksut, saa oikeuden käyttää koko maan maakaasuverkkoa liittymispisteestään käsin. Toisin sanoen, asiakas pääsisi käymään kauppaa periaatteessa kaikkien niiden kanssa, jotka ovat liittyneet Suomen maakaasuverkkoon.

Jatkossa asiakkaan maksama siirtohinta riippuisi verkkoportaasta ja verkosta, johon

asiakas on liittynyt, sen kustannustasosta ja muista vastaavista seikoista. Ostajan ja myyjän liittytävien välisellä maantieteellisellä etäisyydellä olisi vain vähäinen merkitys. Jakeluverkossa se ei vaikuttaisi hintaan lainkaan eli nykykäytäntö jatkuisi. Maakaasun syöttö siirtoverkkoon voisi olla eri hintaista verkon eri osissa, samoin maakaasun vastaanotto verkosta.

Ehdotetussa pistehinnoittelussa maakaasuverkko tulkitaan järjestelmäksi, jonka verkonhaltijat asettavat asiakkaiden käyttöön järjestelmäpalveluina. Samaan perustuu esimerkiksi sähköverkkotoiminnan hinnoittelu.

Säännös edellyttää verkonhaltijoiden yhteistyötä periaatteiltaan yhtenäisen, eri verkkoportaattien yhdistävän hierarkkisen hinnoittelukäytännön luomiseksi. Tariffirakenteet olisivat yhteen sopivia ja muodostaisivat kokonaisuuden. Sen sijaan verkonhaltijoiden soveltamat hintatasot voisivat poiketa toisistaan, koska ne riippuvat verkkojen erilaisista kustannuksista.

Poikkeuksellisiin tarpeisiin ja tilanteisiin voisi verkonhaltijoilla olla kuitenkin erityispalveluja. Niiden hinta voisi määräytyä yleisperiaatteesta poikkeavalla tavalla.

Ehdotus ei oleellisesti muuttaisi vallitsevaa siirtoverkko hinnoittelua, vaan hinnoittelu perustuu nykyäänkin pääpiirteissään kuvattuihin periaatteisiin. Jakeluverkoissa vastaavat hinnoitteluperiaatteet on luotava.

Pistehinnoittelu ei koskisi maan rajan ylittäviä yhteyksiä. Siirtokapasiteetin kasvaessa ja maakaasumarkkinoiden mahdollisesti integroitua asia on arvioitava uudelleen.

Asetuksella on tarkoitus säätää, että 2 momentissa tarkoitettu hintajärjestelmän tulisi olla käytössä viimeistään vuoden 2001 alusta. Hinnoittelu koskisi sen jälkeen tehtäviä sopimuksia. Lisäksi siirtoverkkoyhtiön olisi julkaistava siirtotariffinsa viimeistään 1 päivänä syyskuuta 2000 ja jakeluverkkoyhtiöiden vastaavat tariffinsa viimeistään 1 päivänä tammikuuta 2001.

Pykälän 3 momentissa edellytettäisiin siirtopalveluiden etäisyydestä riippumatonta hinnoittelua jakeluverkoissa. Saman jakeluverkon alueella siirtohintaa voisi vaihdella eri tyyppisten asiakasryhmien välillä, mutta ei samantyyppisten eli samalla tavalla maakaasua käyttävien asiakkaiden välillä, sijaitsevia asiakkaita missä tahansa. Verkkoon liittymisestä aiheutuvat maksut riippuisivat kuitenkin sijainnista. Tämä vastaa nykyistä käytäntöä eikä siis aiheuta muutoksia yritysten

toimintaan.

Laissa olisi tarkoitus asettaa yhteiset periaatteet verkkopalvelujen hinnoittelulle. Yrityksille jäisi tehtäväksi yhteistyönä määritellä niille verkkotoiminnan ja maakaasumarkkinoiden kannalta tarkoituksenmukainen toteutustapa. Siinä tulisi ottaa huomioon kauppa edistävien tavoitteiden lisäksi hinnoittelulle asetettavat muut vaatimukset kuten selkeys ja yksinkertaisuus sekä ohjauus kustannustehokkuuteen verkonhaltijoiden ja asiakkaiden toiminnassa.

Kauppa- ja teollisuusministeriö voisi tarvittaessa ministeriön asetuksella täsmentää pistehinnoitteluperiaatteen sisältöä ja helpottaa sen toimeenpanoa.

3 luku. Järjestelmävelvoitteet ja maakaasukauppojen selvitys

1 §. Maakaasuverkko on tekniseltä luonteeltaan integroitu kokonaisuus. Alan yritykset ovat toiminnassaan toisistaan teknisesti riippuvaisia. Yhden yrityksen toimenpiteet vaikuttavat myös muiden toimintaan. Tämä edellyttää järjestelmän vaatimien teknisten tehtävien hoitovastuun järjestämistä sekä organisoitua tiedonvaihtoa maakaasumarkkinoiden osapuolten välillä.

Tällä hetkellä Suomessa on vain yksi maakaasun siirtojärjestelmä. Jatkossa on mahdollista, että Suomeen rakennetaan uusia siirtojärjestelmiä.

Maakaasujärjestelmän teknisen toimivuuden varmistamiseksi maakaasumarkkinaviranomainen määräisi maakaasuverkkoluvassa yhden siirtoverkonhaltijan järjestelmävastuuseen. Järjestelmävastuuseen voidaan määrätä vain yksi siirtoverkonhaltija kussakin maakaasujärjestelmässä. Jos kuitenkin valtakunnan alueelle syntyy erillisiä verkkoja, voi olla perusteltua määrätä kullekin verkolle oma järjestelmä vastaavansa.

Järjestelmävastuuseen kuuluvat vastuu maakaasujärjestelmän teknisestä toimivuudesta ja käyttövarmuudesta sekä vastuu valtakunnalliseen tasevastuuseen kuuluvista tehtävistä. Järjestelmävastuussa olevan siirtoverkonhaltijan tulee hoitaa nämä tehtävät tarkoituksenmukaisella ja maakaasumarkkinoiden osapuolten kannalta tasapuolisella ja syrjimättömällä tavalla.

Järjestelmävastuuseen määrätyn siirtoverkonhaltijan eli järjestelmä vastaavan velvollisuutena olisi organisoida maan kaasujärjestelmän toimivuuden hallinta siirtojärjestel-

män tasolla. Siirtojärjestelmän tasevastuu ulottuisi kunkin taseselvitysjakson aikana suoritettaviin tai aloitettaviin säätötoimenpiteisiin. Taseselvitysjaksoa pitemmällä aikajaksolla kaasun syötön kaasuverkkoon ja kulutuksen tasapainon ylläpito tapahtuisi ensisijaisesti suoraan kaasunmyyjien ja -ostajien välisten sopimusten pohjalta.

Järjestelmävastaavan tehtävänä olisi organisoida taseselvitysjakson aikana tapahtuvaa säätöä varten tarvittavan käyttökelpoisen säätökapasiteetin kuten kompressorien hankinta sekä organisoida kapasiteetin käyttö tehokkaalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Järjestelmävastaavalle tulisi myös velvollisuus organisoida valtakunnan tasolla maakaasukauppojen selvitys.

Siirtojärjestelmän tasevastuun hoitaminen voi olla kaasuverkossa vain yhden osapuolen tehtävä. Tehtävän organisointi tulisi järjestää siten, että järjestelmävastaavan haltuun tulevat markkinaosapuolten liikesalaisuuksiin kuuluvat kaasukauppoja koskevat tiedot eivät siirtyisi kilpailijoiden haltuun. Järjestelmävastaavana toimivan yksikön toimielimiä ja toimihenkilöitä sitoisi maakaasumarkkinalain 9 luvun 2 §:n salassapitovelvollisuus.

Järjestelmävastuun toteutustavasta ja sisälöstä voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä kauppaja- ja teollisuusministeriön asetuksella. Tämä olisi tarpeellista esimerkiksi siinä tapauksessa, että ilmenisi maakaasujärjestelmän ja -markkinoiden toimintaa vaikeuttava epäselvyyttä järjestelmävastaavan velvollisuuksien ja niihin liittyvien oikeuksien sisälöstä.

Järjestelmävastuussa olevan siirtoverkonhaltijan sallittaisiin asettaa siirtojärjestelmän käyttämiselle ehtoja, jotka ovat tarpeellisia järjestelmävastuun hoitamisen kannalta. Tällaiset ehdot järjestelmävastuussa olevan siirtoverkonhaltijan tulee ilmoittaa maakaasumarkkinaviranomaiselle.

Järjestelmävastaavan tulee hinnoitella järjestelmävastuun hoitamiseen liittyvät palvelut kohtuullisesti ja kustannusvastaavasti. Hinnoittelun valvontaa varten järjestelmävastaavan tulisi ilmoittaa näiden palvelujen myyntiehdot ja -hinnat sekä niiden määräytymisperusteet maakaasumarkkinaviranomaiselle.

2 §. Verkonhaltijat velvoitettaisiin huolehtimaan maakaasutoimitusten mittauksesta ja maakaasukauppojen selvityksestä. Näiden tehtävien hoitamiseen on verkonhaltijoilla

parhaat edellytykset. Mittauksesta ja maakaasukauppojen selvityksestä säädettäisiin tarkemmin asetuksella. Tarkoituksena on, että kukin asiakas maksaa kaasutoimitusten mittauksesta kuten kaukoluennasta ja tiedon-siirrosta aiheutuvat kustannukset.

Maakaasukauppojen selvitys perustuisi kaukoluentaan sekä jakeluverkko- että siirtoverkkotasolla. Maakaasujärjestelmän toiminta edellyttää tietojen siirtoa ja toimittamista eri osapuolien välillä. Maakaasukauppojen selvityksestä ja toimituksia koskevista ilmoituksista säädetään asetuksella.

Verkonhaltijat velvoitettaisiin huolehtimaan toteutuneiden maakaasukauppojen jälkikäteen tapahtuvasta selvityksestä eli taseselvityksestä. Taseselvityksellä tarkoitetaan kunkin taseselvitysjakson aikana toteutuneiden maakaasukauppojen selvittämistä. Sen tuloksena selvitettäisiin kunkin maakaasumarkkinoiden osapuolen maakaasutase ja tasepoikkeama. Taseselvityksen perusteella kullekin maakaasuverkkoon syötetylle maakaasuerälle etsittäisiin toimittaja sekä vastaavasti kullekin verkosta otetulle erälle käyttäjä. Taseselvitys muodostaisi maakaasujärjestelmässä maakaasun käyttäjästä valtakunnallisella tasolla toimivaan järjestelmävastaavaan ulottuvan organisaation.

Vastuu valtakunnallisesta taseselvityksestä määrättäisiin maakaasumarkkinalaissa järjestelmävastaavalle. Muilta osin taseselvityksestä huolehtisivat verkonhaltijat. Taseselvityksestä säädetään asetuksella.

Taseselvityksen tulisi perustua maakaasun mittaukseen.

Verkonhaltijan suorittamaan taseselvitykseen sovellettaisiin maakaasumarkkinalain 2 luvun verkkotoiminnan yleisiä velvoitteita koskevia säännöksiä. Niiden mukaan verkkopalveluiden myyntihintojen ja -ehtojen sekä niiden määräytymisperusteiden on oltava tasapuolisia ja syrjimättömiä kaikille verkon käyttäjille. Verkkopalvelujen hinnoittelussa ei myöskään saa olla perusteettomia tai maakaasukaupan kilpailua ilmeisesti rajoittavia ehtoja. Näiden säännösten perusteella on mahdollista ehkäistä verkonhaltijoita käyttämästä taseselvityspalveluiden ehoissa ja hinnoittelussa oman organisaation maakaasun myyntiä suojaavia toimenpiteitä. Siten esimerkiksi taseselvityspalveluiden tuottamisen aiheuttamat kustannukset tulisi rahoittaa pääsääntöisesti siirtotariffilla.

Taseselvitysvastuuseen sisältyisi mahdollisuus tuottaa taseselvityspalvelut ulkopuoli-

selta hankittuna palveluna. Tällöinkin toiminnasta vastaisi taseselvitysvastuuseen asetuksella määrätty verkkonhaltija. Taseselvityksen ostopalveluna hankkiva taseselvitysvastuullinen olisi siten velvollinen huolehtimaan siitä, että taseselvityksessä saatavat maakaasukauppoja koskevat luottamukselliset tiedot eivät pääsisi ostopalvelujen tuottajan välityksellä väärin käsiin.

Maakaasumarkkinoiden osapuolille säädettäisiin velvollisuus ilmoittaa tasehallinnassa sekä taseselvityksessä tarvittavia maakaasun käyttöä ja toimituksia koskevia mittaustietoja ja muita tietoja maakaasumarkkinoilla toimiville osapuolille, jotka tarvitsisivat tietoja oman taseensa hallintaan ja taseselvitystehtäviin. Ilmoitusvelvoitteen säätäminen on tarpeen, koska maakaasumarkkinoiden toiminta edellyttää muiden osapuolten toiminnan huomioon ottamista siten, että nämä saisivat muilta osapuolilta käyttöönsä omaan toimintaansa vaikuttavia tietoja. Tällaisia tietoja olisivat lähinnä kunkin osapuolen taseeseen sekä taseselvitykseen liittyvien tehtävien täyttämiseen vaikuttavat kaasuntoimitus- ja mittaustiedot. Ilmoitusvelvoite rajattaisiin kuitenkin vain välttämättömiin tietoihin ja niiden asiaton hyväksikäyttö pyrittäisiin ehkäisemään, jotta maakaasumarkkinoiden osapuolten liikesalaisuudet eivät joutuisi kilpailijoiden tietoon. Ilmoitettavia tietoja olisivat ensinnäkin tiedot, joilla varmistetaan, että osapuoli on järjestänyt tasevastuunsa. Tämän lisäksi tulisi ilmoittaa taseselvitykseen sekä muiden osapuolten tasehallintaan tarvittavia toimitusten määriä ja ajankohtia koskevia ennakoilmoitus- ja mittaustietoja sekä siirtoja koskevia mittaustietoja. Ennakoilmoitusten tekeminen on tarpeen siitäkin syystä, että verkkonhaltija voi tarkistaa tarvittavan siirtokapasiteetin saatavuuden.

Ilmoitusvelvollisuus voisi kohdistua tarpeen mukaan kaikkiin maakaasumarkkinoiden osapuoliin ja sen sisältö vaihtelisi osapuolen harjoittaman toiminnan luonteen mukaan. Tarkemmat säännökset voitaisiin antaa kauppa- ja teollisuusministeriön asetuksella.

Maakaasumarkkinoiden tiedonvaihto on jatkuvaa toimintaa, joka sisältää suuria tietomääriä. Tehokkaan tiedonvaihdon kannalta on tärkeää, että se tapahtuisi määrämuotoisesti ja mahdollisimman joustavasti. Tämän vuoksi tavoitteena olisi tiedonsiirron saattaminen mahdollisimman laajasti sähköiseen muotoon. Kauppa- ja teollisuusministeriölle säädettäisiin tiedonvaihdon luonteen vuoksi

toimivalta antaa tarvittaessa joustavasti tarkempia säännöksiä tiedonvaihdossa noudatettavista yhtenäisistä menettelytavoista kuten ilmoitusten määräajoista ja tiedonsiirron yhteensopivuuden varmistamiseksi tarvittavista asioista.

3 §. Maakaasumarkkinoiden osapuolet määrättäisiin tasevastuuseen omasta maakaasutaseestaan. Tasevastuu tarkoittaisi, että osapuolen maakaasunhankintasopimusten tulisi kattaa taseselvitysjakson aikana osapuolen oma kaasunkulutus ja toimitukset ulkopuolisille tahoille. Nykyisin maakaasukauppoja tehdään 6 tunnin jaksoissa. Mahdollisesti tämän pituinen ajanjakso on sopiva taseselvitysjaksoksi. Tarkoitus on, että maakaasumarkkinaviranomainen vahvistaa taseselvitysjakson pituuden määrätessään siirtoverkon haltijan järjestelmävastuuseen. Tätä samaa taseselvitysjaksoa käytettäisiin kaikessa maakaasukaupassa.

Tasevastuusta huolehtiminen tapahtuisi siten, että osapuolella olisi aina yksi, markkinoilta valittu avoin toimittaja, joka toimittaisi osapuolen maakaasutaseessa olevan vajauksen ja vastaanottaisi osapuolen hankinnan ylijäämän. Maakaasukaupan portaassa kullakin toimijalla olisi avoin toimittajansa. Avoimet toimitukset muodostaisivat siten yhtenäisen ja katkeamattoman ketjun, joka ulottuisi maakaasun käyttäjästä valtakunnallisessa tasevastuussa olevaan järjestelmävas- taavaan. Avoimien toimitusten ketjun kautta huolehdittaisiin kaasun maahantuonnin ja kulutuksen välisen tasapainon ylläpidon ulottumisesta kaikkiin maakaasun käyttäjiin saakka. Velvollisuus koskisi myös kaasua myyntiin hankkivia myyjiä ja verkkonhaltijoita sekä muita näihin verrattavia osapuolia.

Tasevastuu olisi siten osapuolen vastuuta huolehtia siitä, että osapuoli on osaltaan liittynyt maakaasujärjestelmään asianmukaisella avoimella toimitussopimuksella. Avoimen toimitussopimuksen tasevastuun täyttämistä koskevista kohdista säädettäisiin asetuksella. Maakaasun käyttäjän vastuulle jäisi tällöin huolehtia siitä, että hänellä olisi avoin toimitussopimus, joka täyttäisi nämä vaatimukset.

Verkonhaltijalla puolestaan olisi oikeus kieltäytyä maakaasun siirrosta, kunnes maakaasumarkkinoiden osapuoli olisi täyttänyt avointa toimitussopimusta koskevat velvoitteensa. Näin varmistettaisiin, että kullekin käytetylle maakaasuerälle löytyisi vastuullinen maksaja. Tätä kautta tasevastuu merkitsisi myös taloudellista vastuuta maa-

kaasumarkkinoiden osapuolille suorittaa vastike käytetyistä ja hankituista maakaasueristä.

Tasevastuun sisällöstä voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä kauppa- ja teollisuusministeriön asetuksella. Asetuksella säädettäisiin esimerkiksi tasevastuun täyttämisen edellyttämistä asioista avoimissa toimitussopimuksissa ja avoimiin toimitussopimuksiin liittyvistä ilmoitusvelvoitteista. Asetuksella siirrettäisiin kuluttajasuojalaissa tarkoitetun kuluttajan osalta tasevastuuta eräiden ilmoitusvelvollisuuksien osalta maakaasun myyjälle.

4 luku. Maakaasun myynti ja maakaasun käyttäjän asema

1 §. Pykälässä säädetään maakaasun myyjän velvollisuudesta myydä maakaasua tietyille asiakkaille eli maakaasun toimitusvelvollisuudesta. Ainakin sellaisella myyjällä, joka on kilpailunrajoituksista annetun lain 3 §:ssä tarkoitetulla tavalla määräävässä markkina-asetuksessa tietyn käyttäjäryhmän kannalta, on toimitusvelvollisuus. Näillä maakaasun käyttäjillä ei ole muita taloudellisesti kilpailukykyisiä maakaasun hankintavaihtoehtoja maakaasuverkon kautta. Vastavaan tyyppinen velvoite sisältyy kilpailunrajoituksista annetun lain 7 §:ään, jonka mukaan määräävässä markkina-asetuksessa oleva elinkeinonharjoittaja tai näiden yhteenliittymä ei saa pidättäytyä liikesuhteesta ilman asiallista syytä.

Ehdotuksen mukaan määräävässä markkina-asetuksessa maakaasuverkossa oleva maakaasun myyjä olisi pykälässä tarkoitetun mukaisesti toimitusvelvollinen. Maakaasuverkolla tarkoitetaan sen verkonhaltijan maakaasuverkkoa, johon asiakas on liittynyt. Tarkoituksena on, että kullakin maakaasun käyttäjällä olisi yksi toimitusvelvollinen maakaasun myyjä, jollei käyttäjällä ole taloudellisesti kilpailukykyisiä maakaasun hankintavaihtoehtoja.

10 luvun 1 §:ssä määriteltynä siirtymäaika maakaasun käyttäjät eivät täysimääräisesti voi kilpailuttaa maakaasun myyjä ja kuuluvat siksi käytännössä kaikki toimitusvelvollisuuden piiriin. Lisäksi maakaasuverkossa saattaa olla alueita, joita ei jostain teknisestä tai muusta syystä voida avata kilpailulle.

Kun maakaasun tarjonta monipuolistuu toimitusvelvollisuuden piirissä olevien asiakkaiden määrä vähenee. Kyseessä on siten

järjestely, joka takaa siirtymäkauden hallitun ja erityisesti pienten asiakkaiden aseman turvaavan kehityksen.

Niiden maakaasun käyttäjien osalta, joilla on tosiasiallinen mahdollisuus ostaa maakaasua useammalta eri myyjältä, ei ole tarpeen säilyttää toimitusvelvollisuutta. Tosiasiallinen mahdollisuus katsotaan olevan silloin, kun maakaasun käyttäjä on kytkeytyneenä sellaiseen maakaasuverkkoon, jossa toisistaan riippumattomat myyjät tarjoavat maakaasua kyseiselle kuluttajaryhmälle.

Määräävässä markkina-asetuksessa oleva maakaasun myyjä ei saa soveltaa kohtuuton hinnanottoa. Tämän vuoksi säädetään, että maakaasun hinnan on oltava toimitusvelvollisuuden piirissä oleville asiakkaille kohtuullista, eli maakaasun hinnan tulee vastata mahdollisimman pitkälle näiden käyttäjien aiheuttamia kustannuksia. Kohtuulliseen hintaan sisältyy myyjän voittomarginaali, joka ei saa olla kohtuuttoman suuri toiminnan riskitasoon suhteutettuna. Myyjän asettaman hinnan voidaan katsoa olevan kohtuuton, jos se ei perustu suoritteiden tuottamisesta aiheutuneisiin kustannuksiin. Tämän vuoksi määräävässä asemassa olevan yrityksen on kiinnitettävä huomiota myös toimintansa tehokkuuteen, koska tehottomuudesta ja sitä kautta hintojen kohtuuttomuudesta kärsivät juuri määräävässä asemassa olevan yrityksen tarjonnasta riippuvaiset asiakkaat. Kilpailun piirissä olevien asiakkaiden osalta maakaasun myyjällä olisi oikeus tapauskohtaiseen hinnoitteluun. Tällöinkin myyjän hinnoittelun tulee kuitenkin olla kustannusvastaavaa.

Maakaasumarkkinaviranomaisella olisi oikeus määrätä myyjä toimittamaan maakaasua. Maakaasumarkkinaviranomainen voisi käyttää oikeuttaan, mikäli myyjä lopettaa toimintansa esimerkiksi konkurssin seurauksena tai ei pysty toimittamaan maakaasua jostain muusta ylivoimaisesta syystä, ja muita myyjä ei ole alueella oma-aloitteisesti tarjoamassa maakaasua.

2 §. Myyjällä tulisi olla toimitusvelvollisuuden piirissä oleville asiakkaille julkiset myyntiehdot ja -hinnat, joilla nämä voivat ostaa myyjältä maakaasua. Julkisuus on tarpeen, jotta toimitusvelvollisuuden piirissä olevat maakaasun käyttäjät voivat tehdä päätelmiä hinnoittelun oikeellisuudesta ja tasapuolisuudesta. Myyntiehdot ja -hinnat ovat myyjä sitovia. Niistä voisi poiketa vain perustellusta syystä, joka voisi olla esimerkiksi

asiakkaan vaatiman palvelutason erilaisuus.

Maakaasumarkkinaviranomainen voi määrätä myyjän toimittamaan voimassa olevat myyntiehtot ja -hinnat sekä niiden määräytymisperusteet maakaasumarkkinaviranomaiselle. Edellä mainituilla hintoihin ja hinnoitteluun liittyvillä tiedoilla tarkoitetaan tietoja, joita maakaasumarkkinaviranomainen tarvitsee valvontatehtäviensä hoitamiseksi.

3 §. Maakaasun ostajat maksavat verkon käyttöoikeudesta eli siirtopalvelusta sille verkon haltijalle, jonka verkkoon he ovat liittyneet. Maakaasuasiakas voi ostaa siirtopalvelut suoraan verkonhaltijalta tai maakaasun myyjän kautta, joka on sopinut tällaisesta järjestelystä verkonhaltijan kanssa. Toimitusvelvollisuuden piirissä olevalla kuluttaja-asiakkaalla tulee kuitenkin tämän luvun 4 §:n mukaan aina olla mahdollisuus tehdä maakaasun myyjän kanssa sopimus, joka kattaa varsinaisen maakaasupolttoaineen hinnan lisäksi myös maakaasun kuljettamista putkessa asiakkaalle koskevan siirtopalvelun hinnan.

Jos maakaasuasiakas ostaa siirtopalvelut maakaasun myyjältä, joka läpilaskuttaa siirtomaksut asiakkaalta, tulee maakaasun myyjän ilmoittaa laskutuksessaan siirtomaksun suuruus ja mahdollinen läpilaskutuslisä. Lisäksi myyjän laskutuserittelystä tulisi ilmetä siirtopalvelun ja maakaasuenergian osuudet ja näiden hintojen osatekijät. Edelleen erittelyssä tulisi ilmoittaa hintojen osatekijöiden yksikköhinnat. Kunkin hinnan osatekijästä veloittettavan summan lisäksi lasku sisältäisi erittelyn maakaasuverojen ja arvonlisäveron määrästä laskun loppusumman lisäksi.

Myyjien tulee laskea kuluttajaryhmien keskimääräistä hintatasoa kuvaavia lukuja sekä tyyppikuluttajahintoja maakaasumarkkinaviranomaisen antaman määräyksen mukaisesti. Tunnusluvut toimitetaan maakaasumarkkinaviranomaiselle tilastointia ja toimialaa koskevia selvityksiä varten. Tunnusluvut antavat tietoa eri maakaasun myyjien hintatasosta sekä kuluttajaryhmien välisistä hintaeroista, joiden perusteella voidaan arvioida hinnoittelun syrjimättömyisperiaatteen toteutumista.

Niiden kuluttajaryhmien tietoja, jotka ovat kilpailuilla markkinoilla, voidaan julkaista vain siten, että kilpailuilla markkinoilla toimivien myyjien liikesalaisuudet eivät vaarannu. Tämän turvaa viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettu laki (621/1999).

4 §. Nykyisin kaikki maakaasun käyttäjät

tekevät sopimuksen maakaasun toimittamisesta maakaasua myyvän yrityksen tai laitoksen kanssa. Sopimus sisältää sekä maakaasun myynnin että maakaasun siirron edellyttämät siirtopalvelut. Maakaasun toimittamista koskevissa asioissa maakaasun käyttäjän on tarpeen olla yhteydessä ainoastaan yhden tahon kanssa.

Lakiehdotuksen mukaan verkko- ja myyntiliiketoiminnot tulee eriyttää toisistaan ja ne voivat olla jatkossa eri tahoja. Maakaasun käyttäjä voi ostaa siirtopalvelut suoraan verkonhaltijalta tai myyjän kautta, joka on tehnyt sopimuksen maakaasun siirrosta verkonhaltijan kanssa. Maakaasun käyttäjän kannalta saattaa olla hankalaa tehdä yhdestä hyödykkeestä, maakaasusta, sopimukset kahden eri tahon kanssa ja ratkaista yksittäistapauksissa, kummalle niistä jokin maakaasun toimittamiseen liittyvä asia kuuluu.

Pykälässä ehdotetaan, että toimitusvelvollisuuden piirissä olevalla kuluttajalla olisi aina mahdollisuus tehdä maakaasun toimittamisesta ainoastaan yksi sopimus, joka sisältää sekä maakaasun myynnin että maakaasun siirron edellyttämän siirtopalvelun. Kuluttajan asema pysyisi hänen niin halutessaan nykyisellään. Suurimmalla osalla maakaasun pienkäyttäjistä olisi todennäköisesti jatkossakin maakaasun toimittamisesta ainoastaan yksi sopimus, joka sisältäisi sekä maakaasun myynnin että siirtopalvelun. Pykälässä säädetty oikeus tehdä maakaasun myynnin ja siirron kattava niin sanottu kokonaistoimitussopimus koskisi vain kuluttaja-asiakkaita, joita ovat asuinrakennuksen lämmittäjät sekä liesikäyttäjät.

Kuluttajalla olisi kuitenkin mahdollisuus halutessaan tehdä verkonhaltijan kanssa erillinen sopimus siirtopalvelusta.

5 §. Verkonhaltijalla olisi 2 luvun 3 §:n mukaan siirtovelvollisuus. Määräävässä markkina-asemassa olevalla myyjällä olisi tämän luvun 1 §:n mukaan maakaasun toimitusvelvollisuus. Maakaasun kuluttaja-asiakkaiden eli maakaasua asuinrakennuksen lämmittämiseen tai liesikäyttöön käyttävän maakaasun käyttäjän aseman selkeyttämiseksi lakiin ehdotetaan otettavaksi säännös siitä, milloin kuluttajan sopimusrikkomukset oikeuttavat maakaasun toimituksen keskeyttämiseen. Maakaasun toimitus kuluttajalle voidaan keskeyttää vain tässä pykälässä mainittujen sopimusrikkomusten vuoksi. Pykälän mukaan tällaisia sopimusrikkomuksia olisivat maksulaininlyönnit sekä muut oleelliset

sopimusrikkomukset. Muita oleellisia sopimusrikkomuksia voisivat olla esimerkiksi kuluttajan turvallisuusvaatimusten vastaiset maakaasuasennukset ja -laitteet, jotka aiheuttaisivat vaaraa tai häiriötä verkonhaltijan siirtolaitteistolle tai toisille maakaasun käyttäjille. Säännös koskee myös niitä myyjiä, joilla ei ole tämän luvun 1 §:ssä tarkoitettua toimitusvelvollisuutta.

Maakaasu on sen kuluttajalle välttämättömyyspalvelu. Sen toimituksen keskeyttäminen voi johtaa kuluttajan kannalta kohtuuttomiin seurauksiin. Kuluttajan kannalta tilanne on erityisen vaikea silloin, kun keskeytyksen vuoksi asunnosta loppaa lämmitys kylmänä vuodenaikana. Maksuvaikeuksissa olevat henkilöt eivät aina pysty hoitamaan raha-asioitaan tai saamaan niiden maksamiseen esimerkiksi toimeentulotukea kovin nopeasti, vaikka heillä siihen olisikin halua. Tämän vuoksi pykälän 2 momentissa ehdotetaan, että vakituksena asuntona käytettävästä rakennuksesta tai sen osasta voitaisiin katkaista maakaasu lokakuun alun ja huhtikuun loppu välisenä aikana aikaisintaan neljän kuukauden kuluttua eräänntyneen laskun eräpäivästä, jos asunnon lämmitys on riippuvainen maakaasusta. Tällöin kuluttajalle jäisi kohtuullisesti aikaa järjestää raha-asiansa niin, että hän voisi maksaa eräänntyneet maakaasulaskunsa. Myyjä tai verkonhaltija voisi kuitenkin periä eräänntyneitä maksuja normaalia tietä, vaikkei sillä olisikaan mahdollisuutta keskeyttää maakaasutoimitusta. Edellä mainittu niin sanottu talvikeskeytyskielto koskee vain maakaasun toimituksia kuluttaja-asiakkaille.

6 §. Tällä oikeusministeriön suosittelulla lakiteknisellä viittausmenetelmällä säädetään kuluttajasuojasta niin, että kaasumarkkinalaki vastaa kuluttajasuojan osalta sähkömarkkinalakiä.

5 luku. Toimintojen eriyttäminen

1 §. Toimintojen eriyttämisen päätavoitteena on lisätä maakaasuliiketoiminnan avoimuutta (läpinäkyvyyttä) ja siten vaikeuttaa ristiinsubventointia määräävässä markkina-asetuksessa olevien liiketoimintojen ja kilpailuilla markkinoilla toimivien liiketoimintojen välillä. Ristiinsubventiolla tarkoitetaan sitä, että monopoliina toimivan toimialan tuottoja käytetään kilpailuilla markkinoilla toimivan liiketoiminnan tukemiseen.

Koska kyse on maakaasualaa koskevasta

lainsäädännöstä, säännöksillä voidaan puuttua vain maakaasuliiketoiminnan asemaan. Alan yrityksillä voi kuitenkin olla merkittäviä muita toimintoja, joiden osalta ne ovat määräävässä markkina-asetuksessa. Tällaisessa tapauksessa keskeiset maakaasuliiketoiminnat tulisi eriyttää yrityksen muusta toiminnasta ottamatta kantaa siihen, miten tämä muu toiminta järjestetään laskentatoimen osalta.

Verkkoliiketoimintaluvan alainen verkkotoiminta tulisi eriyttää omaksi liiketoiminnokseen. Verkkoliiketoiminta käsittää 1 luvun 3 §:ssä määritellyn maakaasuverkkotoiminnan. Verkkoliiketoiminnan tuloslaskelma ja tase näyttäisivät verkkopalveluiden hintojen ja kustannusten vastaavuuden pitkällä aikavälillä. Tuloslaskelman ja taseen perusteella laskettaisiin 2 luvun 7 §:ssä tarkoitettujen verkkotoiminnan kannattavuutta kuvaavat tunnusluvut. On tärkeää, että verkkotoiminnan eriyttäminen omaksi liiketoiminnokseen näkyisi myös hinnoittelussa ja asiakaslaskutuksessa.

Maakaasun myyntitoiminta on eriytettävä omaksi liiketoiminnokseen. Tämä myyntitoiminta käsittää maakaasun tukkumyynnin ja vähittäismyynnin sekä maakaasun hankinnan.

Omaksi liiketoiminnokseen tulee eriyttää myös maakaasun varastointitoiminta.

Sellaisissa tapauksissa, joissa maakaasualaan kuulumaton liiketoiminta on vähäistä, tällaista vähäistä tavaroiden tai palvelujen myyntitoimintaa ei tarvitse eriyttää maakaasun myynnistä. Toiminta katsotaan vähäiseksi, kun sen liikevaihto ei ylitä 10 prosenttia maakaasun myynnin liikevaihdosta. Maakaasualaan kuulumattomiksi toimintoiksi katsotaan toiminnot, jotka eivät ole maakaasun myyntiä, siirtoa, mittausta tai taseselvityspalvelua.

2 §. Käytännössä eriyttäminen koskisi yrityksen toiminnan laajuudesta riippuen yhtä tai useampia seuraavista maakaasuliiketoiminnoista: verkkotoimintaa, maakaasun myyntiä ja varastointia. Liiketoiminnoille tulisi laatia sekä tuloslaskelma että tase. Tase on tarpeen sen vuoksi, että mahdollinen ristiinsubventio rahoituksen kautta tulisi esiin ja vaikeutuisi.

Eriyttämisessä noudatettavat periaatteet

Toimintojen eriyttäminen voidaan tehdä muodostamalla eriytettävistä toiminnoista

erillisiä yhteisöjä tai kirjanpidollisesti sisäisiä liiketoimintoja.

Sisäisesti eriytettyjen liiketoimintojen tuloslaskelmat ja taseet tulisi laatia soveltuvien osin kirjanpitolaian säännösten mukaan. Eriyttämisaatimus ei siis välttämättä edellytä, että toiminnoista tulisi muodostaa erillisiä kirjanpitoyksiköitä, joilla kullakin olisi oma erilliskirjanpito. Tuloslaskelmien ja taseiden laadinnassa voidaan tehdä yksinkertaisuuksia olennaisuuden periaate huomioon ottaen. Eriytettyjen toimintojen tulosta arvioitaisiin suunnitelman mukaisten poistojen jälkeisen tuloksen perusteella ennen tilinpäätöksen järjestelyeriä eli ennen yli- tai ali-poistoja ja varauksia. Näin esimerkiksi varauksia ei tarvitsisi kohdistaa toimintotasolle. Laissa edellytetään, että tuloslaskelmien ja taseiden tulisi olla yrityksen kirjanpidosta johdettavissa. Tämä helpottaisi tilintarkastajien työtä ja varmentaisi, että laskelmat ovat arvostus- ja jaksotusperusteiden osalta eri yrityksissä yhdenmukaisin periaattein laadittuja.

Maakaasuverkkotoiminnan ja maakaasun toimitusvelvollisuuden piiriin kuuluvan myyntitoiminnan hinnoittelun ja kustannusten vastaavuutta pitkällä aikavälillä arvioitaisiin tuloslaskelman ja taseen perusteella. Jos yritys eriyttää toiminnot sisäisiksi liiketoiminnoiksi, on mahdollista arvioida jäljelle jäävien toimintojen kannattavuutta ja rahoituksellista asemaa vertaamalla eriytettyjä tuloslaskelmia ja taseita koko yrityksen viralliseen tilinpäätökseen. Sisäinen eriyttäminen ei siis vaikuta käyttöomaisuuden suunnitelmien mukaisia poistoja vastaaviin hankintamenojäännöksiin (niin sanottu SUMU-arvo) ja niistä laskettaviin suunnitelman mukaisiin poistoihin. Ne säilyvät samalla tasolla kuin jos yritys toimisi yhtenä kokonaisuutena.

Jos eriytettävä toiminto hoidetaan erillisenä yhteisönä, arvioidaan sen hinnoittelun ja kustannusten vastaavuutta tilinpäätöksen tuloslaskelman ja taseen perusteella.

Tavoitteena on, että verkkotoiminnan ja varastointitoiminnan suunnitelman mukaiset poistot laskettaisiin eri yrityksissä yhdenmukaisin perustein. Tarvittaessa kauppa- ja teollisuusministeriö antaisi asiaa koskevia ohjeita.

Asiakkaiden maakaasuverkkoon liittämistä maksamat taseeseen kirjatut maksut tulisi siirtää verkkotoiminnan aloittavaan taseeseen. Tällöin liittymismaksut pienen-

täisivät verkkoon sitoutunutta pääomaa, jolle lasketaan kohtuullinen tuotto. Kunnallisten laitosten taseissa liittämistä maksettuja maksuja ei aina ole esitetty. Maakaasumarkkinalain perusteella kuitenkin edellytettäisiin, että myös kunnalliset laitokset selvittävät liittymismaksukertymän kohtuulliselta ajalta taaksepäin ja siirtävät sen aloittavaan taseeseen.

Pitkäaikaisten velkojen kohdistamiseksi eri toimintojen aloittaviin taseisiin ei ole olemassa ehdottoman oikeaa tapaa. Hyväksyttävänä velkojen jakotapana voitaisiin pitää yleisesti yrityksen jakautumisessa (difuusiossa) käytettyä velkojen jakotapaa, jossa eriytetylle toiminnalle siirretään sen aloittavan taseen mukaisen omaisuuden SUMU-arvon mukainen suhteellinen osuus koko yhtiön veloista. Toiminnan aloittavaan taseeseen siirrettävien velkojen määrä määritettäisiin siis siten, että eriytetyn toiminnan omaisuusaste (oman pääoman osuus taseen loppusummasta) vastaisi koko yhtiön omaisuusastetta laskettuna yhtiön taseesta, jossa yhtiön käyttöomaisuus arvostettaisiin SUMU-arvoon. Maakaasuverkkoon liittämistä perityt maksut sisältyvät verkkotoiminnan pitkäaikaiseen vieraaseen pääomaan. Toisena mahdollisuutena on kohdistaa lainat mahdollisuuksien mukaan niille käyttöomaisuuserille, joita varten lainat on nostettu. Toimintojen aloittaviin taseisiin siirtyisivät tällöin toiminnalle kuuluva omaisuus ja sen rahoittamiseksi otetut lainat. Velkojen kohdistamiseen voidaan soveltaa myös muuta perusteltua jakotapaa. Yritysten edellytetään julkaisevan aloittavien taseiden lisätietona ne periaatteet, joiden mukaan aloittavat taseet on muodostettu.

Jotta voitaisiin valvoa erityisesti sisäisesti eriytettyjen toimintojen yhteisten kustannusten jakoa, palvelujen veloituserusteita ja käytettyjä lainakorkoja, edellytetään eriytettyjen toimintojen tuloslaskelmien ja taseiden lisätietona julkaistavaksi näitä koskevia tietoja. Kauppa- ja teollisuusministeriö voisi tämän luvun 6 §:n 1 momentin nojalla antaa asetuksella määräyksiä ja ohjeita siitä, miten toimintojen eriyttäminen toteutetaan, tuloslaskelmat ja taseet laaditaan ja mitä lisätietoja tulee julkaista.

3 §. Maakaasu liiketoimintaa harjoittavan kunnallisen laitoksen eriyttäminen kunnan muusta toiminnasta selkeyttää kunnan ja maakaasu liiketoimintaa harjoittavan laitoksen välistä taloudellista suhdetta. Osakeyhti-

ön tilinpäätöksen kanssa vertailukelpoiset tuloslaskelma ja tase antavat mahdollisuuden verrata kunnallisen maakaasulaitoksen toimintaa yhtiömuotoisiin maakaasualan yrityksiin. Ne tuovat myös esiin kunnan maakaasuliiketoiminnasta ottaman tuoton osakeyhtiön osingonjakoon vertailukelpoisella tavalla. Kuntayhtymältä vaadittaisiin samoin tuloslaskelma ja tase, jotka ovat vertailukelpoiset osakeyhtiön tilinpäätöksen kanssa. Vaatimukset koskevat kunnallisia laitoksia ja kuntayhtymiä, jotka harjoittavat verkkoliiketoimintaluvan alaista verkkoliiketoimintaa, maakaasun myyntiä tai varastointitoimintaa.

Kunnallisen maakaasulaitoksen eriyttäminen voidaan toteuttaa joko muodostamalla laitoksesta erillinen yhteisö tai kirjanpidollisesti eriytetty liiketoiminta. Kuntalain (365/1995) 67 §:n mukaan kunnan kirjanpidossa ja tilinpäätöksessä noudatetaan soveltuvien osin kirjanpitolaian säännöksiä. Maakaasuliiketoiminnan eriyttäminen ja kirjanpitolaian soveltaminen johtavat yhdessä siihen, että maakaasuliiketoimintaa harjoittavan kunnallisen laitoksen tilinpäätökset ovat vertailukelpoisia osakeyhtiön tilinpäätöksen kanssa.

4 §. Yrityksen tai maakaasuliiketoimintaa harjoittavan kunnallisen laitoksen tilintarkastajien tulee tarkastaa eriytettyjen toimintojen tuloslaskelmat, taseet ja niiden lisätiedot sekä antaa niistä lausunto tilintarkastuskertomuksessa. Yrityksen ja kunnan tilintarkastajat ovat hyvin perillä yrityksen asioista ja ovat näin luonnollinen ja soveltuva tarkastuselin.

5 §. Eriytettyjen liiketoimintojen tuloslaskelma ja tase lisätietoineen julkaistaan tilinpäätökseen kuuluvina liitetietoina. Näin tiedot ovat automaattisesti julkisia ja kaupparekisteristä tai yrityksestä saatavissa. Kunnallisen maakaasuliiketoimintaa harjoittavan laitoksen tilinpäätös sekä julkaistavat eriytettyjen toimintojen tuloslaskelmat ja taseet lisätietoineen julkaistaan kunnan tilinpäätöksessä. Kuntayhtymänä toimivan yrityksen tiedot esitetään kuntayhtymän tilinpäätöksessä. Kunnan ja kuntayhtymän tilinpäätökset ovat julkisia. Laskelmien julkisuus on edellytys sille, että asiakkailla ja kilpailijoilla on mahdollisuus arvioida mahdollista toimintojen välistä ristiinsubventointia ja hinnoittelun kustannusvastaavuutta.

Ensimmäistä kertaa eriytettyjen toimintojen tuloslaskelmia ja taseita esitettäessä tulee laskelmien lisätietona olla selostus niistä

periaatteista, joiden mukaan aloittavat taseet on muodostettu.

Jos maakaasumarkkinalaisia eriytettäväksi vaaditut toiminnot toimivat jo erillisinä yhteisinä, vastaavat niiden tilinpäätökset maakaasumarkkinalaian vaatimia sisäisesti eriytettyjen toimintojen tuloslaskelmia ja taseita. Maakaasumarkkinalaian lisävaatimukset koskevat tällöin lähinnä vain tilinpäätöksen liitetietoja. Kauppa- ja teollisuusministeriön asetuksella voidaan antaa tarkemmat määräykset liitetietovaatimuksista yhtiöitetyille maakaasuliiketoiminnoille.

6 §. Alan yritysten eriyttämistoimenpiteiden helpottamiseksi ja yhtenäisen menettelyn luomiseksi kauppa- ja teollisuusministeriön asetuksella voidaan antaa yksityiskohtaisemmat määräykset toimintojen eriyttämisestä edellisten pykäläien perusteluissa esitettyjen suuntaviivojen mukaisesti.

Maakaasumarkkinaviranomainen voi määrätä, että eriytettyjen toimintojen tuloslaskelmat ja taseet lisätietoineen ja näitä toimintoja harjoittavien yritysten tilinpäätökset tulee toimittaa maakaasumarkkinaviranomaiselle.

Maakaasumarkkinaviranomainen voi perustellusta syystä antaa yksittäistapauksissa poikkeuksia lain edellyttämästä eriyttämistävasta, jos sen toteuttaminen lain vaatimusten mukaisesti esimerkiksi yritysraakenteen takia on kohtuutonta. Maakaasumarkkinaviranomainen antaa poikkeuslupaa haettaessa hakijan ehdotuksen perusteella päätöksen lain vaatiman eriyttämistavan sijasta käytettävästä eriyttämistävasta.

6 luku. Luvat ja ilmoitukset

1 §. Maakaasuverkon keskeinen asema maakaasujärjestelmässä ja verkkotoiminnan monopoliluonne tekevät tarpeelliseksi, että yhteiskunta voi valvoa ja säännellä verkko-ohjainten toimintaa lupamenettelyn avulla. Maakaasuverkkotoiminta ei aiemmin ole ollut tässä laissa säädettäväksi ehdotetun mukaisesti luvanvaraista, mutta edellä mainittujen syiden vuoksi verkkotoiminnan luvanvaraisuus on katsottu tarpeelliseksi. Luvan tarvitsisivat asetuksella säädettävien poikkeuksien vain ne yhteisöt ja laitokset, joilla on hallinnassaan maakaasuverkkoa. Sen sijaan maakaasun myynti ei olisi luvanvaraista toimintaa.

Luvan myöntäisi maakaasumarkkinaviranomainen. Se myönnettäisiin yleensä toistaiseksi, mutta joissakin poikkeustapauksissa

voisi olla tarpeen rajata luvan voimassaoloaikaa. Lupa voitaisiin myöntää vain yhteisölle tai laitokselle, ei yksityiselle henkilölle. Luvan joutuisivat hakemaan myös lain voimaan tullessa toimivat maakaasuverkon haltijat.

Luvanvaraista ei olisi verkkotoiminta, jos yhteisön tai laitoksen hallinnassa olevalla maakaasuverkolla hoidetaan vain kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän maakaasunjakelua. Tällainen verkkotoiminta ei kuuluisi ehdotetun lain soveltamisalan piiriin eivätkä ehdotetussa laissa verkonhaltijoille ja verkkotoiminnalle asetetut velvoitteetkaan kohdistuisi näihin toimijoihin.

Maakaasumarkkinaviranomainen voisi yksittäistapauksissa vapauttaa verkonhaltijan luvanvaraisuudesta määrääjäksi tai toistaiseksi, jos kyseisellä verkolla olisi vain vähäinen merkitys maakaasun siirron kannalta.

2 §. Lupa myönnettäisiin, jos hakijalla olisi tekniset, taloudelliset ja organisatoriset edellytykset huolehtia hakemastaan maakaasuverkkotoiminnasta. Luvan hakijalla tulee olla käytettävissään riittävät tekniset ja taloudelliset resurssit, jotta se pystyy vastaamaan maakaasuverkon rakentamisesta ja käytöstä asiakkaiden tarpeita vastaavasti. Hakijan tulee pystyä myös vastaamaan verkon turvallisuudesta maakaasuasetuksessa ja sen nojalla annetuissa säännöksissä maakaasuputkiston turvallisuudesta annettujen säännösten mukaisesti. Luvanhakijalla tulee olla palveluksessaan yksi henkilö, jonka se on nimennyt käytön valvojaksi ja jolla on maakaasuasetuksessa (1058/1993) säädetty pätevyys ja mahdollisuus henkilökohtaisesti valvoa putkiston käyttöä. Hakijalla tulee olla muutenkin palveluksessaan tai käytettävissään riittävä henkilöstö.

Luvanhakijalla tulee olla riittävät taloudelliset edellytykset kannattavaan maakaasuverkkotoimintaan muun muassa vakavaraisuuden osalta. Luvan hakijan tulee täyttää myös ne vaatimukset, jotka luvanhaltijalle asetetaan tässä laissa ja sen nojalla annettavien säännösten ja määräysten nojalla muun muassa maakaasuliiketoimintojen eriyttämisen osalta.

Lain voimaan tullessa toiminnassa olevien luvanhakijoiden osalta edellytysten arviointi perustuisi pääosin edellisten toimintavuosien tietoihin, muun muassa tuloslaskelmiin ja taseisiin. Uusien verkkoyhtiöiden tulisi toimittaa lupahakemuksen yhteydessä vastaavat suunnitelmat maakaasumarkkinaviranomai-

selle.

Maakaasuverkkolupaa ei voitaisi siirtää toiselle yhteisölle tai laitokselle. Jos esimerkiksi verkkoluvanhaltijan verkkotoiminta yhtiöitetään tai fuusioidaan yhtiöön, jolla ei ennestään ole maakaasuverkkolupaa, on uuden yhtiön haettava uusi verkkolupa. Tämä on tarpeen, jotta luvan myöntäjä voi tarkistaa, että luvan myöntämisedellytykset ovat olemassa myös uuden verkkoyhtiön osalta.

3 §. Maakaasuverkkoluvan peruuttaminen tulisi käytännössä yleensä kysymykseen vain silloin, kun luvanhaltijan toiminta loppuu esimerkiksi fuusion seurauksena, kun haltija ei enää täytä luvan myöntämisen edellytyksiä tai ehtoja tai kun luvanhaltija toistuvasti ja oleellisesti rikkoo verkkotoiminnan harjoittajaa koskevia lain 2 luvun 1—3 §:ssä sekä 3 ja 5 luvussa annettuja keskeisiä velvoitteita ja määräyksiä vastaan.

4 §. Pykälässä säädettäisiin menettelystä, jos maakaasuverkkolupa joudutaan peruuttamaan ja verkkotoiminnan jatkumista ei voida alueella turvata vapaaehtoisella verkosto-kaupalla. Tällöin maakaasumarkkinaviranomainen voisi päättää maakaasuverkkoluvan siirtämisestä toiselle verkonhaltijalle, joka pystyy hoitamaan verkkotoimintaa kyseisellä alueella. Tähän liittyen luvan saaja saisi oikeuden lunastaa maakaasuverkon. Korvaukset määriteltäisiin kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastamisesta annetun lain mukaisen täyden korvauksen periaatteen mukaisesti. Korvausmenettely tapahtuisi niin ikään edellä mainitussa laissa säädetyssä menettelyssä.

5 §. Laissa ehdotetaan säädettäväksi hankelupajärjestelmä, joka koskisi maan rajan ylittävien maakaasun siirtoputkien rakentamista. Ehdotetun lain mukaista hankelupaa olisi haettava vain maan rajan ylittävien putkien rakentamiseen, mutta ei maan sisäisten siirto-, jakelu- tai käyttöputkien rakentamiseen.

Ulkomaanyhteydet ovat maakaasun siirron ja hankinnan kannalta erityisasemassa, mistä syystä hankeluvan myöntäjänä olisi kauppa- ja teollisuusministeriö. Hankelupaa ei kuitenkaan edellytettäisi vähäisten maan rajan ylittävien putkien rakentamiseen. Tällaisesta vähäisestä putkesta olisi kysymys, kun putkella johdettaisiin kaasua rajan yli esimerkiksi kiinteistön tai kiinteistöryhmän lämmitystarpeisiin.

Luvan myöntämisen edellytyksenä olisi, että maan rajan ylittävän siirtoputken raken-

taminen on maakaasumarkkinoiden kehityksen kannalta tarkoituksenmukaista. Luvassa ei määriteltäisi siirtoputken reittiä.

Ulkomaanyhteyksiä koskeva hankelupa tekee mahdolliseksi sen, että viranomainen voi vaikuttaa siihen, miten maamme kaasuntuontiyhteyksiä kehitetään. Sen jälkeen kun Suomesta on rakennettu kaasuputkiyhteys muuhun Eurooppaan, tarve maahantuontiyhteyksien luvanvaraisuuteen vähenee ja tällöin hankeluvasta voidaan harkita luovuttavan.

Maakaasun tuontia tai vientiä ei ole tarkoitus asettaa luvanvaraiseksi.

6 §. Maan rajan ylittävää siirtoputkea koskevan hankelupahakemuksen sisällöstä säädettäisiin asetuksella. Hakemuksessa tulisi esittää putken tärkeimmät tekniset tiedot, rakentamisaikataulu, kustannusarvio, selvitys putken tarpeellisuudesta sekä mahdolliset muut lupakäsittelyn kannalta tarpeelliset tiedot.

Jos hakemus koskee ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetussa laissa (468/1994) tarkoitettua hanketta, hakemukseen olisi liitettävä mainitun lain mukainen arviointiselostus ennen päätöksentekoa.

Muiden kaasuputkien kuin maan rajat ylittävien siirtoputkien osalta kytkentä lakiin ympäristövaikutusten arviointimenettelystä säilyisi ennallaan ja arviointiselostus liitettäisiin lunastuslain tarkoittamaan lunastuslupahakemukseen.

7 §. Kauppa- ja teollisuusministeriö voisi yksittäistapauksissa velvoittaa maakaasun tuontia ja vientiä harjoittavia yrityksiä informoimaan ministeriötä tuontia ja vientiä koskevista sopimuksista. Kyseinen tieto näistä sopimuksista saattaa olla tarpeen, jotta viranomaiset voivat arvioida maakaasujärjestelmän kehitystä muun muassa varmuusnäkökulmasta. Menettely saattaa olla tarpeen myös kansainvälisten velvoitteiden täyttämiseksi.

7 luku. Ohjaus ja valvonta

1 §. Lain täytäntöönpanon yleinen ohjaus ja seuranta kuuluisi kauppa- ja teollisuusministeriölle. Ministeriölle kuuluisi myös maan rajan ylittävien kaasuputkien ja maakaasun tuonnin ja viennin valvonta. Se myöntäisi myös maan rajan ylittävien maakaasuputkien hankeluvat. Tämä on perusteltua, koska ministeriö valvoo jo muiden tehtäviensä vuoksi maakaasun käytön kehitystä eikä vastaavia tehtäviä ole perusteltua jakaa

usealle viranomaiselle.

Muilta osin lain noudattamisen valvonnasta huolehtisi maakaasumarkkinaviranomainen. Maakaasumarkkinaviranomaisesta on tarkoitus säätää erillisellä lailla.

2 §. Valvontaviranomaisten olisi virheellisyksiä tai laiminlyöntejä havaitessaan velvoitettava rikkoja korjaamaan virheensä tai laiminlyöntinsä, kun virheellisyys tai laiminlyönti koskee pykälässä mainittujen lainkohtien tai niiden nojalla annettuja määräyksiä ja velvoitteita.

Viranomaiset voisivat asettaa velvoitteen tehosteeksi uhkasakon. Uhkasakon osalta noudatettaisiin, mitä uhkasakkoissa (1113/1990) säädetään.

3 §. Kauppa- ja teollisuusministeriöllä olisi oikeus määrätä keskeytettäväksi ilman 6 luvun 5 §:ssä tarkoitettua lupaa rakennettavan maan rajan ylittävän siirtoputken rakentamistyö tai kieltää ilman lupaa rakennettavan maan rajan ylittävän siirtoputken käyttö.

4 §. Maakaasuverkkotoimintaa harjoittavat yritykset ovat lähes aina määräävässä markkina-asemassa olevia yrityksiä. Samoin maakaasun vähittäismyyjät ovat usein määräävässä markkina-asemassa toimialueellaan. Myös muut maakaasumarkkinoilla toimivat yritykset voivat olla määräävässä markkina-asemassa tai niihin sovelletaan kilpailunrajoituksista annetun lain kilpailunrajoituksia koskevia säännöksiä. Näiltä osin maakaasumarkkinain ja kilpailunrajoituslain soveltamisalat saattavat mennä päällekkäin. Tällaisia asioita olisivat esimerkiksi mahdollinen maakaasun siirtopalvelujen kohtuuton hinnoittelu tai kieltäytyminen myymästä siirtopalveluja.

On tarkoituksenmukaista, että samasta asiasta tehtäisiin vain yksi ratkaisu. Tämän vuoksi pykälän 1 momentissa ehdotetaan, että maakaasumarkkinaviranomainen voisi siirtää kilpailunrajoituksista annetun lain mukaiset kilpailunrajoituksia koskevat asiat Kilpailuviraston käsiteltäväksi. Vastaavasti myös Kilpailuvirasto voisi siirtää selkeät maakaasumarkkinain erityissäännöksiin kuuluvat asiat maakaasumarkkinaviranomaiselle.

Maakaasumarkkinalaissa ja sen nojalla annettavissa ministeriön päätöksissä on säännöksiä ja määräyksiä muun muassa hinnoittelusta, toimintojen eriyttämisestä ja järjestelmävastuun toteuttamiseksi tarpeellisista ehdoista. Pykälään ehdotetaan sisällytettäväksi 2 momentti, jossa nimenomaisesti to-

dettaisiin, että arvioitaessa maakaasumarkkinoiden kilpailunrajoituksia ja niiden vaikutuksia on otettava huomioon myös maakaasumarkkinalain säännökset sekä sen nojalla annettavat säännökset ja määräykset.

5 §. Pykälä sisältää säännöksen kauppa- ja teollisuusministeriön ja maakaasumarkkinaviranomaisen sekä ministeriön määräämien yhteisöjen oikeudesta saada tarpeellisia tietoja maakaasumarkkinoilla toimivilta toiminnanharjoittajilta. Ministeriö voisi myös määrätä tiedot toimitettavaksi suoraan esimerkiksi tilastojen pitäjälle.

6 §. Kauppa- ja teollisuusministeriön ja maakaasumarkkinaviranomaisen lupapäätöksistä ja muista tämän lain mukaisen valvontatoiminnan suoritteista perittäisiin valtion maksuperustelain (150/1992) mukaan määräytyvät maksut. Ne perittäisiin valvottavilta eli verkonhaltijoilta ja muilta alan yrityksiltä.

Verkonhaltijoilta perittäisiin myös vuotuista valvontamaksua samoin kuin sähkömarkkinalain mukaan peritään sähköverkonhaltijoilta.

Lain noudattamisen valvonnasta vastaisi pääosin maakaasumarkkinaviranomainen. Maakaasumarkkinaviranomaisen toiminnan vakiinnuttua ja kokemusten karttuessa saatetaan olla tarkoituksenmukaista tehostaa kustannusvastaavuuden toteutumista määräämällä tietyille yksittäisille toimenpiteille suoritekohtaisesti perittävät maksut.

8 luku. Vahingonkorvaus ja rangaistukset

1 §. Maakaasuverkon haltija saattaa kieltäytyä liittämästä maakaasunkäyttöpaikkoja verkkoonsa kohtuullista korvausta vastaan tai myymästä siirtopalveluja laissa säädetyillä ehdoilla. Verkonhaltija saattaa myös laiminlyödä järjestelmävastuuseen kuuluvan veloitteen täyttämisen. Markkinaosapuoli saattaa laiminlyödä tasehallintaan tai -selvitykseen liittyvän veloitteensa. Maakaasun myyjä saattaa puolestaan kieltäytyä toimittamasta toimialueensa asiakkaille maakaasua kohtuulliseen hintaan. Osapuolten välillä ei tällöin aina ole vielä sopimussuhdetta. Toiselle osapuolelle saattaa verkonhaltijan, markkinaosapuolen tai myyjän menettelystä aiheutua vahinkoa.

Vahinko on useimmiten taloudellista vahinkoa, joka ei ole yhteydessä henkilö- tai esinevahinkoon. Pykälän mukaan verkonhaltija tai maakaasun myyjä olisi velvollinen

korvaamaan virheellisestä menettelystään toiselle aiheutuneen vahingon. Vahingonkorvauskanne nostettaisiin käräjäoikeudessa.

Vahingonkorvauksesta on muilta osin voimassa, mitä vahingonkorvauslaissa (412/1974) säädetään. Säännöksen nojalla tulisivat sovellettavaksi vahingonkorvauslain säännökset muun muassa korvauksen laskeamisesta, sovittelusta ja korvausvastuun ja kaantumisesta.

2 §. Pykälässä säädettäisiin rangaistus luvattomasta verkkotoiminnan harjoittamisesta ja luvattomasta maakaasuputken rakentamisesta. Muusta maakaasumarkkinalain vastaisesta verkkotoiminnan harjoittamisesta voisi kieltojen ja uhkasakon lisäksi olla josain tapauksessa seurauksena verkkoluvan peruuttaminen.

3 §. Pykälässä säädettäisiin ehdotetun lain mukaisen salassapitovelvollisuuden rikkomisen rangaistavaksi rikoslain asianomaisten säännösten mukaisesti.

9 luku. Erinäiset säännökset

1 §. Eräät kunnalliset maakaasulaitokset ja kunnan omistamat yhteisömuotoiset maakaasulaitokset harjoittavat nykyisin maakaasun jakeluverkkotoimintaa ja myyntiä myös kyseisen kunnan ulkopuolella. Toiminta kunnan ulkopuolella on kuitenkin todettu kuntalain kunnan toimialaa koskevien säännösten kannalta tulkinnanvaraiseksi. Kun maakaasumarkkinoiden kilpailua ehdotetaan nyt lisättäväksi, on tärkeää, että kunnallisilla laitoksilla ja kunnan omistamilla laitoksilla on samat mahdollisuudet kilpailuun kuin muillakin siihen oikeutetuilla yhteisöillä. Asiaa ei tulisi jättää tulevan oikeuskäytännön varaan. Tästä syystä maakaasumarkkinalakiin ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan kunta tai sen määräämisvallassa oleva yhteisö voi harjoittaa maakaasuverkkotoimintaa sekä myyntiä ja varastointia myös kunnan alueen ulkopuolella. On korostettava, että ehdotettu säännös on tarkoitettu vain poistamaan mahdollisen ristiriidan kuntalain ja ehdotetun lain kunnan toimialaa koskevan tulkinnan suhteen, eikä sillä näin ollen laajenneta tai muuteta ehdotetun lain säännöksiä siirtopalvelujen hankintaan oikeutettavista maakaasuasiakkaista. Sähkömarkkinalaisissa on vastaava pykälä.

2 §. Ehdotetun lain 3 luku sisältää säännökset järjestelmäveloitteiden hoitamisesta sekä maakaasukauppojen selvitykseen liitty-

vista tehtävistä. Näitä velvoitteita ja tehtäviä hoitaessaan ja niihin osallistuessaan maakaasumarkkinoiden osapuolet saattavat saada tietoonsa maakaasumarkkinoiden muiden osapuolten liike- ja ammattisalaisuuksia. Niiden ilmaiseminen sivullisille tai hyödyksi käyttäminen on rangaistava teko, jonka tunnusmerkistön ja rangaistusasteikon määrittämisen osalta ehdotetun lain 8 luvun 3 §:ssä viitattaisiin rikoslakiin tai muuhun lakiin, jossa teosta on säädetty ankarampi rangaistus.

3 §. Pykälä koskee poliisin velvollisuutta antaa virka-apua. Virka-apu voi tulla kysymykseen sekä maakaasumarkkinaviranomaisen että kauppa- ja teollisuusministeriön asettamien velvoitteiden täytäntöönpanossa.

4 §. Kauppa- ja teollisuusministeriön sekä maakaasumarkkinaviranomaisen päätöksistä valitettaisiin korkeimpaan hallinto-oikeuteen siinä järjestyksessä kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Valitustie poikkeaa kuitenkin hallintolainkäyttölain mukaisesta menettelystä siinä, että valtioneuvoston alaisen viraston päätöksestä valitettaisiin alueellisen hallinto-oikeuden asemesta suoraan korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Maakaasumarkkinaviranomaisen antamat päätökset koskevat useimmiten maakaasumarkkinoiden kilpailun valvonnassa esille tulleiden menettelytapojen oikaisemista. Ratkaisut koskevat yritysten merkittäviä taloudellisia intressejä. Maakaasumarkkinoita koskevan lainsäädännön soveltaminen edellyttää markkinoiden teknisen ympäristön ja kilpailuoikeudellisten periaatteiden tuntemusta. Ratkaisuihin saattaa liittyä myös poikkeuksellisen laaja asiakirja-aineisto. Kaksiportainen muutoksenhaku tulisi pidentämään kokonaiskäsitelyaikaa merkittävästi, mikä lisäisi riskiä asian jonkun osapuolen taloudellisista menetyksistä. Maakaasumarkkinoilla hyväksyttävänä pidettäviä menettelytapoja koskeva epävarmuus luo riskejä markkinaosapuolille varsinaisia asianosaisia laajemminkin. Maakaasumarkkinaviranomaisen käsittelemien asioiden luonteen vuoksi olisi tarkoituksenmukaista ohjata valitukset viranomaisen päätöksistä suoraan korkeimpaan hallinto-oikeuteen muiden markkinavaltontaa koskevia päätöksiä antavien viranomaisten — eli kilpailuneuvoston, Rahoitustarkastuksen ja vakuutusvalvontaviraston tapaan.

5 §. Pykälässä säädettäisiin, että maakaasumarkkinaviranomaisen myöntäessä ver-

konhaltijalle poikkeusluvan kieltäytyä tarjoamasta siirtopalvelua sitä pyytäneelle asiakkaalleen, on maakaasumarkkinaviranomaisen noudatettava maakaasumarkkinadirektiivissä mainittua menettelyä. Direktiivin 25 artiklassa säädetään menettelystä, jota noudatetaan, kun jäsenvaltion toimivaltainen viranomainen myöntää edellä mainitun poikkeusluvan. Tällaisessa tapauksessa maakaasumarkkinaviranomaisen on viipymättä ilmoitettava Euroopan yhteisöjen komissiolle luvan myöntämisestä ja annettava komissiolle kaikki poikkeuslupaan liittyvät asiaankuuluvat tiedot. Direktiivin 25 artiklan 3 kohdassa on lueteltu perusteet, jotka komissio ottaa huomioon poikkeusluvan harkinnassa. Komissio voi neljän viikon kuluessa maakaasumarkkinaviranomaisen ilmoituksen vastaanottamisesta vaatia maakaasumarkkinaviranomaista muuttamaan poikkeuslupaa koskevaa päätöstään tai peruuttamaan poikkeusluvan. Jos komissio ei mainitun määräajan kuluessa esitä edellä mainittua vaatimusta, jää maakaasumarkkinaviranomaisen myöntämä poikkeuslupa voimaan. Komissio julkaisee poikkeuslupia koskevat päätökset Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä.

Jos komissio esittää vaatimuksen poikkeuslupapäätöksen muuttamisesta tai peruuttamisesta, on maakaasumarkkinaviranomaisen muutettava lupapäätöstä komission määrämällä tavalla tai peruutettava se neljän viikon kuluessa. Jos maakaasumarkkinaviranomainen ei noudata komission määräystä lupapäätöksen muuttamisesta tai peruuttamisesta, ratkaistaan asia lopullisesti päätöksen 87/373/ETY 2 artiklan mukaisessa menettelyssä. Mainitun päätöksen mukaan neuvosto on pääsääntöisesti siirtänyt hyväksymiensä säädösten täytäntöönpanon komissiolle. Artiklan 2 mukaisessa menettelyssä komissiota avustaa neuvoo-antava komitea, jossa on jäsenvaltioiden edustajat ja puheenjohtajana komission edustaja. Komissio tekee komitealle asiassa ratkaisuehdotuksen, josta komitea antaa lausuntonsa. Komission on pyrittävä ottamaan komitean lausunto huomioon ratkaistessaan asiaa. Viime kädessä komissio voi nostaa kanteen jäsenvaltiota vastaan Euroopan yhteisöjen tuomioistuimessa.

6 §. Pykälässä määritellään Euroopan talousalueeseen kuuluvien maiden välistä maakaasun siirtoa koskeva menettely tilanteissa, joissa osapuolet eivät pääse sopimukseen siirtoehdoista. Verkkojen kautta tapahtuvasta maakaasun siirrosta annetun direktii-

vin mukaan kukin osapuoli voi pyytää, että siirtoehdoista sopii komission perustama ja komission puheenjohtolla toimiva toimielin, jossa yhteisön siirtoverkoista vastaavat yksiköt ovat edustettuina. Jos on kysymys Euroopan unionin ja jonkin Euroopan vapaa-kauppaliittoon kuuluvan valtion välisestä kaupasta, asiaa käsitellään ETA:n sekakomitean määräämää sovittelumenettelyä noudattaen.

7 §. Lain täytäntöön panemiseksi tarpeelliset säännökset annettaisiin asetuksella.

10 luku. Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

1 §. Verkonhaltijan siirtovelvoite rajattaisiin lain voimaan tullessa sellaisiin vähittäismyyjiin ja loppukäyttäjiin, jotka tarvitsevat siirtopalveluja Suomesta tukkumyyjältä hankitun maakaasun ostoa tai myyntiä varten. Lisäksi näille maakaasun niin sanotuille jälkimarkkinoille pääsyn edellytyksinä olisi, että loppukäyttäjä kuluttaisi maakaasun käyttöpaikoissaan tai vähittäismyyjä hankkisi jälleenmyyntiä varten vähintään 5 miljoonaa kuutiometriä kaasua vuodessa ja että heidän maakaasun mittauksensa tapahtuisi niin sanotulla kaukoluentajärjestelmällä. Edellä mainitun hankintarajan täytyminen voitaisiin tarvittaessa osoittaa hankintasopimuksesta ilmenevällä tilausmäärällä. Maakaasumarkkinalain 2 luvun 3 §:ssä tarkoitettu siirtovollisuus tulisi voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2001. Maakaasun mittauksesta säädetään tarkemmin asetuksella. Edellä mainitut edellytykset täyttävät markkinaosapuolet voisivat siirtovelvoitteen voimaan tultua käydä kauppaa kaasun jälkimarkkinoilla eli myydä edelleen kotimaisilta tukkumarkkinoilta hankkimaansa maakaasua. Tällä tavoin aloitettaisiin maakaasumarkkinoiden avaaminen kilpailulle. Siinä vaiheessa, kun maakaasumarkkinadirektiivin 26 artiklan 1 kohdassa mainituista poikkeuksen saamisen edellytyksistä toinen ei enää täyty, laajenisi siirtovelvoite pääsääntöisesti koskemaan kaikkea maakaasukauppaa ja lakia tulisi muuttaa siirtovelvoitteen osalta.

Nykyisissä maakaasun hankintasopimuksissa ei ole voitu ottaa huomioon maakaasun jälkimarkkinakauppaa, koska sopimusosapuolilla ei ole voinut olla sopimuksia tehtäessä tietoa lainsäädännöllä avuttavista jälkimarkkinoista. Erityisesti jotkut vanhat julkiseen hinnoittelujärjestelmään sitomattomat pitkäaikaiset maakaasun hankintasopimukset

ovat ongelmallisia jälkimarkkinoiden kannalta hinnoittelurakenteensa vuoksi. Näiden sopimusten mukaista maakaasun hintaa ei ole määritelty alun perin tukkumyyjän kustannusten perusteella, vaan kilpailutilanteessa asiakkaan tarjolla olevien vaihtoehtoisten polttoaine- ja investointivaihtoehtojen perusteella. Siten näillä sopimuksilla ostetun maakaasun pääsy maakaasun jälkimarkkinoille saattaisi vääristää jälkimarkkinoita sekä aiheuttaa tukkumyyjälle sellaista taloudellista tappiota, johon se ei ole voinut ennalta varautua. Sopimuksissa on myös maakaasun jälleenmyyntiä rajoittava ehto.

Jos vanhat sopimusasiakkaat haluaisivat päästä jälkimarkkinoille, tulisi niiden neuvotella tukkumyyjän kanssa vanhojen sopimusten uusimisesta tai tarkistamisesta. Uusissa sopimuksissa tai sopimusten muutoksissa voitaisiin ottaa huomioon mahdollisuus jälkimarkkinakauppaan. Jos sopimukseen ei päästäisi neuvotteluteitse, voitaisiin mahdollisiin kiellettyihin tai vahingollisiksi katsottuihin sopimusosapuolten menettelyihin puuttua kilpailunrajoituslain perusteella.

Nykyiset julkisen tariffijärjestelmän mukaiset maakaasun hankintasopimukset ovat voimassa vuoden 2000 loppuun asti, joten ne joudutaan uusimaan vuoden 2001 alusta lukien. Julkisen hinnoittelujärjestelmän mukaisilla sopimuksilla ostetaan noin puolet Suomessa käytettävästä maakaasusta.

Voimaantulosäännöksellä ei puututtaisi sopimusosapuolten nykyisiin oikeuksiin ja velvollisuuksiin. Tukkumyyjältä maakaasua ostavat käyttäjät ja jälleenmyyjät voivat edelleen ennen lain voimaa tuloa tehtyjen sopimusten ja sovellettujen käytäntöjen mukaisesti jälleenmyydä maakaasua.

2 §. Pistehinnoitteluperiaatteen ja toimintojen eriyttämisen voimaantulolle varattaisiin riittävä siirtymäaika, jotta yritykset voivat sopeuttaa toimintansa uuteen tilanteeseen. Lain 2 luvun 9 §:n mukaisia hinnoitteluperiaatteita verkonhaltijoiden tulisi noudattaa viimeistään 1 päivänä maaliskuuta 2001 alkaen. Siirtoverkkoyhtiön olisi kuitenkin julkaistava siirtotariffinsa viimeistään 1 päivänä syyskuuta 2000 ja jakeluverkkoyhtiön vastaava tariffinsa viimeistään 1 päivänä tammikuuta 2001.

Toimintojen kirjanpidollinen eriyttäminen tulisi toteuttaa yrityksissä 1 päivänä tammikuuta 2001 lähtien tai, jos yrityksen tilikausi on tuolloin kesken, seuraavan tilikauden alusta. Eriyttämisen määräaika voitaisiin

pidentää enintään yhdellä vuodella, jos sen noudattaminen jossakin tapauksessa on kohtuutonta.

3 §. Pykälän 1 momentissa on tavanomainen voimaantulosäännös.

Kaikkien lain voimaan tullessa verkkoliiketoimintaa harjoittavien verkkohaltijoiden tulisi hakea lupaa verkkotoiminnalleen maakaasumarkkinaviranomaiselta puolen vuoden sisällä lain voimaantulosta.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Maakaasumarkkinalain nojalla annettaisiin maakaasumarkkina-asetus. Maakaasumarkkina-asetuksessa olisivat tarkemmat säännökset muun muassa siirtovelvollisuuden ja siirtohinnoittelun voimaantulosta, maakaasuverkkoluvan ja maan rajan ylittävän siirtoputken hankeluvan hakemisesta ja maakaasun mittauksesta.

Maakaasumarkkinalain 1 luvun 2 §:n 2 momentin nojalla säädettäisiin asetuksella siitä, miten puolustushallinnon maakaasuverkkojen osalta voitaisiin poiketa lain säännöksistä.

Kauppa- ja teollisuusministeriö antaisi asetuksen verkkohaltijan verkkopalvelujen hintatasoa, verkkopalvelujen tehokkuutta, laatua ja kannattavuutta kuvaavien tunnuslukujen julkaisemisesta.

Kauppa- ja teollisuusministeriö voisi tarvittaessa antaa ministeriön asetuksella säädöksiä pistehinnoittelun periaatteista, järjestelmävastuun toteutustavasta, maakaasukauppojen selvityksessä annettavien tietojen antamisesta, tasevastuun sisällöstä ja toimintojen eriyttämisen toetuttamisesta.

Kauppa- ja teollisuusministeriön ja maakaasumarkkinaviraston suoritteista perittävistä maksuista annettaisiin kauppa- ja teollisuusministeriön asetus.

3. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan viimeistään 1 päivänä elokuuta 2000. Maakaasun siirtovelvoite tulisi voimaan siten, että maaliskuun 2001 alusta se koskisi vain verkkohaltijoita, joilla on asiakkanaan sellaisia maakaasun loppukäyttäjiä tai vähittäismyyjiä, jotka hankkivat kaasua Suomesta tukkumyyjältä vähintään 5 miljoonaa kuutiometriä maakaasua vuodessa ja joiden maakaasun mittaus on kaukoluentajärjestel-

män piirissä. Oikeus siirtopalvelujen saantiin koskisi niitä maakaasun hankintaeriä, joita koskevat hankintasopimukset on tehty tämän lain voimaantulon jälkeen. Oikeus hankkia maakaasun siirtopalveluja laajeni koskemaan kaikkia maakaasun käyttäjiä siirtymäkauden päätyttyä. Maakaasumarkkinalain mukaisia hinnoitteluperiaatteita verkkohaltijoiden tulisi noudattaa 1 päivästä tammikuuta 2001 lähtien. Toimintojen kirjanpidollinen eriyttäminen tulisi toteuttaa yrityksissä 1 päivästä tammikuuta 2001 lähtien tai, jos yrityksen tilikausi on tuolloin kesken, seuraavan tilikauden alusta. Eriyttämisen määräaikaa voitaisiin pidentää enintään yhdellä vuodella, jos sen noudattaminen jossakin tapauksessa on kohtuutonta.

4. Säättämisjärjestys

Maakaasumarkkinalakiehdotuksessa on eräitä säännöksiä, joita on syytä tarkastella hallitusmuodon 12 §:ssä säädetyin omaisuuden suojan tai 15 §:n 1 momentissa säädetyin elinkeinovapauden kannalta.

Lakiehdotuksen 2 luvun 3 §:n mukaan verkkohaltijan on kohtuullista korvausta vastaan myytävä maakaasun siirtopalveluja verkkonsa siirtokyvyn rajoissa pykälässä tarkoitetuille maakaasun jälkimarkkinakauppaan oikeutetuille vähittäismyyjille ja loppukäyttäjille. Siirtovelvollisuus merkitsee sellaista verkkohaltijan omaisuuden käyttörajoitusta, jota tulee arvioida hallitusmuodon 12 §:ssä säädetyin omaisuuden suojan kannalta. Maakaasun siirtäminen on maakaasuverkon normaalia, kohtuullista ja järkevää käyttöä. Maakaasuverkon omistajalle ei synny taloudellista menetystä siitä, että hän joutuu korvausta vastaan myymään maakaasun siirron edellyttämiä palveluja maakaasumarkkinoiden osapuolille. Yhteiskunnan kokonaisedun ja maakaasumarkkinoiden muiden osapuolten kannalta on järkevää, että olemassa olevia verkkoja voidaan käyttää myös muun kuin verkkohaltijan myymän tai ostaman maakaasun siirtoon. Tämä mahdollistaa nykyistä avoimemmat maakaasumarkkinat ilman rinnakkaisten maakaasuputkien rakentamista. Siirtovelvollisuuden asettaminen on siten yleisen edun mukaista. Lakiehdotuksen 2 luvun 3 § ei siten olisi ristiriidassa hallitusmuodon 12 §:n kanssa.

Lakiehdotuksen 6 luvun 1 §:n mukaan maakaasuverkkotoimintaa saa harjoittaa vain

maakaasuviranomaisen antamalla luvalla (maakaasuverkkolupa). Luvan myöntämisen edellytyksistä säädettäisiin 6 luvun 2 §:ssä ja luvan peruuttamisesta 6 luvun 3 §:ssä. Maakaasuverkkotoiminnan luvanvaraisuutta tulee arvioida hallitusmuodon 15 §:n 1 momentissa säädetyn elinkeinovapauden kannalta.

Maakaasun siirtoa ja muita verkkopalveluun liittyviä toimintoja ei ole aikaisemmin säännelty lainsäädännössä. Toimivien maakaasumarkkinoiden kannalta maakaasuverkkotoiminta on keskeinen. Se on luonteeltaan monopoli, jolle asetettaisiin maakaasumarkkina-alueilla verkon kehittämistä ja verkkopalveluja koskevia velvoitteita sekä verkkopalvelujen hinnoitteluperiaatteita. Maakaasumarkkinoiden toimivuuden kannalta on tärkeää, että verkkonhaltijalla on edellytykset harjoittaa verkkotoimintaa ja että sen toimintaa voidaan tehokkaasti valvoa. Tämän vuoksi on perusteltua säätää toiminta luvanvaraiseksi. Sekä luvan myöntämisen edellytyksistä että luvan peruuttamisesta säädettäisiin laissa. Näin ollen elinkeinovapautta koskeva sääntely säädettäisiin laintasolla. Maakaasuverkon nykyisillä haltijoilla on hyvät edellytykset täyttää luvan myöntämisen ehdot. Edellä mainituilla perusteilla lakiehdotuksen 6 luvun 1 §:n säännös ei siten olisi ristiriidassa hallitusmuodon 15 §:n 1 momentin kanssa.

Lakiehdotuksen 6 luvun 4 §:n 2 momentin mukaan maakaasumarkkinaviranomainen voi maakaasuverkkoluvan peruuttamisen jälkeen

päätää verkon siirtämisestä korvausta vastaan toiselle, jollei sen siirtämisestä toiselle verkkonhaltijalle sovit. Korvauksen perusteisiin ja määräämiseen sovelletaan kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annettua lakia (lunastuslaki). Kysymys on tilanteesta, jossa omaisuutta voidaan omistajan vastustuksesta huolimatta siirtää pysyvästi toiselle subjektille. Säännöstä tulee siten arvioida pakkolunastusta koskevan hallitusmuodon 12 §:n 2 momentin pohjalta.

Säännöksen tarkoituksena on ylläpitää maakaasuverkkotoimintaa silloin, kun verkkolupa peruutetaan. Maakaasuverkkotoiminta on yleisen tarpeen vaatimaa. Viranomaisen toimesta siirto tapahtuu vasta, jos siirtämisestä ei sovit. Täyden korvauksen vaatimus täyttyy, koska 6 luvun 4 §:n 2 momentissa viitataan lunastuslain korvaustasoon, joka täyttää hallitusmuodon 12 §:n 2 momentin vaatimuksen täydestä korvauksesta. Lakiehdotuksen 6 luvun 4 §:n 2 momentin säännös voidaan siis säätää tavallisella lailla, koska hallitusmuodon 12 §:n 2 momentin edellytykset täyttyvät.

Edellä mainituilla perusteilla laki voidaan säätää tavallisessa lainsäätämisyksityksessä. Asiassa voi kuitenkin olla syytä pyytää perustusvaliokunnan lausunto.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Maakaasumarkkinalaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Tämän lain tarkoituksena on varmistaa edellytykset tehokkaasti toimiville maakaasumarkkinoille siten, että kohtuuhintaisen ja riittävän hyvälaatuisen maakaasun saanti voidaan turvata. Toimivien maakaasumarkkinoiden ensisijaisina keinoina ovat terveen ja toimivan taloudellisen kilpailun turvaaminen maakaasun myynnissä ja varastoinnissa sekä kohtuullisten ja tasapuolisten palveluperiaatteiden ylläpito maakaasuverkkojen toiminnassa.

Maakaasumarkkinoilla toimivien yritysten tehtäviin kuuluu huolehtia asiakkaitensa maakaasunhankintaan liittyvistä palveluista sekä edistää omassa ja asiakkaitensa toiminnassa maakaasun tehokasta ja säästäväistä käyttöä.

2 §

Tätä lakia sovelletaan maakaasumarkkinoihin, joilla tarkoitetaan maakaasun, nesteytetty maakaasu mukaan lukien, maahantuontia, vientiä, siirtoa, jakelua, myyntiä ja varastointia. Tätä lakia ei sovelleta kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäiseen maakaasun jakeluun.

Tämän lain säännöksistä voidaan poiketa puolustushallinnon maakaasuverkkojen osalta siten kuin asetuksella säädetään.

3 §

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *maakaasuverkolla* toisiinsa liitetyistä maakaasuputkista ja -putkistoista sekä kaikista niihin kuuluvista säiliöistä, laitteista ja laitteistoista joiden sisältönä on maakaasu, muodostettua kokonaisuutta, joka on tarkoitettu maakaasun siirtoon tai jakeluun;

2) *maakaasun siirtoverkolla* maakaasuputkistoa, jonka kautta maakaasua kul-

jetetaan korkealla, vähentämättömällä paineella;

3) *maakaasun jakeluverkolla* paikallista tai alueellista maakaasuputkistoa, jonka kautta maakaasua kuljetetaan vähennetyllä paineella;

4) *maakaasun siirrolla* maakaasun kuljettamista siirto- tai jakeluverkossa maakaasukaupan osapuolten välillä;

5) *maakaasun varastoinnilla* maakaasun säilytystä muualla kuin maakaasuputkistossa;

6) *maakaasuverkkotoiminnalla* siirto- tai jakeluverkkojen asettamista vastiketta vastaan maakaasun siirtoa ja muita verkon palveluja tarvitsevien käyttöön; maakaasuverkkotoimintaan kuuluvat myös maakaasuverkon suunnittelu, rakentaminen, ylläpito ja käyttö, asiakkaiden maakaasulaitteiden liittäminen verkkoon, maakaasun mittaus sekä muut maakaasukauppojen selvitykseen liittyvät palvelut ja muut maakaasun siirtoon ja maakaasukauppojen selvitykseen liittyvät toimenpiteet;

7) *maakaasumarkkinaviranomaisella* tarkoitetaan Energiamarkkinavirastoa; sekä

8) *kuluttajalla* kuluttajasuojalain (38/1978) 1 luvun 4 §:ssä tarkoitettua kuluttajaa.

2 luku

Verkkotoiminnan yleiset velvoitteet ja hinnoitteluperiaatteet

1 §

Verkonhaltijan ja maakaasun varastointi- tai käsittelylaitteiston haltijan tulee ylläpitää, käyttää ja kehittää maakaasuverkkoaan ja -laitteistoaan maakaasuverkkonsa alueella sekä yhteyksiä toisiin verkkoihin asiakkaiden kohtuullisten tarpeiden mukaisesti ja turvata osaltaan maakaasun toimitukset asiakkaille (verkon ja laitteistojen kehittämisvelvollisuus).

Verkonhaltijan ja maakaasun varastointi-

tai käsittelylaitteiston rakentajan on huolehdittava maakaasuputken ja maakaasun varastointi- tai käsittelylaitteiston rakentamista koskevan suunnittelun tiedottamisesta kunnille. Toiminnanharjoittajan on yhdessä kuntien kanssa muutoinkin huolehdittava riittävän yhteistoiminnan järjestämisestä siten, että kuntien maankäyttöä koskevat näkökohdat tulevat putkien ja laitteistojen sijoittamisessa huomioon otetuiksi.

2 §

Verkonhaltijan tulee pyynnöstä ja kohtuullista korvausta vastaan liittää verkkoonsa tekniset vaatimukset täyttävät maakaasun käyttö- ja varastointikohteet sekä nesteytetyn maakaasun käsittelylaitokset (liittämisvelvollisuus).

3 §

Verkonhaltijan on kohtuullista korvausta vastaan myytävä siirtopalveluja verkkonsa siirtokyvyn rajoissa (siirtovelvollisuus) asiakkaille, jotka ovat maakaasun loppukäyttäjiä tai vähittäismyymiä ja jotka haluavat ostaa tai myydä Suomesta alun perin tukku- myyjältä omaan käyttöönsä tai jälleenmyyntiin jakeluverkkonsa kautta hankkimaansa maakaasua. Siirtovelvollisuuden edellytyksenä on, että asiakkaat kuluttavat maakaasun käyttöpaikoissaan tai hankkivat jälleenmyyntiä varten vähintään 5 miljoonaa kuutiometriä maakaasua vuodessa ja että maakaasun mittaus on kaukoluentajärjestelmän piirissä.

Oikeus siirtopalvelun saantiin koskee kaikkia mainitun 5 miljoonan kuutiometrin hankintarajan täyttävän hankintasopimuksen tai -sopimusten piiriin kuuluvia käyttöpaikkoja.

4 §

Maakaasumarkkinaviranomainen voi myöntää verkkonhaltijalle tapauskohtaisesti tilapäisen luvan kieltäytyä siirtopalvelun tarjoamisesta (poikkeuslupa), jos verkkonhaltija katsoo joutuvansa vakaviin taloudellisiin tai rahoituskellisiin vaikeuksiin maakaasun pitkäaikaiseen hankintasopimukseen liittyvän ota tai maksa -sitoumuksen vuoksi.

Tässä harkinnassaan maakaasumarkkinaviranomaisen tulee ottaa erityisesti huomioon asetuksella tarkemmin säädettävät perusteet. Poikkeuslupaa on haettava ennen kieltäytymistä siirtopalvelun tarjoamisesta. Poikkeusluvan hakemista koskevasta menettelystä (poikkeuslupamenettely) ja siihen liittyvistä

määräajoista säädetään tarkemmin asetuksella.

5 §

Kauppa- ja teollisuusministeriö voi määrätä, että maakaasun siirtopalvelua koskevista pyynnöistä, neuvottelujen aloittamisesta ja niiden tuloksista on ilmoitettava maakaasumarkkinaviranomaiselle ja kansainvälisille järjestöille, jos Suomen kansainväliset sopimusvelvoitteet sitä edellyttävät.

6 §

Verkonhaltijan tulee julkaista verkkopalvelujensa yleiset myyntiehdot ja -hinnat sekä niiden määräytymisperusteet.

7 §

Verkonhaltijoiden tulee ilmoittaa maakaasumarkkinaviranomaiselle verkkopalveluiden myyntiehdoista ja -hinnoista sekä niiden määräytymisperusteista siten kuin maakaasumarkkinaviranomainen päätöksellään määrää.

Verkonhaltijan tulee julkaista verkkopalvelujensa hintatasoa sekä verkkotoiminnan tehokkuutta, laatua ja kannattavuutta kuvaavia tunnuslukuja siten kuin maakaasumarkkinaviranomainen päätöksellään määrää.

8 §

Verkkopalvelujen myyntihintojen ja -ehtojen sekä niiden määräytymisperusteiden on oltava tasapuolisia ja syrjimättömiä kaikille verkon käyttäjille, ellei erityisistä syistä muuta johdu.

Verkkopalvelujen hinnoittelun on oltava kohtuullista.

Verkkopalvelujen hinnoittelussa ja myyntiehdoissa ei saa olla perusteettomia tai maakaasukaupan kilpailua ilmeisesti rajoittavia ehtoja tai rajauksia. Siinä on kuitenkin otettava huomioon maakaasujärjestelmän toimintavarmuuden ja tehokkuuden vaatimukset

9 §

Verkonhaltijan on järjestettävä edellytykset sille, että asiakas voi sopia kaikista verkkopalveluista sen verkkonhaltijan kanssa, jonka verkkoon hän on liittynyt.

Verkonhaltijan on järjestettävä edellytykset sille, että asiakas saa asianomaiset maksut

suorittamalla oikeuden käyttää liittymispisteestään käsin koko maan maakaasuverkkoa, ulkomaanyhteyksiä lukuun ottamatta (pistehinnoittelu).

Jakeluverkossa siirtopalvelujen hinta ei saa riippua siitä, missä asiakas maantieteellisesti sijaitsee verkonhaltijan toiminta-alueella.

Kauppa- ja teollisuusministeriö voi antaa tarvittaessa asetuksella tarkempia säännöksiä pistehinnoittelun periaatteiden soveltamisesta.

3 luku

Järjestelmävelvoitteet ja maakaasukauppojen selvitys

1 §

Maakaasumarkkinaviranomainen määrää maakaasuverkkoluvassa yhden siirtoverkonhaltijan vastaamaan maakaasun siirtojärjestelmän teknisestä toimivuudesta ja käyttövarmuudesta sekä huolehtimaan siirtojärjestelmän tasevastuuseen kuuluvista tehtävistä tarkoituksenmukaisella ja maakaasumarkkinoiden osapuolten kannalta tasapuolisella ja syrjimättömällä tavalla (järjestelmävastuu).

Järjestelmävastuussa oleva siirtoverkonhaltija voi asettaa järjestelmävastuun toteuttamiseksi tarpeellisia ehtoja maakaasun siirtojärjestelmän käyttämiselle.

Järjestelmävastuuseen määrätyn siirtoverkonhaltijan tulee julkaista sekä ilmoittaa maakaasumarkkinaviranomaiselle järjestelmävastuuseen liittyvien palvelujensa voimassa olevat myyntiehdot ja -hinnat sekä niiden määrätymisperusteet samoin kuin 2 momentissa tarkoitetut ehdot.

Kauppa- ja teollisuusministeriö voi antaa asetuksella tarkempia säännöksiä järjestelmävastuun toteutustavasta ja sisällöstä.

2 §

Verkonhaltija on velvollinen huolehtimaan maakaasun mittauksesta ja maakaasukauppojen selvityksestä siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

Maakaasukauppojen selvityksen tulee perustua kaukoluennalla tapahtuvaan maakaasun mittaukseen sekä toimituksia koskeviin ilmoituksiin siten kuin asetuksella säädetään.

Maakaasumarkkinoiden osapuolet ovat velvollisia ilmoittamaan tasevastuun täyttä-

misen sekä maakaasukauppojen selvityksen edellyttämiä maakaasun käyttöä ja toimituksia koskevia mittaustietoja ja muita vastaavia tietoja Kauppa- ja teollisuusministeriö voi antaa asetuksella tarkempia säännöksiä annettavista tiedoista ja tiedonvaihdossa noudatettavasta menettelystä.

3 §

Maakaasumarkkinoiden osapuoli on vastuussa siitä, että osapuolen maakaasun hankintasopimukset kattavat osapuolen maakaasun käytön ja toimitukset kunkin tasevelvitysjakson aikana (tasevastuu).

Kauppa- ja teollisuusministeriö voi antaa tarvittaessa asetuksella tarkempia säännöksiä tasevastuun sisällöstä.

4 luku

Maakaasun myynti ja maakaasun käyttäjän asema

1 §

Maakaasuverkossa määräävässä markkina-asemassa olevan maakaasun myyjän on toimitettava maakaasua kohtuulliseen hintaan verkkoon liittyneen asiakkaan sitä pyytäessä, jos asiakkaalla ei ole muita taloudellisesti kilpailukykyisiä vaihtoehtoja maakaasun hankkimiseksi maakaasuverkon kautta (toimitusvelvollisuus).

Maakaasumarkkinaviranomainen voi määrätä maakaasun myyjän toimittamaan maakaasua maakaasun käyttäjälle, jos tällä ei ole muuten mahdollisuutta saada maakaasua.

2 §

Myyjän tulee pitää myyntiehdot ja -hinnat sekä niiden määrätymisperusteet kuluttajien sekä toimitusvelvollisuuden piirissä olevien asiakkaiden saatavilla. Niissä ei saa olla kohtuuttomia tai maakaasukaupan kilpailua rajoittavia ehtoja tai rajoituksia.

Myyjien tulee ilmoittaa maakaasumarkkinaviranomaiselle myyntiehdoista ja -hinoista sekä niiden määrätymisperusteista siten kuin maakaasumarkkinaviranomainen päätöksellään määrää.

3 §

Maakaasun myyjän tulee esittää laskutuksessa asiakkailleen erittely siitä, miten maakaasun hinta muodostuu siten kuin maa-

kaasumarkkinaviranomainen päätöksellään määrää.

Myyjien tulee julkaista maakaasun keskimääräistä hintatasoa kuvaavia tietoja maakaasumarkkinaviranomaisen määräämällä tavalla.

4 §

Toimitusvelvollisuuden piirissä olevalla kuluttajalla tulee olla mahdollisuus tehdä myyjän kanssa sopimus maakaasun myynnin lisäksi maakaasun siirron edellyttämästä siirtopalvelusta. Tällöin myyjä vastaa kuluttajaan nähden myös siirtopalvelusta.

5 §

Maakaasun toimitus voidaan keskeyttää, jos kuluttaja huomautuksesta huolimatta laiminlyö maakaasun myyjälle tai jakeluverkonhaltijalle tulevien maksujen suorittamisen tai muuten olennaisesti rikkoo maakaasun myynnistä tai verkkopalvelusta tehdyn sopimuksen ehtoja.

Maakaasun toimitusta ei voida kuitenkaan maksujen laiminlyönnin vuoksi keskeyttää vakituisena asuntona käytettävästä rakennuksesta tai sen osasta, jonka lämmitys on riippuvainen maakaasusta, lokakuun alun ja huhtikuun lopun välisenä aikana ennen kuin on kulunut neljä kuukautta laiminlyödyn maksun eräpäivästä.

6 §

Kuluttajasuojasta maakaasun markkinoinnissa on voimassa, mitä sähkömarkkinalain (386/1995) 27 a—27 f §:ssä säädetään vakiokorvauksesta, vahingonkorvauksesta viivästyksen vuoksi, virheestä, hinnanalennuksesta, vahingonkorvauksesta virheen vuoksi ja vastuutahoista.

5 luku

Toimintojen eriyttäminen

1 §

Maakaasualan yrityksen on eriytettävä maakaasuverkkotoiminta, maakaasun myynti- ja varastointitoiminta toisistaan sekä maakaasualan kuulumattomista liiketoiminnoista.

Jos maakaasualan kuulumaton liiketoiminta on vähäistä, tällaista vähäistä tavaroiden tai palvelujen myyntitoimintaa ei tarvit-

se eriyttää maakaasun myynnistä. Toiminta katsotaan vähäiseksi, jos sen liikevaihto ei ylitä 10 prosenttia maakaasun myynnin liikevaihdosta.

2 §

Eriyttämisellä tarkoitetaan tässä laissa sitä, että eriytettäville maakaasuliiketoiminnoille on laadittava tilikausittain tuloslaskelma ja tase. Tuloslaskelma ja tase, joiden tulee olla yritysten kirjanpidosta johdettavissa, on laadittava soveltuvin osin kirjanpitolain (1336/1997) säännösten mukaisesti.

3 §

Maakaasuliiketoimintaa harjoittava kunnallinen laitos tai kuntayhtymä tulee eriyttää kirjanpidollisesti kunnasta ja sille tulee laatia tilikausittain osakeyhtiön tilinpäätöksen kanssa vertailukelpoinen tuloslaskelma ja tase.

4 §

Yrityksen tai kunnallisen maakaasuliiketoimintaa harjoittavan laitoksen tilintarkastajien tulee tarkastaa eriytettyjen toimintojen tuloslaskelmat, taseet ja niiden lisätiedot. Heidän tulee antaa tilintarkastuskertomuksessa lausunto siitä, ovatko eriytettyjen toimintojen tuloslaskelmat ja taseet ja niiden lisätiedot tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten mukaiset.

5 §

Eriytettyjen liiketoimintojen tuloslaskelma ja tase lisätietoineen ovat julkisia ja ne tulee esittää yrityksen tilinpäätökseen sisältyvänä liitetietona. Maakaasuliiketoimintaa harjoittavan kunnallisen laitoksen tilinpäätös sekä eriytettyjen toimintojen tuloslaskelmat ja taseet lisätietoineen tulee esittää kunnan tilinpäätöksessä.

6 §

Kauppa- ja teollisuusministeriö voi säätää asetuksella siitä, miten toimintojen eriyttäminen toteutetaan sekä miten eriytettävien toimintojen tuloslaskelmat ja taseet laaditaan ja mitä niiden lisätietoina annetaan sekä miten nämä tiedot julkaistaan.

Maakaasumarkkinaviranomainen voi antaa määräyksiä eriytettyjen toimintojen tuloslaskelmien ja taseiden toimittamisesta lisätietoineen sekä toimintoja harjoittavien yritysten tilinpäätöksien toimittamisesta maakaasu-

markkinaviranomaiselle.

Maakaasumarkkinaviranomainen voi perustellusta syystä myöntää yksittäistapauksissa poikkeuksia tämän lain vaatimasta toimintojen eriyttämistavasta, jos sen toteuttaminen lain vaatimusten mukaisesti olisi kohtuutonta.

6 luku

Luvat ja ilmoitukset

1 §

Maakaasuverkkotoimintaa saa harjoittaa vain maakaasumarkkinaviranomaisen antamalla luvalla (maakaasuverkkolupa). Lupa myönnetään toistaiseksi tai erityisestä syystä määräajaksi. Lupa voidaan myöntää yhteisölle tai laitokselle.

Maakaasumarkkinaviranomainen voi yksittäistapauksessa vapauttaa määräajaksi tai toistaiseksi verkonhaltijan luvanvaraisuudesta, jos verkonhaltijan maakaasuverkolla on vähäinen merkitys maakaasun siirron kannalta.

2 §

Lupa myönnetään, jos luvanhakijalla on tekniset, taloudelliset ja organisatoriset edellytykset huolehtia maakaasuverkkotoiminnasta maakaasumarkkinoita koskevan lain säädännön edellyttämällä tavalla. Luvan hakijan tulee täyttää seuraavat ehdot:

1) hakijan organisaation tulee vastata sen verkkotoiminnan laajuutta ja luonnetta;

2) hakijalla tulee olla palveluksessaan riittävä henkilöstö;

3) hakijalla tulee olla taloudelliset edellytykset kannattavaan maakaasuverkkotoimintaan;

4) hakijalla tulee olla palveluksessaan henkilö, joka on nimetty käytön valvojaksi ja jolla on maakaasuasetuksessa (1058/1993) säädetty pätevyys ja mahdollisuus valvoa putken käyttöä.

Lupaan voidaan liittää toiminnan kannalta tarpeelliseksi katsottavia ehtoja.

Lupaa ei voida siirtää toiselle yhteisölle tai laitokselle.

3 §

Maakaasumarkkinaviranomainen voi peruuttaa maakaasuverkkoluvan, jos

1) luvanhaltija lopettaa maakaasuverk-

kotoiminnan;

2) luvan haltija ei enää täytä luvan myöntämisen edellytyksiä tai ehtoja; tai

3) luvanhaltija toistuvasti ja olennaisesti rikkoo 2 luvun 1—3 §:ssä taikka 3 tai 5 luvussa säädettyjä velvoitteita vastaan.

4 §

Jos maakaasuverkkolupa peruutetaan, maakaasumarkkinaviranomaisen on tarvittaessa päätettävä niistä toimenpiteistä, joihin on ryhdyttävä kyseisen verkkotoiminnan ylläpitämiseksi.

Jollei verkon siirtämisestä toiselle verkonhaltijalle sovita, maakaasumarkkinaviranomainen voi päättää luvan siirtämisestä sekä maakaasuverkon lunastamisesta korvausta vastaan. Korvauksen perusteiden ja määräämisen osalta on noudatettava, mitä kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetussa laissa (603/1977) säädetään lunastusmenettelystä ja -korvauksesta.

5 §

Maan rajan ylittävän siirtoputken rakentamiseen on haettava kirjallisesti hankelupaa kauppa- ja teollisuusministeriöltä.

Luvan myöntämisen edellytyksenä on, että maan rajan ylittävän siirtoputken rakentaminen on maakaasumarkkinoiden kehityksen kannalta tarkoituksenmukaista.

Luvassa ei määritellä siirtoputken reittiä.

6 §

Maan rajan ylittävää siirtoputkea koskevassa hankelupahakemuksessa on esitettävä asetuksella säädetävät tiedot ja selvitykset.

Jos hakemus koskee ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetussa laissa (468/1994) tarkoitettua hanketta, hakemukseen on liitettävä mainitun lain mukainen arviointiselostus ennen päätöksentekoa.

Lupapäätöksestä on käytävä ilmi, miten ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain mukainen arviointi on otettu huomioon.

7 §

Kauppa- ja teollisuusministeriö voi määrätä yksittäistapauksessa, että maakaasun tuontia ja vientiä koskevista sopimuksista on ilmoitettava ministeriölle. Ilmoituksessa on

annettava ministeriön määräämät tiedot.

7 luku

Ohjaus ja valvonta

1 §

Lain täytäntöönpanon yleinen ohjaus ja seuranta kuuluu kauppaja- ja teollisuusministeriölle.

Maakaasumarkkinaviranomaisen tehtävänä on valvoa tämän lain sekä sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamista. Maan rajan ylittävien siirtoputkien rakentamista sekä maakaasun tuontia ja vientiä valvoo kuitenkin kauppaja- ja teollisuusministeriö.

2 §

Jos joku lyö laimin tähän lakiin tai sen nojalla annettuihin säännöksiin tai määräyksiin perustuvan velvollisuutensa, valvontaviranomaisena toimiva kauppaja- ja teollisuusministeriö tai maakaasumarkkinaviranomainen voi päätöksellään velvoittaa niskoittelijan määräjassa oikaisemaan laiminlyönnin. Määräystä voidaan tehostaa uhkasakolla.

Tähän lakiin perustuvassa uhkasakkoa koskevassa asiassa noudatetaan, mitä uhkasakolaissa (1113/1990) säädetään.

3 §

Kauppaja- ja teollisuusministeriöllä on oikeus määrätä keskeytettäväksi maan rajan ylittävän siirtoputken rakentaminen tai kieltää sen käyttö, jos rakentaminen on aloitettu ilman tämän lain mukaista hankelupaa.

4 §

Jos maakaasumarkkinaviranomaisen käsiteltävänä oleva asia koskee menettelyä, joka saattaa rikkoa kilpailunrajoituksista annetun lain (480/1992) kilpailunrajoituksia koskevia säännöksiä, maakaasumarkkinaviranomainen voi siirtää asian kilpailunrajoituksia koskevilta osin käsiteltäväksi kilpailunrajoituksista annetun lain mukaisesti.

Maakaasumarkkinoilla ilmeneviä kilpailunrajoituksia ja niiden vahingollisia vaikutuksia arvioitaessa on otettava huomioon myös tämän lain ja sen nojalla annetut säännökset ja määräykset.

Päätökseen asian siirtämisestä ei saa erik-

seen hakea muutosta valittamalla.

5 §

Maakaasuverkkotoimintaa, maakaasun myyntiä, varastointia, tuontia tai vientiä harjoittavan henkilön, yhteisön tai laitoksen on annettava kauppaja- ja teollisuusministeriölle ja maakaasumarkkinaviranomaiselle tässä laissa tarkoitettujen valvontatehtävien hoitamiseksi tarpeelliset tiedot. Tämän lisäksi on annettava ministeriölle ja maakaasumarkkinaviranomaiselle muiden tässä laissa tarkoitettujen tehtävien tai kansainvälisten sopimusvelvoitteiden täyttämiseksi tarpeellisia tilasto- ja muita tietoja.

6 §

Tämän lain mukaiset kauppaja- ja teollisuusministeriön ja maakaasumarkkinaviranomaisen valvonta- ja muut suoritteet ovat maksullisia. Maksujen osalta noudatetaan, mitä valtion maksuperustelaisissa (150/1992) säädetään.

8 luku

Vahingonkorvaus ja rangaistukset

1 §

Joka 2 luvun 2 §:n (liittämisvelvollisuus), 2 luvun 3 §:n (siirtovelvollisuus), 3 luvun 2 tai 3 §:n (järjestelmävelvollisuus), 4 luvun 1 §:n (toimitusvelvollisuus) tai 4 luvun 5 §:n (maakaasutoimituksen keskeyttäminen) vastaisella menettelyllä aiheuttaa toiselle vahinkoa, on velvollinen korvaamaan aiheuttamansa vahingon.

Vahingonkorvauksesta on muilta osin voimassa, mitä vahingonkorvauslaissa (412/1974) säädetään.

2 §

Joka harjoittaa maakaasuverkkotoimintaa ilman 6 luvun 1 §:ssä tarkoitettua lupaa tai vastoin luvassa asetettuja ehtoja taikka rakentaa siirtoputken ilman 6 luvun 5 §:ssä tarkoitettua lupaa tai vastoin luvassa asetettuja ehtoja, on tuomittava *luvattomasta maakaasuverkkotoiminnan harjoittamisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi, jollei teosta muussa laissa säädetä

ankarampaa rangaistusta.

3 §

Rangaistus 9 luvun 2 §:ssä säädetyn salassapitovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain (39/1889) 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan, jollei teko ole rangaistava rikoslain 40 luvun 5 §:n mukaan tai jollei siitä muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

9 luku

Erinäiset säännökset

1 §

Kunta tai sen määräämisvallassa oleva yhteisö voi harjoittaa maakaasuverkkotoimintaa sekä maakaasun myyntiä ja varastointia myös kunnan alueen ulkopuolella.

2 §

Joka tässä laissa taikka sen nojalla annetuissa säännöksissä tai määräyksissä tarkoitettuja tehtäviä suorittaessaan on saanut tietoja jonkun liike- tai ammatillisaisuudesta, ei saa niitä ilmaista sivulliselle eikä käyttää hyödykseen.

3 §

Poliisin tulee tarvittaessa antaa virka-apua tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten valvontaa koskevissa asioissa. Poliisiviranomaisen tulee tarvittaessa antaa apua myös 7 luvun 3 §:ssä tarkoitettun määräyksen tai kiellon täytäntöönpanossa.

4 §

Kauppa- ja teollisuusministeriön sekä maakaasumarkkinaviranomaisen tämän lain nojalla antamaan päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen siinä järjestyksessä kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

5 §

Jos hakijalle myönnetään poikkeuslupa kieltäytyä tarjoamasta maakaasun siirtopalvelua, maakaasumarkkinaviranomaisen on noudatettava maakaasun sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktii-

vissä 98/30/EY mainittua menettelyä.

6 §

Jos verkkojen kautta tapahtuvasta maakaasun siirrosta annetussa neuvoston direktiivissä 91/296/ETY tarkoitettua maakaasun siirrosta ei päästä sopimukseen, noudatetaan direktiivissä mainittua menettelyä.

7 §

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella.

10 luku

Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

1 §

Edellä 2 luvun 3 §:ssä tarkoitettun siirtovelvollisuuden voimaantulosta säädetään tarkemmin asetuksella. Siirtovelvollisuutta sovelletaan 2 luvun 3 §:ssä tarkoitettun asiakkaan tukkumyyjän kanssa tämän lain voimaantulon jälkeen tekemään hankintasopimukseen perustuviin maakaasun toimituksiin. Siirtovelvollisuutta sovelletaan myös ennen lain voimaantuloa tehdyllä hankintasopimuksella ostettuun maakaasuun, jos maakaasun hinnoittelusta tai hankintasopimuksen mukauttamisesta vastaamaan tämän lain säännöksiä sovitetaan tämän lain voimaantulon jälkeen.

2 §

Edellä 2 luvun 9 §:ssä tarkoitettun hinnoitteluperiaatteen (pistehinnoittelu) ja 5 luvun 1 §:ssä tarkoitettujen toimintojen eriyttämisen voimaantulosta säädetään tarkemmin asetuksella.

Maakaasumarkkinaviranomainen voi pidentää toimintojen eriyttämiseksi asetuksella säädettyä voimaantuloaikaa enintään yhdellä vuodella, jos sen noudattaminen jossakin tapauksessa on kohtuutonta.

3 §

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 2000.

Joka tämän lain voimaan tullessa harjoittaa maakaasuverkkotoimintaa ja joka on tehnyt

maakaasuverkkolupahakemuksen kuuden kuukauden kuluessa lain voimaantulosta, saa jatkaa toimintaansa, kunnes päätös luvasta on tehty. Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

Helsingissä 29 päivänä lokakuuta 1999

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Kauppa- ja teollisuusministeri *Erkki Tuomioja*